

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SPORDA MOTİVASYON FAKTÖRÜ OLARAK ÖDÜL VE CEZA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
LÜTFİYE FEDAİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. CEVDET TINAZCI

LEFKOŞA-2005

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Lütfiye Fedai tarafından hazırlanan “ Sporda Motivasyon Faktörü olarak Ödül ve Ceza” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi Anabilim dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

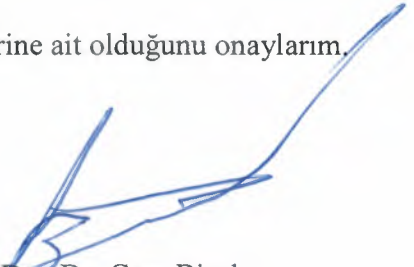
Üye:

Doç. Dr. Hüseyin Uzunboylu

Üye:

Onay: Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç Dr. Cem Birol
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; sporcuların, sporda motivasyon faktörü olarak ödül ve ceza konusunu nasıl algıladıklarının belirlenmesi ve bunun sonucunda elde edilecek bulgular ışığında sporcu, antrenör ve yöneticilere yol gösterme amacını gütmektedir.

Anket’de cevaplandırılması istenen 56 soru hazırlanırken, istenilen bilgilere ulaşabilmek düşüncesiyle şu ana öğeler dikkate alınmıştır:

Sporcuların spora başlama nedenleri, spor yaparken güdülen amaç, sporda motivasyonun önemi, sporda ceza ve ödül, takım antrenörlerinin rolü, sporcuların çeşitli olaylar karşısında psikolojik davranışları.

Araştırmanın evreni, KKTC’deki Spor Federasyonlarına bağlı bazı kulüplerde oynanan sporculardan oluşmaktadır.

Bu araştırmanın örneklemi ise KKTC’de sporla uğraşmakta ve yaşları 16-35 arasında olan Basketbol, Voleybol ve Hentbol Federasyonlarına bağlı kulüplerde görev yapan sporculardan oluşmaktadır.

Bu ankete, Yakın Doğu Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi bayan ve erkek basketbol, voleybol ve hentbol takımları, Lefke Avrupa Üniversitesi, Vakıflar Spor Kulübü bayan ve erkek voleybol takımları, Kooperatifspor bayan ve erkek basketbol takımları, Girne Amerikan Üniversitesi erkek hentbol takımları, Fast Break bayan ve erkek basketbol takımları, Lefke Türk Spor Kulübü bayan ve erkek voleybol takımları, Yeşilovaspor Kulübü bayan basketbol takımı, Korkutelispor, Darbazspor, Marmaraspor

erkek hentbol takımları, Şahlanspor bayan hentbol takımı ve Girne Yükseliş erkek basketbol takımlarında aktif olarak spor yaşamlarını sürdüren 109 bayan ve 120 erkek sporcu denek olarak katılmışlardır.

Sporcuların branş olarak federasyonlara dağılımı ise şöyledir:

Basketbol 81 sporcu, Voleybol 58 sporcu, Hentbol 90 sporcu.

Bu sporculara 56 sorudan oluşan güvenilirliği ve geçerliliği saptanmış anket uygulanmıştır. Bu çalışma, 1 Mart 2004 – 30 Mart 2004 tarihleri arasında yukarıda isimleri belirtilen kulüplerdeki sporcularla bire bir görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Toplam olarak 109 bayan, 120 erkek sporcu olmak üzere 229 anket değerlendirilmeğe alınmıştır.

Sonuç olarak ankete katılan sporcuların cevapları incelendiği zaman tüm sporcuların kendi istekleriyle spora başladıkları spor yaparken güdülen amacın daha çok kişilik gelişimi açısından önem kazandığı sporda, motivasyonun başarı için önemli bir faktör olduğu ve sporda ceza ve ödülün gerekli olduğu görülmüştür.

Takım başarısında antrenörlerin önem kazandığı, sporcuların farklı olaylar karşısında farklı psikolojik davranışlarda bulundukları görülmüştür.

SUMMARY

The aim of this research is to find out the sportsmen's conception about the subject, "The reward and punishment in sports as being motivational factors" and under the light of the results obtained, to guide the trainers and administrators.

During the preparation of the 56 questions for the questionnaire, in order to obtain the required knowledge, the following elements have been taken in to consideration:

The reasons of starting sports, the aim of starting sports the importance of motivation in sports, the reward and the punishment in sports, the role of the trainer, the psychological attitudes of the sportsmen in front of different events.

The sphere of this research is, some of the sports clubs connected with the sports Federations in the Turkish Republic of Northern Cyprus.

The active sportsmen and women between the ages of 16-35 registered in sports clubs under the supervision of basketball, volleyball and handball federations in the Turkish Republic of Northern Cyprus, are formed the sample of this research.

The 109 sportswomen and 120 sportsmen who have already been active in sport clubs in Near East University, East Mediterranean University girls and boys basketball, volleyball and handball teams, European University of Lefke, Vakıflar Sports Club girls and boys volleyball teams, Cooperative-Sports girls and boys basketball teams, American University of Kyrenia boys handball teams, Fast Break girls and boys basketball teams, Lefka Turkish Sports Club girls and boys volleyball teams, Yeşilova

Sports Club girls basketball team, Korkutelispor, Darbazspor, Marmaraspor boys handball teams, Şahlanspor girls handball team and Kyrenia Yükseliş boys basketball team have participated in this questinnair.

The distribution of sportswomen and sportsmen, according to their branches, to the federations is as fallows;

Basketball 81, volleyball 58, Handball 90.

A reliability confirmed questionnair consist of 56 questiones was applied to these sportswomen and sportsmen.

This study was carried out by getting in touch efficaciously with the sportswomen and sportsmen of the clubs mentioned above.

Then, as 109 from sportswomen and 120 from sportsmen, a total of 229 questions – results were evaluated.

As a result of this investigation, the findings can be summarised as follows:

- All the sportswomen and sportsmen started sports by their own will.
- Their aim of starting sports was, more than all, to improve their personality.
- Motivation is a main factor for success.
- The necessity of reward and panishment in sports.
- The important role of trainer for success.
- The different psychological attitudes of the sports women and sportsmen under different circumstances.

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın planlanmasından yazımına kadar ve çalışmanın her aşamasında beni yönlendiren, bana büyük destek vererek yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Doç.Dr. Cevdet TINAZCI'ya,

Araştırmanın yazımını, büyük bir titizlik ve özveri ile çalışarak en iyi bir şekilde tamamlayan Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Teftiş Dairesi Sekreteri Ayşen AKÇAL'a,

Bu çalışmayı yapmaya beni teşvik eden, hertürlü desteğini sağlayan ve yardımlarını benden esirgemeyen babam Aziz FEDAI'e,

Çalışmaya denek olarak katılan Basketbol, Voleybol ve Hentbol federasyonlarında görevli tüm sporculara en derin teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Özet ✓	i
Abstract ✓	İii
Önsöz	v
İçindekiler ✓	Vi
Şekiller Cetveli	İx
Tablolar Cetveli	x
Kısaltmalar Cetveli	xi
Tanımlar	xii

BÖLÜM I. GİRİŞ

Giriş	1
Araştırmanın Amacı	5
Problem Cümlesi	5
Sayıltı	5
Sınırlılıklar	5
Araştırmanın Önemi	5

BÖLÜM II. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

II.1 Spor Nedir	6
II.2 Sporun Tarihsel Gelişimi	11
II.3. Sporun Hayatımızdaki Önemi	14
II.3.i. Kişisel Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi	15
II.3.ii Toplumsal Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi	16
II.3.iii .Ekonomik Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi	16
II.3.iv Ulusal ve Uluslararası Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi	17

II.4	Sporun Amaçları	18
II.5	Spor ve Eğitim İlişkisi	20
II.6.	Motivasyonun Tanımı ve Önemi	22
II.7.	Motivasyon Teorileri	30
II.7.i	Davranışçı Psikolojinin Motivasyon Teorisi	32
II.7.ii	Sosyal Öğrenme Teorisinin Motivasyon Görüşü	33
II.7.iii.	Hümanistik Psikolojinin Motivasyon Teorisi	34
II.7.iv.	Kognitif (Bilissel) Psikolojinin Motivasyon Teorisi	37
II.7.v.	Psiko Analizin Motivasyon Görevi.....	39
II.8.	Motivasyonun Başarıdaki Önemi	41
II.9.	Ödül ve Ceza Tanımı	42
II.10	Sporda Motivasyon	43
II.10.i	Sporun Biyolojik Özellikleri	43
II.10.ii	Sporun Sosyal Özellikleri	43
II.11	Nitelik Açısından Spor Motivasyon	44
II.11.i	Genel Spor Motivasyonu	44
II.11.ii.	Özel Spor Motivasyonu	46
II.12.	Nicelik Açısından Spor Motivasyonu	48
II.12.i.	Yeterli Motivasyon	48
II.12.ii.	Yetersiz Motivasyon	48
II.12.iii	Aşırı Motivasyon	49
II.13.	Sporcunun Motivasyonu	50
II.14	Bir Yöntem Önerisi	51
II.14.i.	Bilgi Toplamak	51
II.14.ii	Hedef Kurma.....	53
II.14.iii.	Uygulama Yöntemi.....	58
II.15.	Sporda Ahlaki Açıdan Ödül ve Ceza Motivasyon	61
II.16.	Sporda Ekonomik Açıdan Ödül ve Ceza Motivasyon	65
II.17.	Sporda Psikolojik Açıdan Ödül ve Ceza Motivasyonu	70

II.18.	Sporda Eğitim Açısından Ödül ve Ceza Motivasyon	79
II.18.i.	Sporda Konuyu Öğrenme Motivleri	79
II.18.ii.	Sporda Başarı ile İlgili Öğrenme Motivleri	79
II.18.iii	Sporda Benlikle İlgili Öğrenme Teknikleri	80
II.18.iv.	Sporda Sosyal Alana Ait Öğrenme Motivleri	80
II.19	Sporcuyu Motive Etme Kuramı	84

BÖLÜM III. YÖNTEM

III.1	Yöntem	87
III.2	Evren ve Örneklem	87
III.2.i.	Evren	87
III.2.ii.	Örneklem.....	87
III 3.	Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci	88
III.4	Verilerin Analizi	88

BÖLÜM IV: BULGULAR-TARTIŞMA-SONUÇ VE ÖNERİLER

IV.1	Bulgular.....	89
IV.1.i.	Basketbol.....	89
IV.1.ii.	Voleybol.....	100
IV.1.iii.	Hentbol	111
IV.2.	Tartışma.....	122
IV.2.i.	Basketbol	122
IV.2.ii.	Voleybol	126
IV.2.iii.	Hentbol	130
IV.3.	Sonuç	134
IV.4.	Öneriler	136

KAYNAKÇA	137
-----------------------	------------

ŞEKİLLER CETVELİ

Şekiller Cetveli	Sayfa
1 Moslow'un İhtiyaçları Hiyarşisi Modeli	34
2 Başarı ve Başarısızlığa Etki Eden Faktörler	38
3 Ödül veya Ceza Gücü Düzeyi	77

TABLÖLAR CETVELİ**Tablolar Cetveli****Sayfa**

1	Motivasyonun şekli ile performans arasındaki ilişkiler	48
2	Yetersiz güdülenmenin belirtileri	49
3	Basketbol Sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama ve standart sapma değerleri	89
4	Voleybol Sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama ve standart sapma değerleri	100
5	Hentbol Sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama ve standart sapma değerleri	111

KISALTMALAR CETVELİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Dk: Dakika

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEKB: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı

MS: Milattan sonra

S.: Sayfa

Sn: Saniye

Vb: Ve bunun gibi

Y.Y: Yüz yıl

TANIMLAR

Başarı : Başarmak işi ve başarılan iş

Beden Eğitimi: Vücudu güçlendirmek ve sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma.

Biolojik : Bitki ve hayvanların doğma, gelişme, üreme gibi yaşayış evrelerini inceleyen bilimle ilgili

Ceza : Uygun görülmeyen tepki ve davranışları önlemek için üzüntü, sıkıntı ve acı veren uygulama.

Eğitim : Belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işi.

Gladyatör : Eski Roma'da arenada birbirleriyle veya yırtıcı hayvanlarla dövüşen kimse.

Motivasyon : Gaye veya amaca doğru devamlı şekilde harekete geçirmek. için yapılan çabaların toplamıdır.

Nicelik : Bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen veya azaltılıp çoğalabilen durumu.

Nitelik : Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran Özellik.

Olimpiyat : Her dört yılda bir başka ülkede yapılan, yalnızca amatörlerin katıldığı uluslararası spor yarışmaları.

Ödül : bir başarı karşısında verilen armağan

Performans : Başarım, takat sınırı.

Psiko-analiz :İnsanın uyumlu veya uyumsuz davranışlarının kaynağı sayılan, bilinçaltı çatışma ve güdüleri araştırıp bilince çıkararak davranış sorunlarını çözme yöntemi.

Psikolojik : Ruh bilimi ile ilgili

Sosyolojik : Toplum bilimine aid.

Spor : Kişisel veya toplu oyunlar biçiminde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan, bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü

Sporcu : Sporla uğraşan kimse.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüzde spor, çeşitli özellikleri ile kitlelerin ilgisini çeken toplumsal bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar, diğer kazanımlara ilâveten beden ve ruhen sağlıklı olmak, yeteneklerini geliştirmek, güçlü ve mutlu olmak için spor alanına yönelmektedirler.

Sporun belli bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Sporla ilgilenen ve bu konuda araştırma yapan ilim adamları arasında bile sporun tanımı konusunda görüş birliği olduğu söylenemez. Çünkü, her ilim adamı, kendisinin ilgilendiği spor türüne, kendi hayat anlayışına göre yorum yapmaktadır.

“Spor” kelimesi, İngilizler tarafından dünyaya tanıtılmış olmasına rağmen Lâtince kökenlidir.

Günümüzde spor, bir boş zaman uğraşı olmaktan çıkıp, büyük bir propaganda etkisine sahip sosyal-politik-ekonomik nitelikleri ile bir toplumsal kurum olmuştur. Özellikle son 20-25 yılda görülen performans patlaması; basın, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, geniş halk yığınlarının spora olan ilgisini artırmış, bu ise politikacı ve iş adamlarının spora el atmasına neden olmuştur. Böylece spor, bazı beden hareketleri veya basit bir yarışma olayı olmaktan çıkmış, kitleleri yerinden oynatan bir heyecan ve seyir aracı olmuştur. Bütün bu gelişmeler, spora ilgi duyan ve duymayan binlerce genci değişik şekilde etkilemiştir. Onlara, kendi küçük çevrelerinde beğenilmekten başlayıp, toplumsal bir kahraman olmaya, uluslararası ün kazanmaya uzanan manevi hazlardan, daha iyi parasal koşullara ve toplumsal sınıf değiştirmeye kadar uzanan geniş olanaklar sağlamıştır. Daha çok genç, daha erken yaşlarda spora başladı. Daha çok sayıda bilim ve spor adamı, spor alan ve araçlarını daha yüksek performans sağlayacak şekilde geliştirme

abası içine girdiler. Bütün bunların sonucunda inanılmaz bir performans gelişmesi oldu ve gelişen performans daha çok ilgi uyandırdı. Sonuçta, spor 20. yüzyılın en önemli kurumu oldu. Bu gelişmeler, gençlerin spor motivasyonlarını büyük ölçüde etkiledi. Bütün bu gelişmeler, motivasyon kavramının yeniden incelenmesini gerektirdi. (Başer ,1998: s, 187).

Yapılacak eğilimin yönünü, gücünü ve öncelik sırasını belirleyen organizmanın içinden ya da dışından kaynaklanan dürtülerin etkisiyle bireyin harekete geçmesine motivasyon denir. (Koç, 1994: s, 168).

Bireydeki bütün psikolojik özellikler katılım ile evre arasındaki karşılıklı etkileşime bağlıdır. Olumlu ve olumsuz evre şartlarının katılımsal olarak aktarılan potansiyeli ne ölçüde değiştirebileceği sporda da duyulan ihtiyaçlarla ilişkilidir. (Arkonaç, 1988: s, 59).

Motivasyon konusunda çalışma yapan bilim adamlarının güdüleri birincil ve ikincil güdüler olarak ikiye sınıflandırdığı görülmektedir.

Birincil güdüler fizyolojik (biyolojik) zellikli olup genellikle geciktirilmeyen, ertelenmeyen, mutlaka karşılanması gerekli gereksinimlerdir (yeme, içme, soluk alıp verme vb.).

İkincil güdüler, kısa süre içerisinde doyrurulması gerekmez. Bunlar toplumsal özellikteki güdülerdir; toplumda bir yer edinme, tanınma, dostluk çerçevesinde aranan, yokluğu hissedilen bir kişi olma vb. Bazı bilim adamları, insan davranışının temelinde yatan ve bireyi herhangi bir eyleme yönelten asıl nedenlere eğilerek belirli kurumlar geliştirmişlerdir. Abraham Maslow “İhtiyaçların Hiyerarşi Kuramı”nı geliştirmiştir. Geliştirdiği bu kuruma göre, bir gereksinim doyrulduğunda onun, davranışı güdüleyici etkisi kaybolmaktadır. Bir kimse susamış ise, susuzluğunu

giderinceye kadar sıkıntılı durum sürecektir. Bu durumda tüm diğer gereksinimler, bireyi suya kavuşuncaya kadar ikinci planda kalacaktır.

Her iste olduğu gibi, sporcuların motivasyon işlerini de belli bir plân ve programa göre yapmak, başarıyı sağlamanın tek yoludur.

Sporculara hedef belirlemek ve o hedeflere ulaşmaları için mücadele etmelerini sağlamak, performanslarını geliştirecektir. Amaçsız hiçbir sporcu yoktur. Sporcuların amaçlarına ulaşmaları kademe kademe olmalıdır.

Sporculardan, birdenbire en üst hedefi başarmaları istenmemelidir. Sporcuların amaçlarına ulaşabilmeleri için, başarının önemi ve anlamı vurgulanır. Bu vurgulamada sporun genel karakteri, toplum ve birey için taşıdığı önem, kazanmanın, başarının sporcuya sağladığı zevk ve yararlar belirtilir. Başarısızlık halindeki kayıplar biraz abartılır. Bu konuşmalar esnasında taktik dersleri bulunması ve özellikle sportif başarının ne olduğunun açıklanması çok yararlıdır. Konuşmalar bir konferans havası taşımamalıdır. Uygulayıcı, söylemek istediği birçok şeyi, sporcusunu yönlendirip ona söyletmelidir. Sporcunun kendisine dönük konuşmalarda, sporcu, yetenekli olduğuna, gerektiği şekilde çalıştığı takdirde başarısının kesin olacağına inandırılmalıdır.

Bu arada antrenör, konuşmaları o şekilde yönlendirmelidir ki sporcu, hocasının son derece bilgili ve yetenekli olduğunu düşünmeli ve ancak onun söylediklerini eksiksiz uygularsa başarıya ulaşacağına inanmalıdır. Bu yöntem, diğer yöntemlerle birlikte, hem onların uygulanmasını kolaylaştırmak hem de etkilerini artırmak için korku, hem günlük yaşamda olsun hem sporda olsun, insan yaşamını en çok etkileyen duygulardan biridir. Sporcuyu korku faktörü kullanarak motive ederken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, sporcuda abartılı bir kaygı hali yaratmamaktır. Korku faktörü genellikle iki şekilde kullanılabilir.

Ceza ile korkutma, doğru ve belli ilkelere bağlı olarak uygulandığında etkili bir eğitim aracıdır. Tehdit-vaat, ceza-ödül, övgü-eleştiri, takdir-tekdir bugünkü eğitim sisteminin temel öğeleridir. Ceza, tehdit, eleştiri ve tekdir, performans üzerine uygulanacak ise bir ceza veya başarı-başarısızlık anlayışına göre değil, sporcunun başarılı olabilmesi için yapması gerekenleri, yapmamakta direnmesi halinde verilmektir (Başer, 1998: s, 196).

Korku faktörünün ikinci kullanma şekli, yaralanmaktan korkmaktır. Bazı sporcular yaralanmalara karşı özel bir duyarlılık gösterirler. Sporcusunu, bu duyguyu kullanarak motive etmek isteyen antrenör, önce sporcusunda yaralanmaya karşı bir duyarlılık yaratmak zorundadır. Ancak, bu duyarlılığın düzeyi, özellikle mücadele sporlarında, sporcuyu mücadeleden kaçındıracak düzeye çıkmamalıdır. Bu duyarlılık sporcuya kazandırıldıktan sonra motivasyon oldukça kolaylaşır. Sporcuya yararlanmaktan korunmanın yolları öğretilir. Teknik ve becerinin gelişmesi, kondisyonun yükseltilmesi, fizik gücünün artması, yaralanma olasılığını azaltan faktörlerdir. Bu işe, sporcunun antremanlarını, antrenörünün koyduğu kuralları yapmasıyla sağlanabilir.

Ödüllendirerek motivasyon, en çok kullanılan ve en etkili motivasyon şeklidir. Sporcuya verilen ödüller maddi veya manevi olabilir. Burada önemli olan, verilen ödüllerin ilgili sporcunun gereksinimlerini karşılayabilmesidir. Bu nedenle, sporcuların gerek sosyal gerekse psikolojik gereksinimlerini daha önceden saptamak gerekmektedir. Bir sporcunun kabul ettiği ödülü, başka bir sporcu ödül olarak kabul etmeyebilir. Fakir bir sporcuyu sevindirebilecek bir ödül, zengin bir sporcu için herhangibirşey ifade etmeyebilir. Araştırmalara göre, özellikle, fakir ailelerden gelen çocuklar daha büyük, daha değerli, ama geciktirilmiş ödüller yerine, hemen anında verilen küçük ödülleri seçme eğilimindedirler. Ödüllendirmede bir hususa daha dikkat etmek gerekmektedir. O da verilen ödüllerle sporcunun tam doyuma ulaşmamasıdır. Tam doyuma ulaşan sporcularda motivasyon gücünün azaldığı görülmüştür (Kazancı, 1989: s, 178).

Araştırmanın Amacı:

Bu çalışmanın amacı, KKTC aktif olarak spor yapan sporculara yönelik onların motivasyon ve bununla ilişkili olarak ödül ve ceza konusundaki görüşlerini belirlemektir.

Bu amaç doğrultusunda,

- 1) KKTC’de Basketbol sporuyla uğraşan kişilerin Ödül ve Ceza Konuları hakkındaki düşünce ve görüşleri diğer spor branşıyla uğraşan sporculardan farklı mıdır?
- 2) KKTC’de Voleybol sporuyla uğraşan kişilerin Ödül ve Ceza Konuları hakkındaki düşünce ve görüşleri diğer spor branşıyla uğraşan sporculardan farklı mıdır?
- 3) KKTC’de Hentbol sporuyla uğraşan kişilerin Ödül ve Ceza Konuları hakkındaki düşünce ve görüşleri diğer spor branşıyla uğraşan sporculardan farklı mıdır?

Sayıltı:

Denekler gerçek görüşlerini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Sınırlılıklar:

Bu çalışma; KKTC’de 1 Mart.2004-30 Mart 2004 tarihleri arasında ve Basketbol, Voleybol Hentbol Federasyonlarına bağlı kulüplerde oynayan ve yaşları 16-35 arasında olan sporcularla sınırlıdır.

Araştırmanın Önemi:

KKTC de ilk kez bu türden bir çalışma gerçekleştirilmesinden dolayı önem kazanmaktadır. Sporcuların ödül ve ceza konusunu nasıl algıladıklarının saptanması ve elde edilecek bulgular ışığında sporcu-yönetici ve eğiticilere yol göstermek suretiyle Türk sporuna katkıda bulunmaktır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

II.1. SPOR NEDİR?

Günümüzde spor çeşitli özellikleri ile en önemli toplumsal kurumlardan biri olmuştur. Gerek sporcuların performans sınırlarının son derece genişlemesi, gerekse sporun, toplumsal, ekonomik ve politik açıdan büyük önem kazanması sporun niteliğinde ve niceliğinde büyük değişikliklere yol açtı. Spor çeşitli meslek grupları arasına yeni bir meslek, sporcu da yeni tip bir “işçi” olarak girdi. Oysa, daha yirminci yüzyılın ilk yarısına kadar, spor, “boş zamanları değerlendirme ve bedensel gelişme” aracı, yarışma ise bir “eğlence” idi. Günümüzde ise ekonomik açıdan büyük bir üretim ve tüketim alanı ve uluslararası düzeyde ise bir savaş nedeni olabilecek kadar etkili bir propaganda aracı olmuştur. Sporda amaç da değişmiş, sportmence bir yarışmanın yerini, kazanmak için her yolun denendiği bir savaş almıştır. Endüstri devrimini tamamlamış ülkelerde bütün ahlak ve toplum değerlerini ikinci plana iten performans kavramı, etkisini sporda da göstermiş, yarışma ile kazanma eş anlamlı olmuştur. Bu gelişmeyi daha iyi kavramak için, önce, sporun bir tanımını yapmak gereklidir. (Tülbentci, 2004).

Spor kelimesinin kökeni hakkında da görüş birliği olmadığı aşağıdaki tanımdan anlaşılabilir. “Spor” kelimesi İngilizce’nin yardımıyla dünyaya tanıtılmış olmasına rağmen Latince kökenlidir. Latince dağıtmak, birbirinden ayırmak anlamına gelen “Disportare” veya “Deportare” kelimesinden doğmuştur. İlk zamanlarda İngiltere’de “Disport” veya “Desport” şekliyle rastlanan kelimeler 17.y.y.’dan itibaren çok kullanılma sonucu ilk hecenin aşınmasıyla şimdiki haline gelmiştir. Fransızlar da aynı terimden Ortaçağ’da eğlenmek ve zevk almak anlamına gelmek üzere Se deporter şeklinde faydalanmışlardır. Demek oluyor ki Ortaçağ’da

Latince'nin etkisi altında kalan bütün dillerde ufak farklarla dinlenme, eğlenme, neşelenme ve hoş vakit geçirme için yapılan her türlü faaliyetleri ifade etmek üzere kullanılan bir kelimedenden zamanla ve bütün dillerde, içinde yarışma, kazanma ve üstün başarı elde etme çabası olan her türlü vücut faaliyetlerini belirten ve günümüzün yaygın terimi olan Spor türemiştir. (Yerlisu, 1993: s, 5).

Eskiden her çeşit bedensel alıştırma spor kavramı altında toplanmaktaydı. Böylece olunca da atletizm, yarışma oyunları, yüzme, kürek, yelken, kayak, binicilik, eskrim, tenis, boks, bisiklet, yürüyüş, dağcılık ile daha geniş anlamda otomobil yarışları, uçuculuk ve atıcılık gibi teknik uğraşlarla; okullarda yapılan her çeşit beden eğitimi hareketleri, beden sağlığı, bedensel güçlülük kazanmadan başlayarak kazanç sağlama aşamasına kadar değişen etkinlikler bu kavram altında toplanmış bulunuyordu. Ancak bugün için spor kelimesinin anlamı biraz farklılaşmış olup, beden eğitimi ile spor arasında bir ölçü bulabiliyoruz. Spor başarıyı genişletme ve yarışmada üstün gelme amacı için gösterilen çabayı, bedensel bakımdan daha yetenekli olanların seçilmesini ve seçilenlerin sürekli ve yoğun bir eğitimle yetiştirilmesini gerektiriyor. Beden Eğitimi ise kişinin bedensel ruhsal ve zihinsel gelişimini sağlamak amacı ile yapılan etkinliğin tümüdür. Spor, daha çok yarışmayı içermekte ve en yüksek düzeyde oyun, mücadele ve ağır kas çalışmasını gerektirmektedir. O halde spor, gerçek anlamda başarı gücünün artırılması, kişisel bakımdan en yüce noktaya çıkarılması yolunda gösterilen yoğun çaba olarak kabul ediliyor ve yarışma da bunun en güzel kanıtı oluyor. (Özmen, 1999: s, 114-115).

Sportif oyunlar direnmenin uzun süre devam ettirilmesini, kısa aralıklarla birçok hareketler yapılmasını ve organizma üzerinde gücü harekete geçiren etkiler meydana getirmesini sağlar. Futbol, basketbol, voleybol gibi takım oyunlarında görevlerin bölünmesinden ve ahenkli hareketlerin yapılmasından meydana gelen gerilim hoşla gidiyor. Beklenmeyen durumlar ortaya çıkarak oyunun devamlı değişimi seyircinin ilgisini çekiyor. Sporun tehlikeli olan yanı, yarışmayı kazanma ve yarışma hırsının iyice ön plana geçmesi, aşırı yorgunluklara sebep olması, sporcunun üstün gücünün ve seyircinin sansasyon düşkünlüğünün maddesel kazanç yolunda

kötüye kullanılmasıdır. Sporda bir insandan istenen başarı, o kimsenin doğuştan gelen yeteneklerine ve gelişme durumuna uygun olmalıdır. (Özmen, 1999: s, 114).

Spor, ferdi veya kollektif oyunlar şeklinde yapılan genellikle yarışmaya yol açan, bazı kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklenmeyen beden hareketlerinin tümü (Meydan Lausse, cilt 11 s,523).

Selim Sırrı Tarcan sporu daha değişik ve geniş açıdan ele alıyor.

- Spor, vücudun gücünü ve çevikliğini sürdüren, irade istemerkini(kudret) artıran bilinçli bir vasıtaadır.
- Spor bir yönden herkesin üstünde olmak hırsı ile duyguya, diğer yönden başarıya etken olan teknik çalışma ile akla ve mantığa dayanır.

Spor isteğe bağlı olarak yapılan (egemen değerler ve normların damgasını vurduğu) bedensel bir hareket ve Beden üzerinde zihinsel bir etkidir.

- Spor bedenin bir işidir. Beden üzerinde zihinsel bir etkidir.
- Spor bedene ve ruha hitap eden sosyal bir davranıştır.

Paul Sonchon ve Jacques göre“Spor bir mücadele ve bir oyundur” (Özmen, 1999: s, 115).

“İnsanın mücadele azmini kullanarak, kazanmak ve başarılı olmak için sistemli ve düzenli kurallar içerisinde yaptığı bedensel hareketdir” (Sel, 1985: s, 14).

Yenmek, geçmek başarı göstermek amacı ile düzenlenmiş belirli kurallara dayanan sistemli hareketlerdir. (Yalçın, 1995: s, 5).

Spor kavramına farklı kültürde değişik alanlar verildiği de bir gerçektir. Mesela, “Almanya’da spor eğlence ve fiziksel aktiviteler için kullanılır. Almanya’da spor pedagojisi”, okul sporu, eğitim sporu gibi terimlerle karşılaşmaktadır. Ayrıca sporu sahaları olan hapisane sporu, aile sporu, tatil sporu vb. gibi konuları da kapsar. Amerika’da ise spor genel anlamda kullanılmaz. Spor adamları hapisane sporu, aile için spor tatil esnasındaki spor gibi konularda tartışır (İmamoğlu, 1991: s, 9).

Sosyoloji bilimi açısından sporun tanımına baktığımızda, “Spor, ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmakta, anlayış ve sorumluluk taşıyabilme ve işbirliği içinde düzen sağlama kabiliyetini de geliştirmektedir. Sebatsız ve enerjik olmayı sağlayabilmek, sosyal gruba ve topluma mensubiyeti değerlendirebilme gücünü ferde kazandırabilmekle fertle, toplum ilişkilerini daha ahenkli kılmaktadır. Bu tanım içinde eğitim sosyolojisi açısından sporun tanımı yapılmaya çalışmaktadır. Ayrıca spor, bireyin doğal çevresini sosyal çevre haline çevirirken elde ettiği bilgi ve becerileri geliştiren, belirli kurallar içinde araçlı veya araçsız olarak yapılan, bireysel veya toplu olarak serbest zaman etkinliği içinde veya bütün zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, bedeni ve ruhu geliştiren, rekabete ve dayanışmaya dayalı kültürel bir olgudur. Sporun bu şekilde tanımı, onun sosyolojik yönünün ne kadar ağır bastığını göstermektedir. (Erkal, 1992: s, 89).

Psikolojik açıdan sporun tanımı ile ilgili aşağıdaki tanımları verebiliriz.

“Spor, az veya çok dakiklik, incelik isteyen beden hareketlerinin doğrudan kendisinden zevk alırken eğlendiren hatta dinlendiren ve genellikle bazı kurallara uyularak yapılan bir eylemdir. Spordaki tutum oyun tutumudur; onu yaşarken duyulan zevktir; sadece elde edilen sonuç söz konusu değildir. Bununla birlikte doyurucu sonuçlar her zaman oyuna katılmanın verdiği zevki çoğaltır. Spor, yarışma tarzında olabilir de, olmayabilir de. Yarışma tarzında olursa, ilgiyi ve performansı arttırıcı bir motivasyon da söz konusudur” (Özbaydar, 1983: s,30).

Sporun psikolojik tanımlarından bir diğeri de şudur: “Beden Eğitimi, kişinin bedeni, ruhi ve fikri gelişimini sağlamak amacıyla yapılan cımnastik, oyun ve spor çalışmalarının hepsine birden denir. Spor, vücudun gücünü ve çevikliğini sürdüren, irade kudretini arttıran bilinçli bir araçtır. Spor, ilerleme, kazanma, geçme ve başarılı olma arzusundan doğan rekabete dayalı bir faaliyettir. Spor bir yönden herkesin üstünde olmak hırsı ile duyguya, diğeri yönden başarıya etken olan teknik çalışma ile akla ve mantığa dayanır” (Sel, 1993: s, 28-31).

Bu tanımlarda, spora ait beden hareketlerindeki dakiklik ve inceliğe, sporun eğlendirici yönüne ve kurallarına ağırlık verildiği görülmektedir.

“Oyun ve spor, insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. Spor yoluyla insan kendi varoluşunu ve hazzını tadar. Spor faaliyeti esnasında insan bizzat kendini yorumlar. Yaşama sevinci, kendini ispatlama, insani güçlerin ortaya konulması sporun temelidir. Sporla insan iç dünyası ile dış dünya arasındaki dengeyi kurar. Spor, kural, organizasyon, tavır, norm ve değer bakımından insanı yönlendiren bir faaliyettir”. Bu tanım içinde sporun psikolojik yönüne daha fazla değinildiği görülmektedir. Spor ve oyun kavramları birbiri ile çok karıştırılmaktadır. Oyunun amacı bizzat kendisindedir. Kişi istediği an oyunu bırakabilir, oyundan ayrılabilir fakat sporda bunu yapması çok zordur. Sporla, oyun arasındaki ilişkiyi ele alan bir başka tanım da şudur: “Ferdî veya kollektif oyunlar şeklinde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan bazı kesin kurallara göre uygulanan ve ani bir yarar beklenmeyen bedensel hareketlerin tümüdür (Meydan Lorusse, 1973: s, 523)”.

Yine “Bireysel ya da toplu oyunlar biçiminde, bazı kurallara göre gerçekleştirilen ve genellikle yarışmalara konu olan beden hareketlerinin bütünü, spor olarak tanımlanmaktadır” (Gelişim Hachette, Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi, 1993: s, 38).

Spor kişiye tabiatla, başka bir varlıkla, başka bir güçle mücadeleyi öğretir. Kişinin bu alanlarda güçlenmesine, beceri kazanmasına yarar. Böylece, kendisine güven duygusunu geliştirir ve dengeli bir ruh sağlığı kazanır. Spor sağlıkla ilgili yönünü vurgulayan tanımlar da vardır. Aşağıda bu tanımlardan bazıları verilecektir. “Spor yapmak, bireye psikolojik, biyolojik ve toplumsal yönlerden çeşitli yararlar sağlar. Özellikle hareki faaliyetler bireyin bedensel gelişimini sağlar. Birey, sporla, fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin bütünleşmesinden bir kişilik kazanır. Dürüst bir karakter oluşumunda yine sporun önemli rolü vardır. Spor yapan kişi serbest zamanını verimli olarak değerlendirmiş olur” (Tezcan, 1977: s, 101).

II.2. SPORUN TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsana ait dünya üzerindeki bulgular bundan yüzbinlerce yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Ateşli silahların bulunmadığı dönemlerde İlkel insan güçlü doğa karşısında yaşantısını sürdürebilmek için fiziksel ve bedenen kuvvetli olması gereğine tarihin daha ilk çağlarında inanmıştır. Zamanla ilk insan kas gücünün kendisi için yeterli olmadığını görerek kafa gücünü kullanarak bir takım aletler geliştirmiş bunlarla gücünün daha etkili dolayısıyla yaşamının daha güvenilir hale geldiğini görmüş yaşam kaygısından biraz olsun uzaklaşmıştır. (Öztürk, 1982: s, 32).

İlk çağlarda spor ilkel insanın doğaya karşı yaşamak için bilinçsizce verdiği günlük mücadelenin bir parçasıydı. Daha sonra bu mücadele kendine saldıracak vahşi hayvan olsun, insan olsun düşmanlara çevrildi. İnsanoğlu yaşamını sürdürebilmek için bu mücadelelerde her zaman güçlü olmasını sağlamanın gerektiğine inandı, bu inancın verdiği hırsla bedenini bu mücadelelere en iyi biçimde hazırlamaya çalıştı. Bu beden çalışmalarına kutsal bir anlam vermekte de gecikmedi insanoğlu. Tanrı ve tanrıçalar adına tertiplediği şenliklerde spora en büyük yeri vermekle ona kutsal bir değer kattı. Önceleri atletizm (koşular, atma ve atlamalar) ile

boks, güreş ve araba yarışlarına dayanan spor zamanla kapsamını genişletti. Kişisel sporların yanına takım sporları da katıldı. Bu arada yüzme, yelken ve kürek gibi su sporları ile karlı dağlarda yapılan kayak müsabakaları sporun kapsamı içine girdi. Spor, bir çığ gibi büyüyerek 100'e yakın bölüm oluşturdu. Bunlardan bir bölümü uluslararası ve olimpiik nitelik verilen sporlar (atletizm, atıcılık, basketbol, binicilik, bisiklet, boks, cimnastik, eskrim, eltopu, futbol, güreş, halter, judo, kürek, masa tenisi, okçuluk, tenis, voleybol, yelken, yüzme, sutopu) olarak bütün dünyada yaygınlaştı. (Öztürk, 1982: s, 34-35).

Tarih belgeleri, ağızdan ağıza gelen öyküler, anıtlar, ok meydanlarındaki nişan taşları ile olduğu kadar bütün geleneği ile Türk Milletinin hayatı, atalarımızın sporcu bir millet olduğunu açıkça göstermektedir. Atıcılık, avcılık, binicilik, cint, kılıç-kalkan, güreş gibi çeşitleriyle modern spor türünün başlangıç biçimi olan türlü oyunlar Türk Ulusunun bu alanda yapageldiği işlevinin örnekleridir.

Türkiye'nin ilk spor teşkilatı olan "Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı" 1922'de İstanbul'da kurulmuştu. Cumhuriyet ilkelerine bağlı olarak kurulan bu ilk spor cemiyetlerinin yöneticileri seçimle belirlenmekte, bu yöneticiler de seçimle her federasyonun (Atletizm, Futbol, Güreş) yöneticilerini seçmekteydiler. İlk İdman Cemiyetleri'nin başkanlığına Ali Sami Yen, asbaşkanlıklara da Burhan Felek ve Ali Seyfi getirilmişti. Atatürk, Türk sporunun bu şekilde düzenlenmesine çok memnun olmuş, "Esas olan, bütün, her yaştaki Türkler için beden terbiyesini sağlamaktır" diyerek, sporda hedefin halkın sağlığı ve toplum sporu olduğunu işaret etmiştir. Daha sonra, bu itifakın yasal bir kuruluş olan Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne dönüştürülmesi 1938 yılında yine Atatürk'ün direktifleriyle olmuştur. (Morpa Spor Ansiklopedisi, 1997: s, 11).

Türkler'de sporun geçmişi hayli eski olmasına rağmen, spora modern biçimde eğilinmesi, gereken önem ve değerin verilmesi ancak Cumhuriyet'in ilanından sonra mümkün olmuştur. Atatürk, spor yapmaya da spora olan hayranlığı kadar önem vermiştir. İstanbul'a her gelişinde Florya'da denize girdiği, sık sık sandalla açılarak,

bol bol kürek çektiği bilinmektedir. Türk sporcusunda yalnız beden kuvveti ve yetenek değil, aynı zamanda iyi ahlâk ve zekânın da bulunmasını istemiş ve düşüncesini de; “Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim” sözleriyle dile getirerek, bir sporcunun nasıl bir insan olması gerektiğini anlatmıştır. (Morpa Spor Ansiklopedisi, 1997: s, 17).

İkinci dünya savaşını izleyen yıllarda başlayan teknolojik patlama dünyanın görüşünü değiştirdi. Artık çalışan kesim daha az çalışıp daha çok kazanıyordu. Bu ise daha çok sayıda insanın gerek sporcu, gerekse seyirci olarak spor ile ilgilenmesini sağladı. Bugün artık dünyanın herhangi bir yerindeki bir yarışma için binlerce insan şehirden şehire, ülkeden ülkeye dolaşmakta bunu yapamayan yüz milyonlarca insan da aynı yarışmayı evinde rahat oturarak televizyondan izliyor (Mungan, 1995).

Dünyadaki buna benzer birçok gelişmeler sonunda spor politik alanda etkili bir propaganda ekonomik alanda ise yeni bir tüketim aracı olarak büyük önem kazandı.

Romalıların spor oyunları yerine gladyatör oyunları gibi kanlı mücadeleleri seçmeleri olimpiyatların MS. 394 yılında dinsizlik ve putpereslik gerekçeleriyle kapatılmasına yol açılmış ve klasik olimpiyatların yasaklanmasıyla spor dünyası 1168 yıl tam bir sessizliğe bürünür. Artık olimpiyatlar 1500 yıl kadar sonrasında BARON PIERRE'de COUBERTT girişimleriyle yeniden hayata geçmiştir. Bu sessizliğin bozulması için 1500 yıl geçmesi gerekir. Modern Olimpiyatların ortaya çıkması tümü ile Fransız Baronu ve Pedagog Pierre de Coubertine aittir. (Tülbençi, 2004).

23 Haziran 1894'de Fransa'da toplanan 2000 delegenin oluşturduğu olimpiyatlara 1896'dan itibaren organize edilerek yeniden yapılmasına karar verildi Olimpiyat oyunlarının her türlü politikadan maddi çıkardan uzak kalarak tamamen amatörlük ruhu içinde yapılması amaçlanmış ve eski Olimpiyatlarda temel ilkenin

kazanmak olduğu Modern Olimpiyatlarda ise katılmanın önemli olduğu görüşü hakim olmuştur (Aslan, 1979: s, 76).

Olimpiyatların açılış törenlerinde uçurulan güvercinler barışın müjdecisi olmuştur. Olimpiyat ateşinden yükselen alevler temiz ve yüce bir özlemin sembolüdür. Kazananlar için yapılan ödöl dağıtma törenleri bu mutlu insanlara kendi milli marşlarının çalınması gibi emsalsiz bir zevkle birlikte kişisel başarılarını yurtlarından söz ettirmenin gururunu tattırır. 1986 Atina Olimpiyatları ile Modern Olimpiyatlar başlamıştır. (Öztürk,1982:s, 5).

II.3. SPORUN HAYATIMIZDAKİ ÖNEMİ

Gerek fertlerin fiziki güçlerinin artırılması, gerek ruhi gelişmelerinin sağlanabilmesi ve toplumda sporun yaygınlaştırılabilmesi sosyal münasebetler ağının kurulmasına bağlıdır. İşbirliğinin ve dayanışmacı davranışların kazanılmasında spor önemli bir araçtır. Sporun toplumun çeşitli kesimlerinde yapılabilmesi ve yaygın bir hal kazanabilmesi, hem devlet tarafından yerine getirilmesi şart olan fonksiyonlara bağlıdır, hem de fertlerin ve sosyal grupların katkılarını gerektirmektedir. Devlet, meselâ, spor alt yapısını yeterli hale getiremediği, spor eğitiminin ve hukukî mevzuatın yetersiz olduğu bir ortamda, sporun kitlelere yayılması güçleşecektir. Kitle haberleşme araçlarının fertleri spora yöneltici, uyarıcı rollerini de gözden uzak tutamayız. Özellikle sağlıklı bir hayat için yapılan çağrılar, yürüyüş ve koşu olmak üzere spora ilgiyi artırabilir. Bu çoğu kere ilgi sınırlarını da aşarak bizzat doktor nezaretinde spor yapabilmeyi de mümkün kılar (Erkal, 1986: s, 104).

II.3.i. Kişisel Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi

- Günlük işlerini ve yaşayışlarını en verimli şekilde yürütebilecek kuvvet çeviklik, elastikiyet çabukluk ve dayanıklılık sağlar.
- İyi moral ölçüleri içerisinde gelişmiş kemik, kas yapısı ve iyi duruş alışkanlıkları kazandırır.
- Bedensel etkinlikler aracılığıyla geçerli sağlıklı yaşam davranış nitelikleri kazandırır.
- Serbest zamanları değerlendirme davranış ve becerileri kazandırır.

Spor, yalnızca bir bedensel uğraş olmayıp aynı zamanda bir sosyalleşmedir. Ayrıca, spor, bir kurallar dizisi ile sınırlandırılmıştır. Kuralların temelinde sportif etkinliğin kişilik üzerinde etkileri bulunmaktadır.

Kişinin, karakterini şekillendirerek işbirliği yapmağı, disiplinli olmağı, mücadele etmeğı, cesaretli olmağı ve sosyalleşmeğı öğrenmesi bu etkilerin başlıcalarıdır.

Sportif olay toplumda manevi bakımından yalnızlığı da önlemektedir. Fert, sportif olaya katılmakla manevi yalnızlığının doğuşunu hazırlayan sakıncaları da giderebilir. İş hayatında görülen ve daha sonra gerçekleşerek sosyal hayata yansıyan amaçsızlık ve monoton çalışma şartlarının doğurduğu kötümser ve bunalımlı tutumların giderilmesinde spor ve diğer boş zaman faaliyetlerine ihtiyaç vardır.

II.3.ii. Toplumsal Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi

- Liderlik hoşgörü, arkadaşlık, iyiyi, doğruyu ve güzeli takdir etme gibi nitelikler kazandırmanın yanında kurallara uymayı öğretir.
- Olumlu ve sağlıklı yaşama alışkanlıkları kazandırır.
- Birlikte olma, birlikte iş yapma ve bireyin toplumda kendisini belirlemesine olanak verir.

Sportif olay, aynı zamanda topluma uyma sürecidir. Spor ve sportif olay fert ve toplum ilişkilerini geliştirdiği gibi toplumun yüceltilmesinde önemli bir araç olarak da değerlendirilmektedir. Bilhassa, herhangi bir toplumun milli kültüründen kaynaklanan spor faaliyetleri, o toplumlara kültürel tesirlilik sağlamaktadır. İngiltere’de futbol, ABD’de basketbol, Türkiye’de ata sporu güreş gibi...

II.3.iii. Ekonomik Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi

- Ferdin günlük işlerini ve yaşayışını en verimli şekilde yürütülmesini sağlar.
- Ekonomik düzenin getirdiği düşünce, davranış, bilgi ve becerilerin bireylere aktarılmasını sağlar
- İş, görev ve meslek sorumluluğu kazandırır.

Gelir seviyesinin yüksek bulunduğu toplumlarda birçok boş zaman faaliyeti gibi, spor da daha hızlı bir gelişme içine girmektedir. Günümüzde, diğer birçok boş zaman faaliyetinde olduğu gibi, sportif olay da her toplumda restlanan bir faaliyet şeklidir. Bununla beraber spor, gelir seviyesinin yüksek olduğu, hem sosyal hem ekonomik bakımdan gelişmiş ülkelerde , geri kalmış ülkelere nazaran daha yaygındır ve daha ileri bir seviye göstermektedir. Hatta gelişmiş ülkeler sporda da araç, gereç ihraç eder duruma gelmişlerdir. Nitekim, birçok firma araç ve gereçte iç piyasadaki talebi karşıladığı gibi, ülkelere ihracattan önemli döviz kazandırmaktadırlar. Refah ekonomilerine sahip olan gelişmiş ülkeler, yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi, tekniğin daha ileri bir hale gelmesini sağlayarak yeni keşif ve icatlara yol açarak spor sahasında da ileri bir ihtisaslaşmaya geçmektedirler. Bu gibi ülkelere gelir dağılımı daha âdil olduğu için, fertlere boş zamanlarını değerlendirmesi bakımından kaynak yaratmakta ve spor için fertlere gerekli harcama imkânı vermektedir (Erkal, 1986: s, 74).

II.3.iv. Ulusal ve Uluslararası Yönden Sporun Hayatımızdaki Önemi

Çağımızda spor, uluslararası da müşterek bir dil niteliğindedir. Ülkeler arasında yapılan spor karşılaşmaları yakınlaşmayı sağlamakta, karşılıklı sevgi ve saygı ortamı yaratılmakta ve spor sayesinde dünyada güçlü ve kalıcı dostluklar oluşmakta ve dolayısıyla barış sağlamaktadır. Dış politika açısından spor, her ülkenin dünya ölçüsünde olumlu yönde propaganda yapması sportif başarılar ile gerçekleşmektedir.

Bu durum milli bir prestij unsuru olmaktan hem iç ve hem dış dayanışmayı güçlendirmek bakımından tüm ülkelerin baş vurduğu bir durumdur.

“Her çeşit spor faaliyetlerini Türk gençliğinin milli terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. Bu işte hükümetin şimdiye kadar olduğundan daha

çok ciddi ve dikkatli davranması, Türk gençliğinin spor bakımından da milli heyecan içinde, itina ile yetiştirilmesi önemli tutulmalıdır” (Kemal Atatürk).

Günümüzde, spor alanında en gelişmiş ülkeler, profesyonellik, amatörlük tartışmasından çok sporu, bir bütün olarak ele almakta ve temel hedef olarak da uluslararası propagandalarını maksimum seviyede tutmak için stratejiler tespit etmektedirler.

Günümüzde spor, toplumsal yaşam içindeki gelişime yardımcı olmakla beraber aynı zamanda, gerek kurumlar gerekse uluslararası organizasyonlarla, insanî, sosyal ve halkları birleştirici duygular içerisinde fertler kurum, kuruluş ve uluslar arasında ortak çalışmayı sağlamaktadır.

II.4. SPORUN AMAÇLARI

Spor ve beden eğitimi birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrı düşünülmemesi gereken iki kavramdır.

İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek ve iradesini güçlü kılmak beden eğitimi ve sporun temel amaçları aranda yer aldığı gibi, aynı zamanda sosyal ve ekonomik kalkınmanın da temel unsurları arasında yer alırlar. Beden eğitimi ve spor iradeyi güçlendirerek, insanın kendi kendine güvenini kazanmasını sağlayarak şahsiyetin oluşmasını kolaylatırır. Spor ve beden eğitimi, ferdin keşfedilmemiş özelliklerini ve yaratıcı yönünün harekete geçiren bir önemli faktördür. İnsanın bedeninin gelişmesi gençlik dönemi sonunda durur; fakat ruhî ve manevî gelişmesi devam eder. Nitelikli insangücü sağlıklı olmadan verimli olamaz ve kendisinden beklenen katkıları yapamaz. İnsanların, özellikle gençlerin beden ve ruh yapısının eğitilip geliştirilmesinde en uygun ve en tesisli araç; hareket faktörünün her çeşidini ve prensiplerini kapsayan beden eğitimi ve spor eğitimidir. (Erkal, 1992: s,1-71-72).

Öğrencilerin kişilik, karakter, organik, sinir kas, duygusal, zihinsel, sosyal, bireysel ve toplumsal bir çok değeri kazanmalarında Beden eğitimi ve spor vazgeçilmez ve en önemli derslerden birisidir. Günümüzde beden eğitimi ve spor; yetişmekte olan yeni nesillerin temel kaynağı olan insana, fikren ve bedenen sağlık kazandıran bir faaliyet planı olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple, henüz çocukluk ve gençlik devresinde olan çeşitli bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar kazanma çağını yaşayan her kademedeki okul öğrencilerinin, çağımızın eğitim anlayışına uygun bir şekilde, kendi kapasitesi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmeleri önemle ele alınmalıdır.

Anayasamızın 61. maddesinde “Devlet, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır. Sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.” Denilmek suretiyle konunun önemi açıkça vurgulanmaktadır.

“Yine gençliğin kötü alışkanlıklardan; sigara, kahvehane, uyuşturucu ve alkol gibi bağımlılık yaratan bu alışkanlıklardan korumak ve kurtarmak için yine beden Eğitimi ve spor en önemli bir araç olarak düşünülmelidir” (Çöndü, 1999: s, 20).

Beden Eğitimi ve sporun temel amaçlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- Amatörlük anlam ve kapsamı içinde beden eğitimi ve sporun gelişmesini ve yaygınlaştırılmasını gerçekleştirmek,
- Herkes için beden eğitimi ve spor ilkesinin tüm toplum kesimlerinde benimsenmesi ve uygulanmasını sağlamak,
- İşçi, memur ve öteki çalışan kesimlerin bir yandan emek verimliliğini arttırmak, öte yandan beden ve ruh sağlığını korumalarını sağlamak,

- Öğrencilerin, emeklilerin ve öteki çalışmayanların boş zamanlarının değerlendirilmesi ve eğitimleriyle “sorun insan” olmalarını önlemek,
- Suçlu, özürlü vb. gibi öteki sorunlu insanların sosyal hayata uyumlarını sağlamak.

Günümüzde spor ve beden eğitimi, yukarıda belirtilen amaçları açarak uluslararası bir propaganda aracı ve aynı zamanda gerçekleştirilmekte olan geniş çaptaki organizasyonlarla uluslar arasında uyum, işbirliği ve ortak çalışmayı sağlamaktadır. (Erkal, 1992: s, 74 - Çöndü, 1999: s, 22).

II.5. SPOR ve EĞİTİM İLİŞKİSİ

Bir eğitim şekli olarak sporu fiziki ve ruhi eğitim olarak düşünürsek spor ile eğitimin özdeş olduğunu belirleyebiliriz. Eğitim genel anlamı ile yetişkin nesiller tarafından sosyal hayata hazır olmayan nesiller üzerinde uygulanan bir işlemdir. Eğitim, bilgi, davranış ve kabiliyetlerin geliştirilmesi ve kazandırılması için uygulanan sürekli faaliyet dizisidir. Toplum hayatını bu derece geniş kapsayan eğitim gibi bir disiplinin bir sistem içinde sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür. Bu bakımından biz sporu ve sportif faaliyetleri eğitim kapsamı içinde düşünmekteyiz (Hazar, 2000: s, 39-40).

Bir eğitimci gözü ile spor, kişiliğin oluşumunu ve karakter özelliklerinin, gelişimini sağlamak amacı ile önerilen disiplin yöneticilerin enerjiyi biçimlendirmek için kullandıkları yöntemdir. (Özmen, 1999: s, 115).

Bugün spor, gençliğin arzuladığı eğlencelerden biri, halkın beğenisini kazanmış bir seyir haline gelmediği ülke kalmamıştır.

Bir spor olay olarak eğitim kapsamı içinde düşünüldüğüne göre eğitimin ekonomik kalkınmaya katkısından bahsederken, spor için ayrılan kaynakların ve faaliyetlerin de aynı görevi yerine getireceğini belirtebiliriz.

Spor eğitiminin gayesi, fertlerin hem fiziki hem psikolojik gelişmelerini sağlaması, onları sosyal hayatta hazır ve yaratıcı kılmak amacına dönüktür. Ayrıca spor eğitimi de diğer eğitim şekilleri gibi ferde hem statü sağlamakta hem de gelir seviyesini yükseltebilmektedir. Ancak, spor eğitiminde verimliliğin artışı eğitilen kimsenin eğitim sonrasında iş bulabilmesine bağlıdır. Bu eğitimi gören kimsenin eğitim sonrasında istihdam edilememesi eğitimde verimliliği düşürecektir. Şu halde, spor eğitiminde verimliliğin artabilmesi eğitim araç ve gerecinin temini kadar, eğitilen kişinin de bir işe yerleştirilmesine bağlıdır. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün gayretleri ile düzenlenen Spor Şurası 1990 yılının “Sporda Eğitim ve Öğretim Komisyonu Raporu”na göre, spor teşkilatımızın spor eğitimi konusundaki meseleleri arasında antrenör, hakem, sporcu, idareci ve seyirci kitlesinin eğitimi sayılmaktadır. Spor eğitiminin ayrıca amacı, fertlerin hayat boyu devam ettirebilecekleri fiziki aktivite alışkanlıklarını kendilerine kazandırmaktır. (Erkal, 1992: s, 98).

Beden eğitimi ve spor eğitimi amaç olarak farklıdır. Fakat çalışma sistemi bakımından bir paralellikleri vardır. Esasında beden eğitimi ve spor eğitimi bir içiçelik gösterir. Beden Eğitimi, spor eğitiminin temelini oluşturur ve spor eğitiminde uzun bir süre beden eğitiminin özellikleri devam eder. Spor eğitimi temel beden eğitiminin özelliklerini içine almakla beraber, daha uzun süreli, daha yoğun ve daha katı kuralları olan bir yapı gösterir. Beden eğitimi çalışmalarında olduğu gibi, sporda (antrenmanda) oyunun kullanılmasında zevk ve mücadele özellikleri ağırlıktadır. Yalnız beden eğitiminden farklı olarak sporda rekabet ön plandadır. Kazanmak ve kaybetmek çok önemlidir. Herşey kazanmak içindir (Hazar, 2000: s, 36).

II.6. MOTİVASYON TANIMI ve ÖNEMİ:

Dünyayı yerinden oynatan üç şey vardır: Fikirler, insanlara onları beğendirmek ve onları uygulamaya koymak. Fikirler hakkında pek çok şey bilirsiniz. Olumlu düşünceden, görüşten ve hedef belirlemeden doğar. Onların değerini bilirsiniz. Aynı zamanda, insanların ne denli önemli olduğunu da bilirsiniz. Fakat tüm bunlar insanları fikirlerinizi beğenmeye ikna edebildiğiniz anlamına gelmez. İşte burada, insanları güdülendirme yeteneği gündeme gelir (Gupgut, 1995: s, 168).

Doğumundan ölümüne kadar durmadan devinen, hareket eden, bir şeyler yapıp insanı bu davranışlara yönelten nedir? İnsan olsun, hayvan olsun, canlı organizmayı hareketsiz, atıl (inaktif) durumdan faal (aktif) hale getiren güçler nelerdir? İnsana bir faaliyet şeklini diğerine tercih ettiren şey nedir?

Bu sorulara vereceğimiz cevap, bizi güdülenme (motivasyon) kavramına götürür. En basit bir anlatımla, susamış bir organizma bir miktar su için canla başla bir tarafa koşarken, aç olan başka bir organizma bir parça yiyecek için hemen hemen aynı özlemle başka bir tarafa koşar. Aç olan suya, susamış olan da yiyeceğin bulunduğu tarafa bir süre için aldırış bile etmez! Çünkü organizmalardan biri açlıkla, diğeri susuzlukla motive olmuş, güdülenmiştir (Özbydar, 1983: s, 95-96).

Güdüleme kavramının dilimizde tam karşılığını bulmak çok zordur. Bu kavram İngilizce ve Fransızca “motive” kelimesinden türetilmiştir. “Motive” teriminin Türkçe karşılığı güdü, saik veya harekete geçirici olarak belirlenebilir. Kısaca güdüleme bir insanı belirli amaç için harekete geçiren güç demektir. Şu halde, motive, harekete geçirici, üç temel özelliğe sahip bir güçtür. “Motive” temel kavramından türetilen güdüleme ise, bir veya birden çok insanı belirli bir yöne (gaye veya amaca) doğru devamlı şekilde harekete geçirmek için yapılan çabaların toplamıdır (Deniz, 2003).

Dwight D. Eisenhower'e göre; Güdülendirme, insanlara yaptırmak istediğiniz şeyleri, sanki kendileri öyle istiyormuş gibi yaptırma sanatıdır.

Andrew Carnegie'e göre; her şeyi kendisi yapmak veya bunu yaptığı için tüm takdiri kendisi toplamak isteyen hiçbir insan, büyük lider olamaz.

Bir başkasını güdülemek ne demektir? Webster Sözlüğü, güdülendirme (motivasyon) kelimesinin anlamını şöyle vermektedir: "Bir güdü temin etmek veya öyle etkilemek." Güdü kelimesinin anlamı, "Bir insanın bir şey yapmasına yol açan veya belli bir şekilde hareket etmesini sağlayan bazı iç dürtüler, itmeler, niyetler, vb. Öyleyse birini güdülemek, onu harekete geçiren, içindeki bir şeyle bağlantı sağlamaktır (Gupgut, 1995: s, 169).

İnsanı harekete geçiren ve hareketlerinin yönlerini belirleyen, onların düşünceleri umutları, inaçları, kısaca arzu, ihtiyaç ve korkularıdır. Bu kelimeler ise aktif ve güdüleyici kuvvetlerdir. Öyleyse, beşeri faaliyet (davranış), bireyin arzu, inanç, ihtiyaç ve hatta korkularına göre de yönetilmektedir. Bu saydığımız güç ve kuvvetlerin bileşkesi kişinin psikolojik çabalarını bir amaca ulaşmak üzere organize eder, devamlılık, dinamiklik kazandırır (Deniz, 2003).

Davranışların içinde her ne kadar arzu ve amaçlar saklı bulunsa da bunların yanında, kişinin davranışını etkileyen ve yön veren birçok uyarıcı unsur (stimulus) mevcuttur. Bunlar genel olarak, çevresel koşullar, kişisel izlenimler, sosyal alışkanlıklar ve tutumlar gibi unsurlardan oluşur. Bireyin arzu ve ihtiyaçları tatmin edilmedikçe bir dengesizlik durumu ortaya çıkmaktadır. İnsan varlığının derinliklerinde bulunan bu ihtiyaçları belirleyen güdüler kişiseldir. Bu güçler, bazen sosyal çevre ve kültürün etkisi ile törpülenir, gizli güçlerini kaybeder veya yön değiştirerek başka arzu ve istekler halinde oluşabilir. Şu halde kişinin yaşadığı ortama; sosyal ve kültürel çevreye örf ve adetlere (ananelere) uymayan, arzu ve ihtiyaçlardan doğan güdüler güçlerini devam ettirememektedirler. Aksine kişinin

içinde yaşadığı ortama uyan arzu ve istekler kabul edilebilir ve benimsenebilir (Eren, 2000: s, 474).

Güdülerin aksine özendirme araçları, kişinin yönetim çevresi ile ilgili güçlerdir. Birey arzu ve ihtiyaçlarını yönetimin kendisine sunduğu araçlar sayesinde tatmin edecek ve iş görme arzusu artacaktır. Kişinin amaçlarına ulaşmasına yardımcı olan ve dış çevresinden gelen bu amaçlar onun içinde çalıştığı örgütün amaçlarını benimsemesine ve bu uğurda çabalarını yoğunlaştırmasına (güdülenmesine) neden olacaktır. (Tevrüz, 1989: s, 57).

Tatmin edilmeyen arzu ve ihtiyaçlar zamanla bireyde ruhsal gerilim ve denge bozukluklarına da neden olurlar. Gizli gerilimin, boşatılması ya da azaltılması sonucunda birey tatmin olacaktır. İç dengesizlikler ve güdüler dışarıdan kolaylıkla gözlenip ölçülemez. Bunun aksine, değişik özendirme araçları ve çevredeki koşullarla ilgili olarak yapılan davranışların gözlenmesiyle bunların varlıkları ve nitelikleri ortaya çıkarılabilir. Örneğin, çölde susuz kalmış ve su ihtiyacı yüzünden fizyolojik tatminsizliğe düşmüş bir kimsenin davranışları gözlenirse, bir seraba, bir vahaya veya gösterilen bir bardak suya saldırması ile kişinin susuzluk diye isimlendirdiğimiz ihtiyacının gücünü görebiliriz. Kana kana su içerek bu ihtiyacı gideren bireyin suya karşı isteksiz davranışı susuzluk ihtiyacının giderildiğini ve dengenin temin edildiğini gösterecektir. Şu halde, amacın gerçekleştirilmesiyle kişinin içindeki gerilimin veya dengesizliğin miktarında düşme olur ve kişiyi o yöne iten kuvvetin şiddeti de azalır. Sosyal örgütlerdeki birçok olumsuz tutum ve davranışlar ve hatta isyanlar kişilerin tatmin edilmeyen arzu ve ihtiyaçlarından ileri gelmektedir. (Deniz, 2003).

Kelimenin kökü konusunda da araştırmacılar arasında görüş birliği olmadığı görülmektedir. “Güdülenmenin İngilizce karşılığı olan ‘motivation’ kelimesi, Latince’de ‘hareket etme’ anlamına gelen ‘mot’ kökünden türetilmiş olup psikolojide, iç’den gelen itici kuvvetlerle belli bir hedefe doğru yönelen maksatlı davranışlar için kullanılır. Aslında, günlük konuşmalarımızda güdülenme kavramını

ima eden pek çok kelime vardır; arzu, gayret, heves, ihtiras, imrenmek, canı çekmek, gaye edinmek bunlardan sadece bir kaçıdır. Acaba niçin böyle davranıyor, hangi maksatla bunu yapıyor? şeklinde meraklarımız da oldukça yaygın olup, güdüleme konusuna karşı ilgimizi yansıttığı gibi, bu merakın bizzat kendisi de güdülenme kavramı içine girmektedir. Bütün bu terimler farklı anlamlara sahiptir, fakat, ortak bir yanıları vardır. İşte güdüleme, bu ortak olan tarafları ihtiva eden ve bir sürece tekabül eden bir kavramdır.

Güdülenme sürecinde üç safha vardır;

- İnsanı belli bir hedefe doğru iten bir iç uyarıcının mevcudiyeti,
- Bu hedefe varmak için yapılan davranışlar,
- Hedefin elde edilmesi.

O halde güdüleme, bir iç uyarılma ile başlamakta, bu uyarılma organizmayı belli bir hedefe doğru iten davranışlara sevketmekte ve bu davranışlar sonucunda da hedefe varılarak doyuma kavuşulmaktadır (Tevrüz, 1989: s, 59-60).

Motivasyonu, insandaki dengesizlik durumlarına bağlayan, onu hareketsiz durumdan, eylemde bulunmaya iten ihtiyaçlarla açıklayan görüşler de vardır. Mesala, kişiyi canlandırmaya, harekete yöneltmeye sebep olan bir 'motiv' vardır. Motiv yoksa motivasyon da yoktur. Motivasyon, hareketsiz, pasif durumdan, hareketli, aktif duruma geçmeyi vurgular. Bir memnuniyetsizlik, bir dengesizlik ya da bir açlık, bir eksiklik düzeyi yaratacak kişiyi bu dengesizliği dengelemeye yöneltme olarak açıklanabilir. Kısaca motivasyon, kişinin davranışlarını hazırlayan dinamik faktörlerin tümüdür. Her motivasyonun altında tatmin isteyen bir ihtiyaç vardır. Asıl olan bu ihtiyacın ortaya çıkması ya da çıkarılabilmesidir. Güdü kavramında daha çok biyolojik ihtiyaçların doyurulmasını hedef tutan ve içten gelen itici kuvvetler söz

konusudur. Motiv’de yaşayışımıza, alışkanlıklarımıza yön veren ve organizmayı buna göre kontrol eden unsurlar söz konusudur (Kasap, 1991: s, 43-44).

Görüldüğü gibi motivasyonun bir iç, bir de dış yüzü vardır. Mesala, bireyin içinden gelen ve birbirini pekiştiren veya engelleyen motivler olabildiği gibi, dıştan ve bireyi eylemde bulunmaya, etkin olmaya iten motivler de olabilir.

Motivasyonu, pek çok hareket alternatifinden birini tercih etmek ve nispeten süreklilik gösteren faktörleri de motiv olarak tanımlayan görüşler de vardır. Mesela, “kişiyi bir harekette bulunmaya veya bir çok hareket alternatifinden birini tercih etmeye iten ve nispeten bir süreklilik gösteren faktörlere “motiv” denir. Motivasyon ise, bir motivin etkisiyle ve mevcut şartlara bağlı olarak bir davranışa, yani spor faaliyetine yol açan ve bu faaliyeti sürdüren sürecin adıdır (İkizler, 1994: s, 47).

İnsan davranışlarını ilişkiler sistemi olarak kabul eden ve bütün bilinçli davranışları motivasyona bağlayan fakat, daima ödül ve doyum için davrandıklarını ileri süren açıklamalar da vardır. Bu konuda şu tanımlı verebiliriz. “insanların davranışları bir toplam ilişkiler sistemini ifade eder. Bunun için de diyebiliriz ki, bütün bilinçli insan davranışı motivasyona bağlıdır. Fertler yaptıkları işin ödül ve tatmin getirmesi için davranışta bulunurlar, bu davranışları da bir amaca yöneliktir (Terzioğlu, 1990: s, 124).

Bu tanım içinde sadece bilinçli davranışların motivasyonla ilgili olduğu, bilinçsiz davranışların bunun dışında kaldığı dikkat çekicidir. Halbuki, psiko-analiz bilinçsiz davranışların bilinçli davranışları etkilediğini ileri sürmekte ve bilinçsiz davranışları daha önemli saymaktadır.

Motivasyonun duygusal yönüne yani duygu şiddetine, yoğunluğuna, sıklığına bağlı olduğunu kabul eden görüşler de vardır. Bu konuda Özbaydar şu açıklamayı yapmaktadır. Sevinç, sevgi, kıskançlık, korku, ıftihar, kırgınlık, keder gibi kelimeler

hep birer heyecan durumunu ifade etmektedir. Heyecanın başlamasına sebep olan uyarım sonucu birey bu uyarımdan uzaklaşabilir, uyarıma karşı olabilir, uyarıma yönelebilir ya da kendi içine çekilip, hareketsiz kalabilir. Hiddet reaksiyonları ise, istediğine erişememek durumunda ortaya çıkar. Tatmin edilemeyen motiv ne kadar kuvvertli ise ortaya çıkan hiddet de o kadar şiddetlidir (Özbaydar, 1985: s, 56-57)

Bu görüşe göre, sporda başarı olduğunda daha fazla, olumlu duyguların davranışlar üzerinde etkili olabileceği, başarısızlık durumlarında ise olumsuz duyguların davranışta etkili olabileceği anlaşılmaktadır. İhtiyaçlarımız uyandığında onları hemen tatmin edemeyebiliriz. Bazı sorunlar, engeller, yapılması gerekli seçmelerle karşı karşıya kalabiliriz. Böyle bir durumda belli amaçlara yönelen davranışlarımız engellendiğinde bir çatışma ve hayal kırıklığı durumu ortaya çıkabilir.

Motivasyonu, öğrenme ile ilişkili olarak ele alan görüşlerde iki türlü motivasyon olduğu kabul edilmektedir. Bunlar, doğrudan doğruya motivasyon ve dolaylı motivasyondur. “İnsan öğrenmesinde mükafat motivasyonu, ya doğrudan doğruya olur yahut da dolaylı şekilde. Mesela, bisiklete binmeyi öğrenen bir çocuk için doğrudan doğruya motivasyon sözkonusudur. Çünkü burada bisiklete binmenin verdiği zevk yeterli bir motivasyondur, ayrıca mükafata veya bir cezaya lüzum yoktur. Fakat, yapılan isten doğrudan doğruya zevk alınmıyorsa o zaman dolaylı bir motivasyona ihtiyaç hasıl olur. Çocuk sınavı kazanırsa babası ona bisiklet alacaksa, dolaylı motivasyon sözkonusu olur (Özbaydar, 1985: s, 83).

Burada, dolaylı motivasyonda zaman aralığının daha fazla olduğu da düşünülebilir. Fakat çocuk araya giren bir engel sebebiyle beklemek zorunda kalacaktır. Sporda da yapılan faaliyetten alınan haz doğrudan doğruya motivasyona, galibiyet halinde alınacak prim dolaylı motivasyona birer örnek olarak verilebilir. Bu bakımdan araya giren engeller dolaylı motivasyonla ilgilidir.

Motivasyonu, insanı yöneltici ve hareket ettirici nitelikteki kuvvetler olarak tanımlayan ilim adamları da vardır. “Bireyi belli yönlerde ve belli konular üzerinde faaliyette bulunmaya iten, yöneltici ve hareket ettirici nitelikteki kuvvetlere motiv diyoruz. Şu halde motivler hareket ittirici ya da bir hareketteki yönü saptayan yöneltici nitelikteki kuvvet ve faktörlerdir. Buna göre davranışlarımız muhtelif motivler tarafından etkilenmektedir. İnsan faaliyetlerinin, etkisi altında kaldığı bir motive göre meydana gelmesi olayına da hareketin motivasyonu deriz. Şu halde insanlar biriken enerjinin etkisiyle spor yaparlar. Fakat aynı sporu yapmazlar. Kimisi boks yapar, kimisi futbol oynar, kimisi kürek çeker, kimisi güreş yapar. Yani bireyi o yönde spor yapmaya yönelten bir kuvvet ya da bir hareket ettirici kuvvet vardır ki, buna hareketin motivasyonu deriz (Öztabağ, s, 16).

Buraya kadar olan tanımlarda motivasyonun ne olduğu davranış üzerindeki etkileri ele alınmış, davranışın istikameti ve istikamet değiştirmeleri gözönüne alınmadan sadece kişi ile hedef arasındaki ilişkiler dikkate alınmıştır. Bu bakımdan Özakpınar motivasyonun bu yönüne de dikkati çekmektedir. Ona göre “muayyen bir durumda, bir davranışın şiddeti ve belli bir hedefe ulaştırma bakımından başarı derecesi ihtiyaç, insiyak, içgüdü, arzu, heves, merak, heyecan, takviye, mükafat ve ceza gibi organizmayı harekete getirici ve sevkedici amillerle münasebete getirilerek mütalaa edilir. Organizmayı harekete getirici ve sevkedici veriler, psikolojide motivasyon mefhumunun kapsamına girer. Bu manada motivasyonun davranış için mühim olduğu muhakkak ise de motivasyonun davranışa tesir etme mekanizması meçhuldür. Motivasyon, davranışın istikameti, muayyen bir istikametteki müddeti ve istikamet değiştirmesi ile ilgilidir (Özakpınar, 1987: s, 36-41).

Motive olma ile güdülenmeyi eş anlamlı kabul eden yaklaşımlar da vardır. Güdü kavramı insanın biyolojik yönüyle ilgili olmasına rağmen psikolojide ihtiyaç, istek, arzu manasında da kullanılmaktadır. “Günlük hayattaki davranışlarımızın çoğu amaçsız değil, belirli hedef ya da hedefleri olan davranışlardır. Güdü, bir davranışın yön ve sürekliliğini belirleyen içsel (bireye ait) bir güç olarak tanımlanır. Ancak bir güdü ya da güdüsel davranıştan söz edebilmemiz için aynı zamanda davranışın bir

hedef ya da hedeflere yönelmesi de gerekmektedir. Bir davranışın hangi hedef ya da hedeflere yöneleceğini, bu davranışı başlatan güdünün türü belirler. Bizim için olumlu ya da olumsuz değer taşıyan herşey ya da her durum güdüsel bir davranışın hedefi olabilir. Olumlu olarak değerlendirdiğimiz hedefler yaklaşmak, elde etmek istediğimiz hedeflerdir (Özkalp, 1987: s, 197).

Motivasyonu insanın fizyolojik, sosyal ve psikolojik yönleriyle ele alan ve motivleri bu alanlarla ilişkilendiren yaklaşımlar da vardır. Bu yaklaşımlar insanı biyo, psiko, sosyal bir varlık olarak ele alan yaklaşımlardır. İnsanın kültürel yönünü dikkate almazlar. Bu yaklaşımın temel fikirlerini şöyle özetlemek mümkündür. “Bazı motivasyonlar organizmanın fizyolojik yapısı ile, bazıları ise sosyal ve psikolojik yapısı ile ilgilidir. O halde motivler, fizyolojik motivler ve psikolojik motivler olmak üzere iki türlü de ifade edilebilir. Fizyolojik motivlerin kaynakları içgüdü ve iç dürtülerdir. Sosyal ve psikolojik motivasyonların bir kısmı hayvan ve insan için ortak olmakla birlikte, bunlar genellikle insanlar için söz konusudur. Her insan toplum içinde yaşar, toplumun sosyal değer ve normlarını benimseyerek motivasyon kazanır. Bazı sosyal ve psikolojik motivasyonlar da fizyolojik motivlerden kaynaklanmakla birlikte, sosyal yapıya göre biçimlenir. Sözgelişi, en kuvvetli motiv olan anne sevgisi temelde fizyolojik kaynaklıdır. Ancak insan davranışlarını güdüleyen motivler, her zaman açık ve seçik görülmez. Çünkü, bir motiv birçok motivasyona sebep olabildiği gibi, bir motivasyon da birçok motiv tarafından yönetilebilir (Şen, 1992: s, 97-102).

Yukarıda motivasyonun iki yönü olduğunu belirtmiştik. Bunlar iç ve dış motivasyondur. İç motivasyonun iki yüzü vardır.

- Uyarıcıları işleme ve eylemde bulunmayı ifade eder. Yani insan dıştan gelen uyarıcılara tepkide bulunur. Ayrıca bir başka anlamda ise, sadece kendini tahrik eden bir etkinlik dışında her hangi bir mükafata bağlı olmadan ortaya çıkan bir motiv manasına da gelebilir. Amaçtan ayrı etkinliklerle ilişkilidir. Yine amacı ve anlamı bizzat eylemin kendisinde bulunan etkinlikler için de kullanılabilir. Yine iç

motivasyon, belli bir hedefe ulaşmak veya pekiştirme dışındaki eylemleri ifade etmektedir. Kısaca kendi için kendine ait olan motivasyon için kullanılır.

Motivasyonun kendi içindeki iç ilişkilerini ifade eder.

Her hangi bir konuya ait motivasyon. Bu yaklaşım içinde amaçtan ayrı düşünülen, kendi için anlamlı bir etkinlik, mantıki açıdan anlamsız ve çelişkilidir. Anlam daima bir şeye aittir ve kendi içinde bir şey içermez. Dolayısıyla kendi için anlamı olan iç motivasyondan söz etmek çok zordur. Mesela, her hangi bir şekilde akranları gibi ses çıkarmaya başlayan bebek, kendi çıkardığı sesleri duyamadığı için ses çıkarmaktan vazgeçer. Bu bebek eylemlerinin neticelerini kontrol edememektedir. Aynı şekilde, yaptığı eylemlerin neticelerini kontrol edemeyen, spora ilgi duyan bir kişi bu ilgisini uzun süre devam ettiremez. Kısaca, çaldığı piyanoda parçaların sesini duyamayan piyanist heyecanını kaybedip, zamanla vazgeçebilir. Yine ameliyatla kolu veya bacağı kesilen özürlü bir sporcu, geri bildirim alamadığı için bu organlarını aktif şekilde değil, pasif olarak kullanabilir. Zira insanlar yaptıkları davranışların sonuçlarını mükafat veya ceza olarak bilmek isterler. Bu açıdan, herhangi bir mükafattan ancak aşağıdaki şartlar yerine getirildiğinde söz edebiliriz (Mungan, 1995).

- Uyarılma yeterli seviyede ve nitelikte olmalıdır.
- Uyarıcılar yine ve hayret verici şekilde algılanmalıdır.

II.7. MOTİVASYON TEORİLERİ

Antrenman yapmak için toplanmış sporculara baktığımız zaman bazılarının antrenmana hazırlıklı olarak geldiklerini, öğrenme talimatlarını düzenli olarak yerine

getirdiklerini, antrenmana büyük bir şevkle katıldıklarını görebiliriz. Bazı sporcular antrenmana zoraki gelir, antrenman yapmak yerine etraflarındaki arkadaşlarla konuşmayı tercih ederler ya da isteksiz bir şekilde davranırlar. Yine bazıları zor bir problemle karşılaştıkları zaman problemi çözmeye çalışır, bazıları da antrenmanı bırakır, gider. Bu sporcular arasındaki farklılığın sebepleri nereden kaynaklanmaktadır? Antrenör ve eğitimciler bu farkı sporcuların motivasyon seviyelerine bağlamaktadırlar. “motive olmuş sporcuyla, motive olmamış sporcuların davranışları arasında önemli farklılıklar vardır. Çünkü motiv, sporcuya gayeleri ve amaçları doğrultusunda hareket etmesi için enerji verir. Motive olmuş davranışların özellikleri şunlardır:

- İlgi ve dikkatte süreklilik. Sporcunun problemi çözmede ve amaca ulaşmada ilgi ve dikkatindeki sürekliliği ifade eder.
- Spor davranışı veya öğrenme için gayret gösterme ve gerekli zaman harcamaya istekli olma.
- Sporla ilgili konu üzerinde dikkatini toplama, kendini verme, zorluklarla karşılaşıldığında istenilen davranışı yapmaya çalışma, bundan vazgeçmeme, gayeye ulaşmada ısrar etme ve kararlı olma motive olmuş davranış dediğimiz davranışların özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Erden, 1995, s. 232)”.

İnsan motivasyonunu açıklayan çeşitli teoriler vardır. Teorilerin insan anlayışlarındaki farklılık sebebiyle, motivasyon konusunda da farklı olması şaşırtıcı değildir.

Bu teorilerin başlıcaları şunlardır:

- Davranışçı Psikolojinin Motivasyon Teorisi.

- Sosyal Öğrenme Teorisinin Motivasyon Görüşü.
- Hümanistik Psikolojinin Motivasyon Teorisi.
- Kognitif(Bilişsel) Psikolojinin Motivasyon Teorisi.
- Psiko-Analizin Motivasyon Teorisi.

Aşağıda bu teorilerin motivasyon konusuna bakış açıları kısaca özetlenecektir.

II.7.i. Davranışçı Psikolojinin Motivasyon Teorisi

Bu yaklaşımda, her canlı pekiştirilen (Takviye edilen) davranışları tekrar etme eğilimindedir. Bu durumu insan davranışlarında da görebiliriz. Çocuklar yapabildikleri davranışlarda ustalaşınca kadar, onları tekrar eder. Ayrıca insan davranışlarını pekiştiriciler yoluyla şekillendirmek mümkündür. Sporcu bir hareketi doğru yaptığında ödüllendirilirse (pekiştirici alırsa) diğer hareketleri de yapmaya çalışması beklenir. Yani sporcu hareketleri yapmaya karşı motive edilmiş olur. Bu görüşe göre bir sporcu spor yapmaya, belli bir davranışta bulunmaya güdülemek için onun olumlu tecrübe ve yaşantılar geçirmesini sağlamak, onu cezalandırmaktan kaçınmak gerekir. Antrenman ve müsabekalarda sporcuların performanslarını maddi veya manevi ödüllerle ödüllendirmek sporcuu öğrenmeye karşı motive eder. Bu yaklaşım sporcuların dıştan verilen uyarıcılarla motive edilmesini tavsiye etmektedir. Bu tür motive olmaya “Dıştan Motive Edilme” denir. Ancak bunun bazı olumsuz yönleri de vardır. Dıştan motive edilmede sporcu kendi gayesi yönünde eylemde bulunma yerine ödül getirici eylemlerde bulunmaya yönelebilir. Kendisi için spor yapmak yerine, başkaları için spor yapmaya başlar. Onun davranışlarını dışarıdan alacağı ödüller yönlendirir. Bütün davranışlarını ödül almak için yapmaya

başlayabilir ya da antrenör veya menajerine bağımlı kalabilir. Bu yüzden sporcunun içsel olarak kendisini güçlendirmesi ve yönlendirmesi daha çok istenen bir durum olarak görülebilir (Çakıcı, 2001: s, 35).

II.7.ii. Sosyal Öğrenme Teorisinin Motivasyon Görüşü

Sosyal Öğrenme Teorisi, Davranışçı Psikoloji ile Kognitif Psikoloji yaklaşımını birleştirmeye çalışan, eklektik bir görüştür. Bu görüşe göre motivasyonu etkileyen üç unsur vardır. Bunlar; sporcunun amacına ulaşma beklentisi, bu amacın sporcu için değeri ve sporcunun yapılan işe yönelik duygusal tepkisidir.

Sporcu, herhangi bir çaba göstermeden önce kendi kendine aşağıdaki üç soruyu sorar.

- Eğer sıkı çalışırsam bunu başarabilir miyim? Ne yaparsam, bunu yapabilirim veya yapamam?
- Başarılı olduğum taktirde ne kazanabilirim? Sporcu kendi kendine kar-zarar değerlendirmesi yapar.
- Bu iş hakkında neler hissediyorum? Olumlu ve olumsuz duyguların değerlendirmesi yapılır.

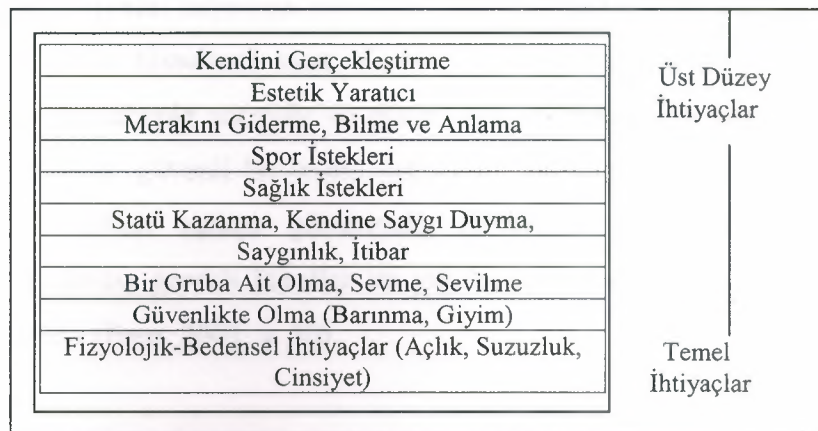
Sporcunun motivasyonunu ve davranışlarını bu sorulara verdiği cevaplar belirler. Mesela, bir sporcu bir spor branşında başarılı olacağına o branşta öğreneceği bilgilerin kendisine faydalı olacağına inanıyor ve o branşta olmaktan hoşlanıyorsa daha arzulu ve istekli çalışacak, başarılı olmak için daha çok gayret sarfedecektir. Sosyal öğrenme teorisinin kurucularından Alfreid Bandura'ya göre sporcu geçmiş tecrübe ve yaşantılarını ya da başka sporcuların tecrübe ve yaşantılarını gözleyerek

yapacağı işin gelecekteki sonuçları hakkında tahminlerde bulunur. Beklediği sonuçların olumlu ve yapacağı etkinliğin kendisine fayda sağlayacağına inanıyorsa o branşa motive olur (Mungan, 1995).

Sporcular genellikle yeni bir sezona hazırlanırken yapacakları hareketlerden hangilerinde başarılı olabilecekleri hakkında hem kendi tecrübelerine dayanarak hem de o hareketleri yapan meslektaşlarının başarılarına bakarak bir yargıda bulunurlar. Geçmiş yaşantılarında başarılı iseler ve kendilerine örnek aldıkları sporcular o alanda başarılı iseler sporcunun branşına yönelik motivasyon seviyesinin yüksek olması düşünülebilir.

II.7.iii. Hümanistik Psikolojinin Motivasyon Teorisi

Motivasyon konusunda en geniş açıklamalardan birini Hümanistik Psikolojinin temsilcilerinden Abraham Maslow yapmıştır. Onun bu konudaki açıklamalarının spordaki etkilerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz. Maslow'a göre insanın motive olmasının temelinde ihtiyaçları yatmaktadır. Sporcu bu ihtiyaçları karşılamak amacıyla davranışlarda bulunur. Ancak Maslow, insan ihtiyaçlarını önem sırasına göre sıralar. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisini aşağıdaki şemada görebiliriz (İkizler, 1994: Erden, 1995).

Şekil 1 : Maslow'un İhtiyaçları Hiyerarşisi Modeli

Maslow'a göre insanlar (sporcular) öncelikle ihtiyaçlar hiyerarşisinin en alt basamaklarında yer alan temel ihtiyaçlarını karşılamaya motive olurlar. Alt basamaklardaki ihtiyaçlar karşılandıktan sonra bir üst basamaktaki ihtiyaçların tatminine yönelik davranışlar ortaya çıkar. Ancak fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygınlık ihtiyaçlarına temel ihtiyaçlar denir. Sporcuların kendi potansiyellerini tam olarak kullanabilmesi için temel ihtiyaçların giderilmesi yetmemektedir. Temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra insanlar kendi potansiyellerinin farkına vardıklarında, kendi gerçekleştirme süreci işe karışır. Bu süreçte merakını giderme, bilme ve anlama, spor, estetik, yaratıcı olma ihtiyaçları en üst ihtiyaçlar olarak kabul edilir. Bu hiyerarşinin aşamaları antrenörler ve spor eğiticileri tarafından bilindiği takdirde, sporcuların motive edilmesinin daha kolay olacağı inkar edilemez. Bu sebeple aşağıda bu ihtiyaçlar kısaca açıklanacaktır (Çakıcı, 2002).

- **Fizyolojik, Bedensel İhtiyaçlar:** Bu ihtiyaçların karşılanması hayatın temel şartıdır. Bu sebeple insanlar herşeyden önce biyolojik dengenin korunabilmesi için gerekli olan yiyecek, içecek, cinsiyet, uykusuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamaya motive olur. Bunlar karşılanmadığında organizmayı baskı altına alarak diğer motivlerin harekete geçmesi engellenir. Bu sebeple sporcuların aç, susuz, uykusuz, yorgun olduğu durumlarda, antrenman ve müsabaka ortamının rahatsız edici ve soğuk olduğu durumlarda performanslarını en üst seviyeye çıkarmalarını beklemek gerçekçi bir davranış olmayacaktır (Kaynak, 1982: s, 45).

- **Güvenlik İhtiyacı:** fizyolojik ihtiyaçları karşılanmış bir sporcu kendisini güven ve emniyet içinde hissetmek ister. Korku ve kaygı sporcuların güvensiz olmalarına yol açar. Bu sebeple antrenör ve eğitimciler sporcularla iyi bir iletişim, etkileşim kurabilmek için güvenli bir ortam sağlamalı, antrenman ve müsabakaya başlamadan önce hedefleri açıkça göstermeli, performanslar objektif olarak değerlendirilmeli, uyulması gerekli kurallar ve yapılacak davranışlar her iki taraf bakımından bilinmelidir (Eren, 2001: s, 30).

- **Ait Olma, Sevgi İhtiyacı:** İlk ihtiyaç karşılandıktan sonra sporcular üyesi bulundukları gruba ve topluma ait olduklarını hissetmek ve yaşamak isterler. Sporcu, antrenörü ve takım arkadaşları tarafından kabul edildiğini, grubun bir parçası olduğunu bilmek ister. Bu sebeple antrenörler ve eğitimciler her sporcuu ayrı ayrı kişiler olarak görmeli, onlarla tek tek ilgilenmelidir. Yine sporcuların karşılıklı olarak iyi ilişkiler kurmalarını, birbirlerini sevmelerini sağlayacak şekilde davranmalıdırlar. Takımda 'biz' duygusunu ortaya çıkarmalıdırlar. Bu ortamlarda sporcunun başarısı artar (Çakıcı, 2003).

- **Saygınlık İhtiyacı:** İlk üç ihtiyacı karşılanan sporcu kendine saygı duymayı, kendine saygı gösterilmesini, yeteneklerinin ve niteliklerinin arkadaşları tarafından takdir edilmesini bekler. Bu sebeple antrenör ve eğitimciler bu ihtiyacı karşılamak için sporcuların yeteneklerini bilerek ve olumlu davranışları ödüllendirerek bu ihtiyacı karşılayabilirler. Sporcuların başarısızlıklarını tenkit etmek yerine onların başarılı olmalarını sağlayacak ortamlar düzenleyerek sporcunun motive olmasını sağlayabilirler.

- **Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı:** İhtiyaçlar hiyerarşisinin en son aşamasında kendini gerçekleştirme ihtiyacı bulunmaktadır. Sporcunun tüm imkanlarını, gizli güçlerini kullanmaya çalışması onun kişiliğine üst seviyedeki motivlerin hakim olduğunun göstergesidir. Kendini gerçekleştirme, sporcunun kendi yeteneklerini sonuna kadar kullanarak istediği yere gelebilmesi ve hedeflerine ulaşabilme arzusu ve gayretidir. Hiyerarşinin üst basamaklarındaki bilme, anlama ve estetik ihtiyaçlar bu sürecin birer parçasıdır. Bu aşamadaki sporcular, kendilerine ve dış dünyaya ait bilgi kazanma, kendileri ve çevrelerindeki olayları, ilişkileri, nesneleri ve durumları daha iyi anlayabilme ihtiyacı duyar (Başer, 1976: s, 73).

Sporcu çevresi ve kendisi hakkında daha açık, doğru bilgiler kazandıkça daha ince, estetik ve soyut alanlarla ilgilenmeye başlar. Kendi imkanlarının sınırlarının dışına çıkmaya uğraşır. Kendisi ve çevresinden şikayetleri asgariye iner. Ancak

sporcu sürekli daha iyiye, daha güzele ulaşmaya çalışacağından bu ihtiyaç hiçbir zaman tamamıyla karşılanamayacaktır. Çünkü daha'ların sonu gelmeyecektir.

Motivleri temel ihtiyaçları tarafından yönlendirilen sporcular daima dışa, başkalarına bağımlıdır. Başkaları olmadan kendi kendilerini kontrol edip, ayarlayamazlar. Oysa davranışları kendi gerçekleştirme ihtiyacı tarafından belirlenmiş sporcular temel ihtiyaçları gözönüne almadan kendini geliştirmeye çalışır. Mesela, branşında başarılı olmak isteyen sporcu çalışmaya daha fazla zaman ayırır, olumsuz şartlarda da çalışmalarını aksatmaz. Hatta öğün vakitlerini bile unutabilir. Bu görüşe göre antrenör ve eğitimciler sporcuların daha çok hangi ihtiyaçların etkisi altında kaldıklarını bilirlerse onlara daha gerçekçi ve daha çok yardım edebilir, motive olmalarını sağlayabilir ve gerekli rehberliği yapabilirler (Tülbentci, 2004).

II.7.iv. Kognitif(Bilişsel) Psikolojinin Motivasyon Teorisi

Kognitif Psikoloji, Davranışçı Psikolojiye bir tepki olarak gelişmiştir. Bu görüşün ana fikri, insanların dış olaylar ya da açlık, susuzluk gibi fizikişartlardan çok bunları yorumlama tarzlarına göre tepkide bulunduklarıdır. Bu sebeple insan davranışlarının dıştan motive etme yerine içten motive edilmelerine önem verirler. Mesela bir sporcu kendisi için önemli ve ilginç bir davranışı, hareketi yapmaya çalıştığında vaktin nasıl geçtiğini farkedemez. Yani sporcunun davranışlarını, ceza ve pekiştirici gibi dış uyarıcılardan çok sporcunun inançları, beklentileri, umutları, hedefleri, değerleri gibi özellikler belirlemektedir. Bu görüşe göre sporcuların en önemli ihtiyaçlarından birisi, çevreyi anlama ve yeterli değildir. Sporcular, çalışmaktan hoşlandıkları ya da anlamak istedikleri için çalışırlar. Mesela sporcunun bir hareketi doğru olarak yapabilmesi ya da kendine koyduğu hedefe ulaşması kendisi için bir ödüdür. Bu sebeple antrenmanlarda sporcuları motive etmek için hep aynı şekilde, aynı yerde, aynı ses tonuyla antrenman yapma yerine, onların

dikkatlerini çekecek, merak ve ilgilerini uyandıracak değişiklikler yapmak, yapılacak hareketleri grup içinde eğlenceli bir hale getirmek çok önemlidir. Fakat sporcuları bu şekilde motive etmek her zaman kolay değildir. Onların tek tek amaçlarını, merak ve ilgi duydukları konuları ya da değer yargılarını tahmin etmek çok zordur (Mungan, 1995).

Kognitif psikolojinin içinde yer alan en kapsamlı motive etme görüşü, yükleme (davranışlara sebepler bulma) görüşüdür. Bu görüşe göre insanlar daima başarı ve başarısızlıklarının sebeplerini bulup, kendilerine göre bir değerlendirme yaparlar. Ancak bu görüş Freud'un savunma mekanizmaları görüşünden biraz farklıdır. Sporcular çoğunlukla başarı ve başarısızlıklarının sebeplerini iç veya dış faktörlerle açıklamaktadırlar. Mesela başarılarını yetenek, çaba, bilgi gibi iç faktörlerle açıklarken, başarısızlıklarını şanssızlık ya da işin zorluğu gibi faktörlerle açıkladıkları bilinmektedir. Bu görüşte, sporcunun kendi başarı veya başarısızlığını açıklama şeklinin motivlerini nasıl etkilediği ortaya konmaktadır. "İnsanlar kendi başarı ve başarısızlıkları için birçok faktörü sebep olarak ileri sürebilirler. Aşağıda bu sürecin nasıl cereyan ettiği şematik olarak gösterilmiştir (İkizler, 1986: s, 25).

Kişiyne bağımlılık/Zaman İçindeki Süreklilik	İç Faktörler	Dış Faktörler
Nisbeten Sabit (Sürekli)	Yetenek	Görevin Zorluğu
Değişken	Gayret	Tesadüf

Şekil 2: Başarı ve Başarısızlığa Etki Eden Faktörler

Bu faktörler süreklilikleri açısından da sabit veya değişken olabilirler. Kişinin kendisiyle ilgili olabileceği gibi, onun tamamıyla dışından da kaynaklanabilir. Mesela, bir sporcunun yetenekleri ve yapılacak spor faaliyetinin zorluğu, sabit faktörlerdir. Gayret ve tesadüf ise, değişken faktörler grubuna girerler. Bir spor faaliyetinin sonucunu sabit faktörlere bağlayan bir sporcu, gelecekte de aynı sonucu

bekleme eğilimine girer. Değişken faktörlerin sorumlu tutulması halinde ise, aynı sonucu tekrar beklemek için bir sebep yoktur.

İnsanlar genellikle başarısızlıklarını dış faktörlere, başarılarını ise kendi yeteneklerine bağlama eğilimini gösterirler. Yükleme sürecinin meydana geliş tarzı, bir sporcunun gelecekteki faaliyetlerinin sonucuna yönelik beklentilerini ve motivasyonunu doğrudan etkiler. Bir sporcunun başarısızlığını yeteneğindeki eksikliğe, o andaki formsuzluğuna veya kondisyonundaki bir yetersizliğe bağlaması hallerinden her biri, farklı bir motivasyona yol açar. İlk durum motivasyonda bir zayıflamaya sebep olur, çünkü yetenek eksikliğine karşı yapılabilecek birşey yoktur. İkinci durumda bir motivasyon değişikliği görülmez. Anlık formsuzluklar şanssızlık sonucu gözükürler ve kendiliğinden geçer giderler. Üçüncü durum ise bir motivasyon artışına yol açar, çünkü kondisyon yetersizliğini daha fazla ve sürekli bir gayretle gidermek mümkündür (Başer, 1986: s, 45).

Yükleme sürecinin yanında, motivasyonun gücünü belirleyen bir başka faktör de yapılacak faaliyetten önce tespit edilen hedefin niteliği ve niceliğidir. Mesela, takımın biri sahaya çıkarken sadece galibiyeti hedefler, bir başkası ise en azından bir beraberlik alabilmek düşüncesiyle maça başlar. Hedeflerin tespit edilmesi sırasında dikkat edilecek en önemli nokta, hedeflerin gerçeğe uygun olarak seçilmesi gerektiğidir. Aksine, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hedefin peşinden koşma motivasyon sürecini de bozabilir (İkizler, 1994: s, 54-56).

II.7.v. Psiko-Analizin Motivasyon Görüşü

Bu görüşte insan davranışları id, ego ve süper ego tarafından yönlendirilmektedir. Bunların arasındaki çatışmalar motivasyonu da etkilemektedir. Bu görüşte motivler arasında üç tür çatışma söz konusudur.

- **Yaklaşma-Yaklaşma çatışması.** İki olumlu durum arasında karar verememe halinde ortaya çıkar. Mesela, aç olan bir kişinin çok sevdiği iki yemek arasında tercih yapamaması gibi. Ya da eski takımı ile transfer teklifi aldığı yine sevdiği bir takım arasında ne yapacağını bilemeyen bir sporcunun tercih yapmakta zorlanması durumu buna açık bir örnektir.

- **Yaklaşma-Kaçınma çatışması.** Ertesi gün müsabakası olan bir sporcunun arkadaşları ile gezmeye gitmekle, antrenman yapmak arasında tercih yapmak zorunda kalması.

- **Kaçınma-Kaçınma çatışması.** Sporcunun istenmeyen iki durumla karşı karşıya kalması durumudur. Mesela eski takımında sevilen fakat sözleşmesi uzatılmayıp, düşük bir transfer teklifine evet demek zorunda kalan bir sporcunun durumu.

Her üç durumda da sporcu mutlaka bir tercih yapmak zorunda kalır. İşte bu tercih durumlarında motivasyonun rolü karşımıza çıkar. Sporcu neye daha fazla motive olmuşsa tercihini o yönde kullanır.

Psikoloji teorilerinin motivasyona bakış açıları yanında motivasyonun kapsam yönüne ve süreç olma yönüne ağırlık veren teoriler de vardır. Ancak motivasyonun kapsam ve içeriğini veya süreç olma özelliğini araştıran ilim adamları araştırmalarını yaparken kendi bulundukları noktaları açıkça belirtmemişlerdir. Daha sonra motivasyon konularında yapılan teorik çalışmalarda bu araştırmalar gruplandırılmış, kapsam ve süreç yaklaşımları olarak karşımıza çıkmışlardır. Kapsam teorileri içinde, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi, Mc Clelland'ın Başarı İhtiyacı Teorisi, Erg Teorisi yer almakta, süreç teorileri içinde ise Beklenti Teorisi, Eşitlik Teorisi ve Amaç Teorisi yer almaktadır (Tevrüz,1989: s, 73-83).

II.8. MOTİVASYONUN BAŞARIDAKİ ÖNEMİ

Organizmayı canla başla bir davranışta bulunmağa, bir işi yapmağa yönelten, kimi zaman da bir davranış yapmaktan alıkoyan etken, motivasyonun gücü, şiddetidir. Günlük hayatımızda da güdülerin mahiyet ve şiddetlerine bağlı olarak bütün davranışlarımız yön kazanmakta ve sürekli olarak değişmektedir. Örnek olarak, oynayacağı maçı kaybettiği takdirde küme düşme tehlikesi olan bir takımdaki oyuncuların maça sarılmasıyla, sonuç ne olursa olsun lig sıralamasındaki yeri değişmeyecek olan bir takımdaki oyuncuların veya kazandığı takdirde şampiyonluk bekleyen daha başka bir takımdaki oyuncuların hareket tarzlarındaki farkları kolaylıkla gözlemleyebiliriz. Aynı şekilde isteksizce oynarken birden şahlanıveren bir takımla, bu parlayış karşısında sinip çözülme durumuna giren karşıdaki takım oyuncularının bu davranış farklarının altında gene çeşitli motivasyon farklarını görmek gerekir. Yoksa, aynı sporcular, aynı fizik ve fizyolojik durumda oldukları varsayılan bireylerdir; oysa değişik güdülerle aynı beden farklı şekilde hareket eder duruma gelmiştir (Özbaydar, 1983: s, 96-97).

Sporcuların motivasyonel hazırlığı daima gözönünde tutulmalıdır. Sporcuların katıldığı faaliyetleri seçme nedeninde, branşlarında yaralanmaları göze almalarında, tehlikeli yarışmalara katılma tercihlerinde, yenilgileri göze almalarında, birinci olma isteklerinde motivasyonun etkisi görülmektedir. Spor etkinliği içinde motivasyonun yerini aşağıdaki açıklamada açıkça görebiliriz. “Sporda, yüksek performans bedensel değil, aksine tamamen psikolojik bir kavramdır. Bir sporcunun kondisyonu, tekniği ve taktik kapasitesi ne kadar yüksek olursa olsun, bunları bir yarışmada oyuna yansıtamazsa hiçbir değeri yoktur Bunun için ise hırs, irade, istek, özveri, sabır, azim, zeka ve kültür gibi çeşitli psikolojik özellikleri gereksinme vardır (Başer, 1994: s, 9).

Bazı araştırmacılara göre, sporda başarı için motivasyon temel faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. “Bir sporcunun veya bir kişinin şampiyonluk, ödül

II.8. MOTİVASYONUN BAŞARIDAKİ ÖNEMİ

Organizmayı canla başla bir davranışta bulunmağa, bir işi yapmağa yönelten, kimi zaman da bir davranış yapmaktan alıkoyan etken, motivasyonun gücü, şiddetidir. Günlük hayatımızda da güdülerin mahiyet ve şiddetlerine bağlı olarak bütün davranışlarımız yön kazanmakta ve sürekli olarak değişmektedir. Örnek olarak, oynayacağı maçı kaybettiği takdirde küme düşme tehlikesi olan bir takımdaki oyuncuların maça sarılmasıyla, sonuç ne olursa olsun lig sıralamasındaki yeri değişmeyecek olan bir takımdaki oyuncuların veya kazandığı takdirde şampiyonluk bekleyen daha başka bir takımdaki oyuncuların hareket tarzlarındaki farkları kolaylıkla gözlemleyebiliriz. Aynı şekilde isteksizce oynarken birden şahlanıveren bir takımla, bu parlayış karşısında sinip çözülme durumuna giren karşıdaki takım oyuncularının bu davranış farklarının altında gene çeşitli motivasyon farklarını görmek gerekir. Yoksa, aynı sporcular, aynı fizik ve fizyolojik durumda oldukları varsayılan bireylerdir; oysa değişik güdülerle aynı beden farklı şekilde hareket eder duruma gelmiştir (Özbaydar, 1983: s, 96-97).

Sporcuların motivasyonel hazırlığı daima gözönünde tutulmalıdır. Sporcuların katıldığı faaliyetleri seçme nedeninde, branşlarında yaralanmaları göze almalarında, tehlikeli yarışmalara katılma tercihlerinde, yenilgileri göze almalarında, birinci olma isteklerinde motivasyonun etkisi görülmektedir. Spor etkinliği içinde motivasyonun yerini aşağıdaki açıklamada açıkça görebiliriz. “Sporda, yüksek performans bedensel değil, aksine tamamen psikolojik bir kavramdır. Bir sporcunun kondisyonu, tekniği ve taktik kapasitesi ne kadar yüksek olursa olsun, bunları bir yarışmada oyuna yansıtamazsa hiçbir değeri yoktur. Bunun için ise hırs, irade, istek, özveri, sabır, azim, zeka ve kültür gibi çeşitli psikolojik özellikleri gereksinme vardır (Başer, 1994: s, 9).

Bazı araştırmacılara göre, sporda başarı için motivasyon temel faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. “Bir sporcunun veya bir kişinin şampiyonluk, ödül

kazanmak, sağlıklı bir hayata kavuşma, kendine güvenme veya topluma hakim olma gibi motivlerle motive edilmesi, başarılı olmasını da sağlayacaktır” (Çankaya, 1994: s, 129).

II.9. ÖDÜL ve CEZANIN TANIMI

Bir sporcu veya takımı motive etmek için kullanılan tek bir kural, tek bir yöntem yoktur. Çeşitli yöntemler bir arada bir paket halinde kullanılabilir.

Ödül ve ceza da motivasyonda uygulanan bir tür yöntemlerdir.

Ödül, performans üzerinde olumlu etki yaparken, cezanın etkileri olumsuzdur.

Maddi ve manevi olarak uygulanan ödüller, en çok kullanılan ve en etkili modivasyon tümüdür. Ödüllendirmede dikkat edilecek husus, verilecek ödülün sporcunun gereksinimlerini karşılayabilmesidir. Bu nedenle sporcuların psikolojik ve sosyal durumlarının çok iyi bilinmesi gerekmektedir.

Cezada doğru ve belli ilkelere bağlı olarak uygulandığında etkili bir eğitim aracı olabilir. Sporcu motive etmede ceza yöntemi uygulanacaksa, bir ceza başarı-başarısızlık anlayışına göre değil, sporcunun başarılı olabilmesi için yapması gerekenleri, yapmamakta direnmesi halinde verilmelidir.

Mantıkî ve ciddi olmıyan cezaların sporcu üzerindeki etkisi daima olumsuzdur.

II.10. SPORDA MOTİVASYON

Sporda motivasyon konusunu anlamak için, sporun biyolojik ve sosyal özelliklerini bilmek gerekir.

II.10.i. Sporun Biyolojik Özellikleri: Hareket uyarısı, organizma üzerinde etkisi olan uyarıların en önemlilerinden biridir. Bu uyarının yokluğu, erişkin organizmalarda atrofiye (dokularda, özellikle kas dokusunda gerileme) neden olurken, gelişmekte olan organizmada ise çeşitli şekil ve işlev bozukluklarına yol açar. Yani, hareket, bireyin en önemli gereksinimlerinden biridir. Bu gereksinimin, belli kurallara bağlı olarak düzenli bir şekilde ve sıklıkta karşılanması ile, yani spor yolu ile karşılanması halinde, organizmada göz ile görülebilen, çeşitli araçlar ile ölçülebilen olumlu değişiklik ve gelişmeler sağlar. Bireyin kemikleri kalınlaşır, kasları gelişir, kas gücü ve dolaşım sisteminin verim ve dayanıklılığı artar, hareketleri yumuşaklık ve akıcılık kazanır, bedensel performansı yükselir. Kişi daha güçlü ve sağlıklı olarak toplumun diğer bireylerine üstünlük kazanır. Bu üstünlük ona toplum ile daha sağlıklı ilişkiler kurma olanağı verir (Başer, 1986: s, 64).

II.10.ii. Sporun Sosyal Özellikleri: Günümüzde spor, bir boş zaman uğraşı olmaktan çıkıp, büyük bir propaganda etkisine sahip sosyal-politik-ekonomik niteliklere sahip bir toplumsal kurum olmuştur. Özellikle son 20-25 yılda görülen performans patlaması, basın, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, geniş halk yığınlarının spora olan ilgisini artırmış, bu ise politikacı ve iş adamlarının spora el atmasına neden olmuştur. Böylece spor bazı beden hareketleri veya basit bir yarışma olayı olmaktan çıkmış, kitleleri yerinden oynatan bir heyecan ve seyir aracı olmuştur.

Bütün bu gelişmeler, spora ilgi duyan veya duymayan binlerce genci değişik şekilde etkilemiştir. Onlara, kendi küçük çevrelerinde beğenilmekten başlayıp, toplumsal bir kahraman olmaya, uluslararası ün kazanmaya uzanan manevi

hazlardan, daha iyi parasal koşullara ve toplumsal sınıf değiştirmeye kadar uzanan geniş olanaklar sağladı. Daha çok genç, daha erken yaşlarda spora başladı. Daha çok sayıda bilim ve spor adamı, spor alan ve araçlarını daha yüksek performans sağlayacak şekilde geliştirme çabası içine girdiler. Bütün bunların sonucunda inanılmaz bir performans gelişmesi oldu ve gelişen performans daha çok ilgi uyandırdı. Sonuçta, spor 20. yüzyılın en önemli kurumu oldu. Bu gelişmeler, gençlerin spor motivasyonlarını büyük ölçüde etkiledi. Böylece havuza giren her çocuk, Mark Spitz'ı topa vuran her genç Pele'yi düşlemeye başladı (Başer, 1998: s. 187).

Bütün bu gelişmeler, motivasyon kavramının yeniden incelenmesini gerektirmiş ve bu bakımda, salt bir psikoloji konusu olmaktan çıkıp, sosyal ve ekonomik öğeleri de içeren karmaşık bir sorun haline gelerek, motivasyonu nitelik ve nicelik açısından ayrı ayrı incelemek gerekmektedir.

II.11. NİTELİK AÇISINDAN SPOR MOTİVASYONU

II.11.i. Genel Spor Motivasyonu:

Bu motivasyon temelinde yatan, takdir edilme gereksinimi, arkadaş arama, çevre edinme gibi sosyal gereksinimlerdir. Bu motivasyonun iyi kavranabilmesi için sporcunun sosyal ve psikolojik gereksinimlerinin neler olduğunun iyi bilinmesi gerekir. Çünkü her insanın ve her gencin sosyal ve psikolojik gereksinimleri farklıdır. Bu gereksinimlerin mantıki bir sıralamasını yapmak çok güçtür. Çünkü kültür, çevre, aileden gelen bazı değer ölçüleri gencin motivasyonunu etkilemektedir (Tülbençi, 2003).

Ülkede yeğlenen bazı spor dalları, toplum düzeyinde spora verilen değer, ailenin spora verdiği değer, hatta aşık olduğu kızın tuttuğu takım bile genci etkileyecektir. Ancak kabaca, genci spora yönelten sosyal ve psikolojik gereksinimler şöyle sıralanabilirler.

- **Etkin olma arzusu:** Birey, özellikle genç insan, yaşı gereği sahip olduğu fazla enerjisini, düzenli bir spor etkinliği ile harcayabilir.
- **Kendini bulma:** Birey eksik yanlarını ya da bulunduğu çevredeki başarısızlıklarını spor ile telafiye yönelebilir. Buna ek olarak, herkeste bir kendini tanıma, sınama, bulma gereksinimi vardır. Birey sporda bu olanağı bulabilir.
- **Kendini anlatma, kanıtlama:** Bu gereksinim en kolay spor ile karşılanabilir. Ayrıca spor, bireye, bir gruba uyma, kurallara uyma, rahat ilişkiler kurma gibi toplumsal özellikler kazandırır.
- **Tanıma, ün kazanma gereksinimi:** Her yaşta ve her insanda bulunan tanıma ve ün kazanma gereksinimi özellikle genç yaşlarda en kolay spor ile karşılanabilir.
- **Prestij, üstünlük sağlama gereksinimi:** Sporun bireye kazandırdığı fiziksel güç motorsal beceri, çalışma disiplini, kendine güven duygusu, bir toplumun üyesi olmak duygusu, artmış yaşam tutkusu gibi özellikler onun başarısını ve buna bağlı olarak toplum içindeki prestijini artırır.
- **Egemen olma arzusu:** Kendine ve başkalarına egemen olma tutkusu en kolay ve sosyal olarak spor yolu ile gerçekleşir.

- **Macera hevesi:** Birçok insanda bulunan macera tutkusu, seçilen spor dalının şekline göre en kolay spor yolu ile doyuma ulaşır. Dağcılık, paraşütçülük, otomobil yarışcılığı gibi, gerçek bir hayati tehlike yaratan spor dalları yanında, yarışma sporlarında sonucun hiçbir zaman bilinmemesi, sporun her dalına macera ögesi kazandırmaktadır. Bu nedenle macera tutkusunun en güzel ve insani doyumu ancak spor sayesinde olur.
- **Bir karar verme halinde olma arzusu:** Sporcu spor yapmaya başladıktan sonra antrenmana katılmaya yarışmaya ve yarışma esnasında çeşitli durumlara uygun davranışlara kadar, tam ve özgür bir karar verme halindedir. Bu durum, böyle bir gereksinimi olanlar için yeterli bir motividir.

II.11.ii. Özel Spor Motivasyonu:

Bu motivasyon tamamen biyolojik içerikli olup, hareket, oyun, hareket ederek rahatlama, yüksek koordinasyona sahip olma, güçlü olma, sağlıklı olma dürtülerinden kaynaklanmaktadır.

Bu her iki motivasyon şeklinin, sporun yapılış nedenlerine ve şekline bağlı olarak, değişik derecede etkinliği vardır. Spor yapılış amaçlarına göre üçe ayrılabilir:

- **Oyun Sporu:** Kişinin boş zamanlarını değerlendirmek ve eğlenmek için başvurduğu bir yoldur. Bu nedenle özel spor motivasyonu ağır basmaktadır. Ancak kişi eğlendiği süre içinde de olsa içinde bulunduğu küçük bir toplulukta bile kendini beğendirmek ve başkalarını geçmek yani kazanmayı aşırı bir şekilde isteyebilir. Bu ise genel spor motivasyonunu

içermektedir. Birçok küçük ve önemsiz oyun ve yarışmanın giderek iddialı bir hal alması, ortaya küçük ya da büyük ödüllerin konulması, tartışma, hatta kavgaların çıkması genel spor motivasyonunun etkisi ile olmaktadır. Bunun en güzel örneği bir gazete haberi olarak çıktı . “Manisa ilinin ilçelerinden birinde, hakimler ile savcılar yaptıkları futbol maçında kavga çıktığından hakimler ile savcılar geceyi karakolda geçirdiler” (Başer, 1986: s, 67).

- **Sağlık raporu:** Burada ön planda sağlıklı olmak, güçlü olmak, sağlıklı bir yaşamı daha uzun sürdürmek gibi biyolojik öğeler yani özel spor motivasyonu öğeleri egemendir. Ancak sağlıklı bir bedenin başarı oranının daha yüksek olması ve sağlıklı bireylerin toplum ile daha sağlıklı ilişkiler kurdukları göz önünde tutulursa, genel spor motivasyonuna ait öğelerin de bulunduğu görülür.
- **Performans Sporu:** Motivasyon bakımından oldukça karmaşıktır. Bir gencin günde 4-6 saat kendini öldürürcesine antrenman yapması ve bunu yıllarca sürdürmesi için hem çok yüksek bir özel spor motivasyonu, hem de çok yüksek genel spor motivasyonu gerektirir. Sporcunun hem yaptığı işi sevmesi, yaptığı zaman rahatlık duyması, huzur duyması, hem de başardığı zaman kazanacağı ve toplumun ona verebileceğini gerçekten istemesi gerekir. Bu iki motivasyonun yeterli düzeyde ve dengeli şekilde olamaması halinde karşımıza ya başarısız, ya da istikrarsız spor tipleri çıkar. Özel spor motivasyonu olmayan sporcular, başarı için gerekli olan antrenmanları yapmayı sevmediklerinden, her zaman yüksek performans gösteremezler ve form durumları ve performansları sürekli iniş ve çıkışlar gösterir. Buna karşılık, genel spor motivasyonu olmayan ya da düşük düzeyde olan sporcular, kazanmak için çok büyük başarı gösteremezler. Onlar düzenli ve çalışkanca antrenmanlarını yaparlar. Ama yarışma onlar için ikinci plandadır (Başer, 1986: s, 69)

Birçok spor yazarının üzerinde durduğu amatörlük ruhu, özel spor motivasyonundan başka bir şey değildir. Bu nedenle bir performans, sporcusunun bu motivasyon şekline mutlaka sahip olması gerekir. Aşağıdaki tablo da motivasyon ile performans arasındaki ilişkiler görülmektedir.

Tablo 1: Motivasyonun şekli ile performans arasındaki ilişkiler

<u>Mevcut motivasyonun şekli</u>	<u>Beklenen sportif performans</u>
Genel ve özel spor motivasyonu	Uluslararası düzeyde
Yalnız özel spor motivasyonu	Dengeli ve vasat
Yalnız genel spor motivasyonu	Yüksek fakat istikrarsız
Motivasyon yok	Performans sporuna uygunsuzluk

II.12. NİCELİK AÇISINDAN SPOR MOTİVASYONU

II.12.i. Yeterli Motivasyon: Sporcu yarışmaya hazırdır. Fizyolojik ve psikolojik açıdan kazanmaya adaydır.

II.12.ii. Yetersiz Motivasyon: Sporcunun motivasyon düzeyi düşüktür. Bu durum kendini hem antrenmanlarda hem de yarışmada gösterir. Spor ile olan ilişkilerinde bir gevşeklik, isteksizlik vurdumduymazlık hakimdir. Yetersiz motivasyon halinde start tembelliği denilen hal görülür. Genel spor motivasyonu yokluğunu düşündürür.

Sporcunun, içsel ve dışsal olarak yeterli düzeyde güdülenememiş olması demektir. Takımın başarıya doymuş olması, yarışanın önemsiz bulunması, rakibinin çok güçlü olması nedeniyle daha başlangıçta yenilginin kabul edilmesi ya da rakibin çok zayıf olması, sporcuların yeterince güdülenmesini engelleyebilir. Yetersiz güdülenmenin belirtilerini şöyle sıralayabiliriz:

Taplo: 2 Yetersiz güdülenmenin belirtileri

Fizyolojik Belirtiler	Psikolojik Belirtiler
a) Yavaşlık	a) Tembellik
b) Uyku olma, halsizlik	b) Bir nedeni olmayan yorgunluk
c) İsteksizlik	c) Keyfsizlik
d) Uyuşukluk	d) Yarışı terketme eğilimi

Yetersiz güdülenme durumunu ortadan kaldırmak için genellikle şu önlemler uygulanmaktadır:

Sporcunun uyarılması: Yapılması gerekenler önyargısız ve abartısız biçimde sporculara sözel olarak açıklanır.

Sporcuyu korkutarak isteklendirme: Bu yöntemde, ya niteliği çok ağır olmayan cezalarla ya prestij kaybına yol açabilecek yaklaşımlarla ya da düzensiz antrenman yapıldığında, yaralanma ve sakatlanmaların artabileceği uyarılarıyla sporcular güdülendirilmeye çalışılır.

II.12.iii. Aşırı Motivasyon: Sporcunun motivasyon düzeyi çok yüksek olup, yarışma öncesi, genellikle start telaşı denilen durum ile kendini belli eder. Genel spor motivasyonu düzeyinin çok yüksek olduğunu düşündürür.

Özellikle meslek sporunda hemen her yarışmanın artı bir önemi bulunmaktadır. Özünde son derece önemli ve anlamlı öğeler bulunmasına karşın, sporda kazanmak için birçok kural dışı yola başvurulduğu, bilinçli yanlışlıkların yapıldığı görülmektedir. “Ya kazanamazsam?” düşüncesi, sporcunun otonom sinir sistemi üzerinde, aşağıda belirtilen bir dizi etkiler yapmaktadır. Bunlar:

- Kalp atım sayısının artması,
- Avuç içlerinde terleme,
- Titreme,
- Halsizlik,
- Kuvvetli uyarılmışlık durumu,

II.13. SPORCUNUN MOTİVASYONU

Bu arada yanıtlanması gereken soru, “Sporcunun motivasyonu nasıl ve kimin tarafından yapılmalıdır?” sorusudur. Özel spor motivasyonu, okullarda ve genel motivasyonu, okullarda ve genel bir kitle eğitim aracı görevini de yüklenmeleri gereken, basın, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları ile kolayca sağlanabilir. Bu arada uluslararası düzeyde başarılı sporcuların etkisi de unutulmamalıdır. Ancak bu motive etme kampanyasının başarılı olması için, gençlere spor yapma olanakları sağlanmalıdır ve belli bir süre sonra, spora inanmış, yüksek özel spor motivasyonuna genç kuşak yetiştirilmiş olur. Bu görev genellikle spor hocalarına düşmektedir. Bu nedenle spor hocası, çalıştırdığı sporcunun kişiliğini bilen, onun sosyal ve psikolojik gereksinimlerini tanıyan, onun nasıl motive edebileceğini tahmin edebilen iyi bir psikolog olmalı, sonra da toplumun kişiliğinin şekillenmesi üzerine olan etkilerini kabul ederek, çalışmalarına yön vermeye yetecek kadar sosyoloji bilmelidir (Başer, 1998: s, 205).

Kısaca bir spor hocası, tam bir spor bilgisi yanında iyi bir psikoloji ve kendi toplumunun gerçeklerini doğru yargılamaya yetecek kadar sosyoloji bilgisine sahip olmalıdır. Ancak bu şekilde, çalıştırdığı sporcudan uluslararası düzeyde bir başarı bekleyebilir.

Sporcusunu motive etmek isteyen bir spor hocası, önce sporcusunun mevcut motivasyonunun niteliğini doğru saptamak zorundadır. Bunu saptamak için bazı testlerden yararlanabileceği gibi kendi sezgi ve deneyimleri de çok önemlidir. Spor hocası, bu sezgi ve deneyimlerinin yardımı ile sporcusunu sürekli olarak gözlemler. Antrenmanda, yarışmada, yolculuklarda, başarı ve başarısızlık hallerinde, sosyal ilişkilerinde onun tepki ve davranışları, doğru değerlendirildikleri takdirde, hocaya doğru ve kesin bilgiler verir. Bu testler ve gözlemler yardımı ile gerekli bilgileri kazanan antrenör görecektir ki, takımdaki sporcuların motivasyon düzey ve şekilleri farklı olduğu gibi, sosyal ve psikolojik gereksinimleri de farklıdır. Bu nedenle, bir

sporcu için doğru ve geçerli olan bir motivasyon yöntemi bir diğer sporcu için yanlış olabilmektedir. Bu durum özellikle takım sporcularında önemlidir. Çünkü bazen her sporcu için ayrı bir yöntem gerekmektedir. Bu ise zaman açısından hemen hemen olanaksızdır. Bu nedenle benzer özelliklere sahip sporcuları gruplamak gerekir (Mungan 1998).

II.14. BİR YÖNTEM ÖNERİSİ

Her işte olduğu gibi, sporcuların motivasyon işlemini belli bir plan ve programa göre yapmak, başarıyı sağlamanın tek yoludur. Böyle bir programın ana hatları şöyle olabilir.

- 1) Bilgi toplamak
- 2) Hedef kurma
- 3) Uygulamak.

II.14.i. Bilgi Toplamak: İster tek bir sporcu olsun, isterse bir takım olsun, motivasyon için, işe girişmeden önce antrenörün bazı bilgilere gereksinimi vardır. Bu bilgiler olmadan yapılacak işin başarıya ulaşması rastlantılara bağlı kalır. Elbette ki bu bilgilerin doğru olması istenilen bir şeydir. Ancak kişilik gibi, psikolojik gereksinim gibi değerlendirilmesi güç faktörlerin değerlendirilmesinde hata olasılığı yüksektir. Ancak bundan korkmamak gerekir. Çünkü hatayı düzeltmek, hele antrenör yazarak çalışma alışkanlığına sahip ise, her zaman mümkündür. Bu nedenle antrenörlerin, her sporcu için bir dosya tutma alışkanlığını bir an önce kazanmaları kendi başarıları açısından çok önemlidir. Sporcusunu motive etmek isteyen uygulayıcının gereksinimi olan bilgiler aşağıdaki gibi özetlenebilir: (Başer 1998, s. 193)

- **Sporcunun sosyal ve psikolojik gereksinimleri:** Bu gereksinimlerin neler olabileceği geçmiş sayfalarda verilmiştir. Ancak uygulayıcı kendini bu liste ile bağımlı hissetmemelidir. Kendi gözlem ve sezgileri bu listede bulunmayan bazı yeni gereksinimler ortaya çıkarabilir.
- **Sporcunun spora yönelmesinin nedenleri:** Bu konu zaten motivasyon kavramı ile içiçedir, ancak bazen, sporcunun spor yapmasının gerçek ya da görünen nedeni sporcunun motivasyonu arasında farklılık olabilir. Yani, bazı hallerde, sporcuların bilinçli motivasyonları ile bilinçsiz motivasyonları arasında çelişki olabilir. Bu çelişkinin, eğer var ise, ortaya çıkarılması çok önemlidir. Sporcuyu spor yapmaya yönelten nedenler şöyle sıralanabilirler.
 - b. Ana veya babası eski bir sporcu olduğu için,
 - c. Bir kulübe üye olup yeni bir çevre edinmek isteği için,
 - d. Beden eğitimi dersinde yetenekli görülüp, öğretmeni tarafından zorlandığı için,
 - e. Hareket dürtüsü, performans gösterme arzusu, kendi değerini ölçme isteği veya saldırganlık duygusunu köreltmek için,
 - e. Herhangi bir hayal kırıklığı ve başarısızlığı telafi etmek için,
 - f. Dünya görüşü ve düşünceleri, spor yapmasını gerektirdiği için,
 - g. Başarılı olduğu takdirde güzel seyahatler yapabileceği için,
 - h. Takım arkadaşlarını zor durumda bırakmamak için,

- i. Başarılı olup, vatanının onurunu yükseltmek istediği için,
- j. Para kazanıp, geçimini sağlamak için,
- k. Hoşuna gittiği için, spora başlar ve sporu sürdürebilir.

Yukarıdaki nedenlerin, gencin sosyal ve psikolojik gereksinimleri ile uyum göstermesi halinde, motivasyon için özel çabalara gerek yoktur. Sporcunun motivasyonunun niteliği ve niceliği zaten optimal düzeydedir. Asıl güçlük, bunlar arasında bir uyumsuzluk ve çelişme olduğu zaman ortaya çıkmaktadır. Böyle hallerde, uygulayıcının işi güçleşmekte ve daha çok dikkat ve özen gerektirmektedir (Başer, 1998, S. 194).

- **Sporcunun kişilik özellikleri:** Sporcunun kişilik özelliklerinin bilinmesi, uygulanacak olan yöntemin seçilmesinde önemlidir. Çünkü bir sporcu için doğru olan bir yöntem, bir diğer sporcu için yanlış olabilir. Bir sporcunun yakından tanınması, nasıl bir yaklaşım ile ilişki kurulmasının bilinmesi, uygulamanın başarısı açısından çok önemlidir.

Gerekli bilgiler toplanıp, dosyalandıktan sonra, yapılacak iş yöntemin seçilmesidir.

II.14.ii. Hedef Kurma : Performans hedefleri, sonuç hedeflerine göre üstündür. Çünkü sporcular, kendi performansları üzerinde karşılaşmanın sonucundan daha fazla kontrole sahip olurlar. Performans hedefleri, başarılması için özel olan davranışlardır ve başkalarının onları elde etmelerine bağlı değildir. Sonuç hedefleri, özellikle kazanmak, herhangi bir sporcunun sadece biraz kontrolü altında olabilir. Yarışmalı olayların sonucu, sadece bir oyuncuya bağlı değil, diğer takım arkadaşlarına, rakip oyuncularına, hakemlere, teknik direktörlere, antrenörlere vb.

birçok faktöre bağlıdır. Sonuç birçok durumda, koşulsal faktörlere de bağlıdır. Örneğin, kullanılan malzemenin, oyun sahasının durumu, hava koşulları ve bunlara şans da eklenebilir (Başer, 1976: s, 66).

Takımdaki oyuncular maçta, iyi bir performans sergilerse, takım iyi top oynuyor denir ve sonuçta mutlaka iyi olur. Sporcu, performans hedeflerinde daha çok kontrole sahiptir. Çünkü, bu hedefler kendi yetenekleriyle ilgilidir. Fakat sonuç hedefleri belirsizdir ve maçta ne olacağı bilinmez. Performans hedeflerine ulaşmak, sporcunun kendi elindedir. Sonuç hedeflerinde, sadece kazanmak hedeflenir, fakat sonuca nasıl ulaşılacağı belirsizdir. Bu yüzden sonuç hedefleri kuran sporcular, psikolojik bozukluklara girerler. Sporcu şunu bilmelidir: Kaçıracağı her gol, şut, smaç ve yaptığı her hata, sonucu etkiler. Bir takımda sporcuların hepsi kendi performanslarından, oynadıkları oyundan sorumlu tutulmalıdır. Takımda yalnız bir kişi oynar, diğerleri oynamazsa zaten başarı gelmez. Takım başarısız olduğunda, iyi performans gösteren oyuncu da sonuç hedefleri kurduğu için başarısız olduğunu düşünür. Bütün oyuncuların hedefi, performanslarının en iyisini ortaya koymak olursa, sonuç da iyi olacaktır.

Rakip güçsüz olsa bile, ortaya konulan iyi ve kötü performans düşünülmeden, kazananların iyi performans sergiledikleri düşünülür ve ödüllendirilir. Sporcu da bu düşüncelerden etkilenir. Çoğu antrenörler, sporcuyla oyunun sonucundan konsantre ederek iyi bir performans sergilemesini engeller ve skoru, bazı sporculara yükler. Sonuçtan kesinlikle bir tek oyuncu sorumlu tutulmamalı, bütün oyunculardan performans hedefleri kurarak, oynayacakları oyuna motive olmaları istenmelidir.

Sporcular, performans hedefleri kurarken ulaşabilecekleri, gerçekleştirebilecekleri hedefleri seçmelidir. Sporcu maça çıkmadan önce %80'lik şut yüzdesiyle oynayacağım diyerek bir hedef belirleyebilmelidir.

Toplumumuzda kazananlar başarılı, kaybedenler başarısız görülür ve kazananlar daha değerli tutulur. Bu yüzden sporcular, iyi performans ortaya koyup da kaybettiklerinde başarısız, kötü performans ortaya koyup da kazandıklarında başarılı görülmektedir. Sonuçta kazananlar, kendilerine aşırı güvenli; kaybedenler ise çekingen, kaygılı, korkulu ve isteksiz olurlar. Oysa ki sporcular, başarıyı, başkalarının performanslarını aşmak yerine kendi performanslarını aşmak olarak düşünürlerse, çok daha iyi sonuçlar elde edeceklerdir.

Ünlü sprinter Carl Lewis şunları söylemektedir: “Ben kazanmak ve kaybetmek hakkında sıkıntısı olmayan bir çeşit atletim. Sadece performans göstereceğim seviyenin düzeyi ile ilgili olarak sıkıntı duyarım. Belirli bir kalitede performans gösteremeyeceksem piste adımımı atmam... Ben kazanmak ve kaybetmek ile ilgili olarak sıkıntılı değilim. Çünkü, ben yapabilirliğimi bildiğim düzeyde yarıştığım müddetçe kazanmak kendi kendine gelecektir”. Üst düzeydeki sporcular, genellikle performanslarını, ne kadar efor ortaya koyduklarıyla ilgili olarak açıklamaktadırlar. Kısaca onlar, kendilerini kazanmak ve kaybetmeye göre değil, ortaya koydukları kendilerinin en iyi çabalarıyla değerlendirmektedirler. Sporcular, kazanma hedeflerinin sıkıntılarını üzerlerinden attıklarında, daha iyi performans ortaya koymaktadırlar, daha az kaygılı olmakta ve yaptıkları spordan daha çok zevk almaktadırlar (Kuru, 2000).

- Kolay Hedeflere Karşı Mücadele Verici Hedefler Kurma: Sporcuların ve antrenörlerin kolay hedeflerden çok mücadele verici biraz zorlayıcı hedefler kurmaları çok önemlidir. Mücadele verici, biraz zorlayıcı olan aktivitelerin, orta düzeyde olanlarla, kolay olanlara göre daha iyi performans ortaya çıkardıklarını, araştırmalar ortaya koymaktadır. Fakat mücadele verici, biraz zorlayıcı hedefleri kurmak için, saptamalarda bulunmak hiç kolay değildir. Hedefler, ne sporcuların onları ciddiye almayacakları kadar kolay olmalı ne de onların tekrar tekrar çabalarına rağmen elde edemeyecekleri zorlukta olmalıdır. Böyle bir durumla karşılaşan sporcular, motivasyonlarını kaybedeceklerdir. Çok zor hedefler,

sporcuların başarısız oldukları sonuçlarını çıkarmalarına, kendi kendilerine güven ve değerlerinin zarar görmesine neden olmaktadır (Başer, 1976: s, 66-67).

Sporculara hedef belirlemek ve o hedeflere ulaşmaları için mücadele etmelerini sağlamak, performanslarını geliştirecektir. Amaçsız hiçbir sporcu yoktur. Sporcuların amaçlarına ulaşmaları kademe kademe olmalıdır.

Sporculardan, birdenbire en üst hedefi başarmaları istenmemelidir. Sporcuların amaçlarına ulaşabilmeleri için, mücadele ederek varılabilecek hedefler tespit edilmelidir. Sporcu hedeflerine ulaştığında, biraz daha zor fakat çabalarıyla başarabileceği bir başka hedef belirlemelidir. Sporcu hedeflerine ulaşmanın zevkine varacak, kendine güveni gelecek, diğer bir hedefe devam etmesi için motivasyonu artacaktır. Böylelikle kademe kademe sporcunun performansı yükselecektir.

Bu hedefleri belirlerken, sporcu için çok zor olmamasına dikkat edilmelidir. Özellikle sporcu çekingen ise bu hedefleri başaramayacak, korkacak, isteği kırılabacaktır. Hedefler çok kolay da olmamalıdır. Kolay hedefler sporcunun motivasyonunu düşürür, hedef kurarken antrenörler, sporcuların önceki performanslarını tespit etmelidirler. Meselâ bir sporcunun son haftadaki veya bir iki hafta önceki durumu ele alınmalı, buna göre değerlendirmeler yapılmalıdır. Sporcu için hedefi çok zor geliyor ise, bir kademe düşürülmelidir.

Bir atletizmcinin hedefi, 800m'yi 2 dk 50 sn'de koşmak olsun. Bu hedefine ulaşınca 2,45 sn, daha sonra, 2,40 sn, 2,35 sn, 2,30 sn, diye süreler düşürülerek hedefler zorlaştırılır. Fakat atletizmcinin hedefi ilk önce 2,25 sn'de koşmak olsaydı başarmakta çok zorlanacaktır. Hedefi 3 dakikada koşmak olsaydı, bu hedefe çok kolay ulaşacaktı. Hedefler mücadele verici olmalı, kolay elde edilir olmamalıdır. Bir basketbolcunun hedefi %65 şut yüzdesiyle oynamak olsun. Bu basketbolcu, hedefine ulaştığında bir dahaki maçta %70 şut yüzdesiyle, daha sonra %75, %80, %85 şut yüzdesiyle oynamayı hedeflemelidir (Kuru, 2000).

- Gerçekçi Olmayan Hedeflere karşı Gerçekçi Hedefler Kurma: Gerçekçi hedefler, sporcunun kendisini tanıması ve sınırlarını bilmesiyle kurulabilir. Gerçekçi hedefler, ulaşılabilir olduğu için başarı getirir, fakat, gerçekçi olmayan hedefler, sporcunun kendisine eziyet etmesinden başka bir şey değildir. Sporcular birkaç nedenle gerçekçi olmayan hedefler kurma eğilimi gösterirler. Anne-babalar, büyükler, arkadaşlar, öğretmenler vb. sporcunun o anki beceri düzeyinin ötesinde hedefler kurmaya sporcuyu iterler. Sporcular, kazananlara verilen ödülleri elde etme arzusu duyarlar. Bu sporcuların kazanmaya yönelik hedefler kurmalarına yol açar. Birçok kurulan hedef, gerçekçi olmayan, sporcuların kendi kapasitesinin oldukça ötesinde olan hedeflerdir. Bazen sporcular yenilgiden korktuklarından, gerçekçi olmayan çok yüksek hedefler kurarlar. Hedefler gerçekçi olmayabilir. Çünkü sporcular kendi yetenekleriyle ve onların yarışacakları sporcularla ilgili olarak yetersiz bilgiye sahip olurlar veya sporcular, karşılaşmanın yapılacağı sporcular tarafından ve kitle iletişim araçlarından aşırı övgüler, abartmalar görebilirler. Bunun yanı sıra, sporcular profesyonel yaşantıya adım attıklarında, hemen, takımın en iyileriyle karşılaştırılmanın içine itilirler. Değişen koşullar içinde gerçekçi hedefler kurmanın temelinde sporcu ile çalıştırıcı arasında doğru, dürüst, güven ilişkisi yatmaktadır. Sporcunun uzun dönemli amacını başarması için her iki tarafın da birlikte, canla başla çalışması gerekmektedir (Tülbentçi, 2003).

- Hedef Kurmada Uyulması Gereken Bazı Hususlar: Sporculara hedeflerin yararları anlatılmalı ve hedefleri sporcuyla birlikte tespit edilmelidir. Sporcuya hedef kurma ilkeleri öğretildiğinde, sporcu kendi hedeflerini kurabilmelidir.

Sporcuların hedeflerine bağlanmaları sağlanmalıdır. Hedefler sporcuların ulaşabilecekleri düzeylerde olursa, sporcular hedeflerine daha kolay bağlanırlar. Sporcular hedeflerini benimsemelidirler, bu da antrenörlerin sporcuları yönlendirmesi ile gerçekleşebilecek bir durumdur.

Sporcuların hedeflerine adanıp bağlamaları için birkaç şey yapılabilir. Bunun için öncelikle hedeflerin, antrenörlerin değil de onların olmasına dikkat edilmelidir. Sporcu, çalıştırıcıyla birlikte aktif olarak kendi hedeflerini kurmaya katılmalıdır. Bu, sporcunun kendi ortaya koydukları eylemlerin sorumluluklarını almaları için onları teşvik eder. Bu da sporcunun içsel kontrolünün gelişmesine yardımcı olur. Sporcular sadece kendilerinin kurdukları hedeflere daha büyük bir eforla bağlanmakla kalmaz; aynı zamanda hedeflerini başarmak için metotlar bulmada daha sıkı çalışırlar. Eğer bir strateji gelişmelerini engelliyorsa onlar bir başka strateji arayıp bulmağa çalışırlar (Başer, 1976: s, 70).

II.14.iii. Uygulama Yöntemi: Bir sporcunun veya takımın motivasyonu için tek bir kural, tek bir yöntem yoktur. Çeşitli yöntemler, bir arada veya sıra ile uygulanabilir. Ayrıca, uygulayıcı kendi yaratıcılığına göre şu veya bu yolu da deneyebilir. Ancak bir fikir vermek için şöyle bir öneri paketi verilebilir.

a. Uyararak Motivasyon: Temeli karşılıklı konuşmaya dayanır. Bu konuşmalar, genel konularda, spora dönük konularda ve sporcunun kendisine ait konularda olabilir. Bu konuşmalarda sporun, spor ve sportif başarının önemi ve anlamı vurgulanır. Bu vurgulamada sporun genel karakteri, toplum ve birey için taşıdığı önem, kazanmanın, başarının sporcuya sağladığı zevk ve yararlar belirtilir. Başarısızlık halindeki kayıplar biraz abartılır. Bu konuşmalar esnasında taktik derslerin bulunması ve özellikle sportif başarının ne olduğunun açıklanması çok yararlıdır. Konuşmalar esnasında dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, konuşmaların bir konferans havası taşımamasıdır. Uygulayıcı, söylemek istediği bir çok şeyi, sporcusunu yönlendirip ona söyletmelidir. Sporcunun kendisine dönük konuşmalarda, sporcunun yetenekli olduğuna, gerektiği şekilde çalıştığı takdirde başarısının kesin olacağına inandırılmalıdır. Bu arada antrenör, konuşmaları o şekilde yönlendirmelidir ki, sporcunun hocasının son derece bilgili ve yetkili olduğunu düşünmeli ve ancak onun söylediklerini eksiksiz uygularsa başarıya ulaşacağına inanmalıdır. Bu yöntem, diğer yöntemler ile birlikte, hem onların uygulanmasını

kolaylaştırmak hem de etkilerini artırmak için beraberce de kullanılabilir (Başer 1998, s. 195)

b. Korkutarak motivasyon: Korku, hem günlük yaşamda olsun, hem sporda olsun, insan yaşamını en çok etkileyen duygulardan biridir. Sporcuyu korku faktörü kullanarak motive ederken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, sporcuda abartılı bir kaygı hali yaratmamaktır. Korku faktörü üç şekilde kullanılabilir:

- Ceza ile korkutma
- Yaralanma tehlikelerini kullanarak korkutma
- Prestij kaybına dikkati çekerek korkutma.

- **Ceza ile korkutma:** Ceza, doğru ve belli ilkelere bağlı olarak uygulandığında etkili bir eğitim aracıdır. Tehdit-vaat, ceza-ödül, övgü-eleştiri, takdir-tekdir, bugünkü eğitim sisteminin temel öğeleridir. Ceza, tehdit, eleştiri ve tekdir, performans üzerine olumsuz etki ederken, vaat, ödül, övgü ve takdirin etkileri olumludur. Sporcu, yapılan tehdit, tekdir ve eleştirileri ve verilen cezaları mantıki ve ciddi bulmuyorsa, tepkisi bir omuz silkme şeklinde olabilir ya da bunlar onda anksiyete denilen bir kaygı haline neden olabilir. Doğaldır ki sporcu, zamanla kendisinde kaygı yaratan durumları önceden tanımayı ve onlardan kaçınmayı öğrenecektir. Bu kaçınma, daha çok ciddi antrenman yapmak şeklinde olabileceği gibi, kendisinde kaygı yaratan faktörün sporun kendisi olduğu şeklinde bir duyguya kapılırsa, sporu bırakabilir. Ancak, sporcu, duygusal ya da parasal, herhangi bir nedenle sporu bırakmıyorsa ve bu kaygıya rağmen spora devam etmek zorunda ise, durum daha da kötü olmakta sporcu kaygıları ile birlikte yaşamak ve spor yapmak zorunda kalmaktadır (Tülbençi, 2003).

Ceza konusunda yapılan önemli bir hatayı burada belirtmek gerekir. Başarı ve başarısızlığın tanımlanması sporcuların motive edilmesinde önemli bir adımdır.

Genellikle, ceza ve ödöl faktörü, başarı-başarısızlık durumuna göre kullanılmaktadır ve ölçü olarak genellikle sonuç alınmaktadır. Oysa ki, başarı ile başarısızlık, subjektif performans beklentisi ile gerçek performans arasındaki farktan doğmaktadır. Sürekli başarı beklenti düzeyini yükseltir, buna karşın, sürekli başarısızlık beklenti düzeyini düşürür. Başarısızlık, belli bir zorluk derecesinden sonra ve sporcunun performans sınırına yakın durumlarda ortaya çıkar. Eğer sporcunun başarı düzeyi, onun yetenek ve kapasitesine göre değil de, antrenör, yönetici ya da taraftarın arzularına göre saptanırsa, sporcu bu başarı düzeyini gerçekleştirmekte her zaman güçlüklerle karşılaşacaktır. Bu hallerde uygulanacak ceza ise, son derece yanlış olacaktır. Kısaca özetlenecek olursa eğer, sporcuyu motive etmede ceza yöntemi uygulanacak ise, bir ceza başarı-başarısızlık anlayışına göre değil, sporcunun başarılı olabilmek için yapması gerekenleri, yapmamakta direnmesi halinde verilmelidir (Başer, 1998: s, 196).

- **Yaralanma Tehlikelerini Kullanarak Korkutma:** Bazı sporcular, yaralanmalara karşı özel bir duyarlılık gösterirler. Bazı sporcular ise aksine yaralanmalara karşı, duyarlı değildirler. Sporcusunu bu duyguyu kullanarak motive etmek isteyen antrenör, önce sporcusunda, yaralanmaya karşı bir duyarlılık yaratmak zorundadır. Ancak bu duyarlılığın düzeyi, özellikle mücadele sporlarında, sporcuyu mücadeleden kaçındıracak düzeye çıkmamalıdır. Bu duyarlılık sporcuya kazandırıldıktan sonra, motivasyon oldukça kolaydır. Sporcuya yaralanmaktan korunmanın yolları öğretilir. Teknik ve becerinin gelişmesi, kondisyonun yükselmesi, fizik gücünün artması, yaralanma olasılığını azaltan faktörlerdir. Bu ise, sporcunun antrenmanlarını, antrenörün koyduğu kurallara göre yapması ile kolayca sağlanabilir.

- **Prestij Kaybına Dikkati Çekerek Korkma:** Sporcunun bir yarışmayı kaybetmesi, beklenen performansı göstermemesi, kadroya girememesi gibi durumların, sporcunun prestiji açısından önemi büyüktür. Akıllı bir antrenör, sporcusunun bu durumlardaki tepkisini tahmin ederek ve birinci maddede açıklanan “Uyararak motivasyon” yöntemini kullanarak, onu kolayca motive edebilir.

c. Ödüllendirerek motivasyon: En sık kullanılan ve en etkili motivasyon şeklidir. Sporcuya vaat edilen ya da verilen ödüller, maddi ve manevi olabilir. Önemli olan, verilen ödüllerin sporcunun gereksinimlerini karşılayabilmesidir. Sporcunun psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin bilinmesi bu açıdan da önemlidir. Verilecek parasal bir ödül zengin bir sporcuya hiç bir şey ifade etmezken, fakir bir sporcu için çok önemlidir. Bunun yanı sıra, dikkat edilmesi gereken birdiğer konu, sporcuların bu ödüller ile doyuma ulaşmamalarıdır. Sürekli birşeyler ummalıdır bir sporcu. Çünkü tam doyum kısa zamanda bıkkınlığa dönüşebilir ve ödül motive edici niteliğini kaybeder (Başer, 1998, s. 197).

II.15. SPORDA AHLAKİ AÇIDAN ÖDÜL ve CEZA – MOTİVASYON

Spor ve ahlâkın her ikisi de kurallar sistemi olarak düşünülebilir. Spor kuralları olmadan müsabakalarda oyuncuların yaptıkları eylemleri değerlendirmek mümkün değildir. Spor kuralları, sporcuların kurallara uyma sorumluluğunu mantıki olarak kendisinde taşır. Meselâ, herhangi bir spor branşının kurallarına uyma sorumluluğu bu ilkedden güç alır. Kuralsız hiçbir spor müsabakası düşünülemeyeceği gibi, kurala uyma eylemi spor kurallarından ayrı olarak sporcuların sahip olduğu ahlâki yargılardan beslenir. Yazılı spor kurallarının anlam kazanması, sporcuların ortaya koyacakları ahlâki davranışlar sayesinde. Sporcunun kurallara uyabilmesi, öncelikle kural bilincine, yani spor kurallarına ait bir tasavvura sahip olmasıyla mümkündür. Kural bilinci, kurallara göre davranabilme yeteneğidir. Bu bilinç, ahlâki açıdan önem taşıyan eylem çatışmalarında, ahlâki yargılarda, davranışları ahlaki açıdan temellendirmelerde ortaya çıkar.

7-8 yaşlarına kadar çocuklar, kuralların kendilerine yaptığı etkiye göre ahlâki yargıları değerlendirirler. Ahlâk kuralları yetişkinler tarafından çocuklara zorla verilmiş mutlak değerler olarak algılanırlar. Çocuk herhangi bir davranışın fena

(kötü) olduğunu anlamadan yetişkinin verdiği emirlere göre hareket eder. Birşey yapmak kötüdür, çünkü onun kötü olduğunu yetişkinler söylemiştir. Kurala uymayan kişiye ceza verilir. Kişiyi eğiten, itaatli, uyumlu olmasını sağlayan cezadır. Kurala uyma sorumluluğu, cezadan kaçınma veya dış otoritelerle iyi ilişkiler sürdürme arzusundan kaynaklanır. 11-12 yaşlarında çocukta hayır(genel iyilik) ahlâki görülür. Çocuk, ahlâk kurallarını kendi vicdanının verdiği bir karar şeklinde kabul etmeye başlar. Bu bakımdan ahlak kurallarının, sporcunun vicdanının bir parçası olarak yerleşmesi, davranışlarına yansımaları önem taşımaktadır. Ahlak kurallarının, sporcu tarafından özümlemesi, ancak, bunların uygulanması ile mümkündür. Bu kurallar sporcunun bencilce davranışlarını engeller niteliktedir (Mehharet, 1981: s, 45).

Ahlâki davranışlarda bulunmayan bir sporcu ayıplanır. Bu tür sporcularla ilgili haberleri basın yayın organlarında her zaman görebiliriz. Ancak spor alanında ahlâk kurallarına uygun davranan bir sporcu, hayatın diğer alanlarında bu kurallardan farklı davranışlarda bulunabilir. Spor alanında davranış şekillerini normallaştıran yargılar, müsabakaya katılanların ve seyredenlerin değerlendirmeleri ile iyi veya kötü olarak gruplandırılabilir. Bu sebeple, ana okulundan üniversiteye kadar, en küçük kulüpten en büyük organizasyonlara kadar, normlaştırılmış olan bu yargıların bizzat sporcular tarafından özümlemiş olması bu değerlerle sporcuların özdeşleşmeleri, spor alanında istenmeyen pek çok davranışları ortadan kaldıracaktır. Çünkü, "Ahlâk öğrenilmez, yaşanır" sözü eylem haline dönüşmemiş fikrin önemli olmadığını açıkça göstermektedir. Sporcuların ahlâki davranışlarda bulunabilecekleri ortamların hazırlanması, örnek sporcu olmaya önem vermeleri, hayır ahlâki seviyesine yükselmeleri, kazanmak için her yol meşrudur ilkesi yerine evrensel adalet ilkelerini, insan haklarının eşitliğini ve insana saygıyı kapsayan hedeflere ulaşmaları, spor eğitimcilerinin görevleri arasındadır (İkizler, 1994).

Bütün bu ilkelere göre davranma, sporcudan bencilce davranışlar yerine fedakârca davranışlar beklenildiğinden, uygulamada zorluklarla karşılaşılabilir. Bencilce davranan sporcuların ayıplanması onlar için bir cezadır. Ahlâki ilkelere

uygun davranışlar ise mükâfat olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle spor, bir özdeşleşme konusu olarak düşünülecek olursa, ahlâk kurallarına uygun davranan sporcuların ödüllendirildiği durumlarda onlara benzemeye çalışabilecek pek çok sporcu olacaktır. Hele, ahlâk kurallarına uygun davranan sporcuların adlarının sokaklara, spor kurumlarına verilmesi, spora yeni başlayanlara yol gösterici ve teşvik edici olacaktır.

Zirve sporcusu olabilmek pek çok şeyden feragat etmeyi gerektirir. Antrenmanlar her zaman güzel havalarda, sıcak salonlarda yapılmaz. Her zaman eğlendirici de değildir. Belirli saatlerde antrenman yerinde bulunmak gibi birçok zorlukların üstesinden gelebilmek gerekir. Burada motivasyon yetersiz olduğu anda, sporcu önündeki bu zorluklardan çok çabuk bıkip, usanacak ve belki de vazgeçecektir. Ancak yeterli motivasyon olduğunda başarıya ulaşabilecektir. Motivasyon aşırı derecede olduğunda sporcu da beklediklerini bulamadığı an saldırgan ve ahlâk kurallarına uymayan davranışlar içerisine girecektir.

Sporculara ceza verilirken bu ceza şahsiyete kaçmamalıdır. Ceza, sporcu yaptığı veya yapmadığı olaydan dolayı düzeni ihlal ettiği, takımı başarısızlığa götürdüğü için verilmeli ve sporcu da bu hususun bu şekilde olduğunu anlamalıdır. Ceza, antrenör ya da yöneticilerin heyecanlarına mağlup olarak uygulanmamalıdır. Sporcu kendisine verilen cezanın nedenlerini algılayabilmelidir. Böylece, sporcu düzeltilmiş davranışının gerek takım ve gerekse toplum için getireceği faydaları da öğrenmiş olur. Yine, antrenmanlar sırasında meydana gelen bazı olaylarda derhal ve açık olarak sporcuya müdahale etmek yararlı olabilir. Cezadan kurtulmanın imkansız olduğu düşüncesi sporculara hakim olmalıdır. Spor eğitimini alan öğrenciler ve sporcular yaptıkları fiilin hemen arkasından, sonuçlar konusunda kendileri ile hesaplaşılacağını bilmelidirler. Böylece sporcu kulak asmama gibi bir eğilime yönelmeyecektir (Başer, 1999: s, 190).

Sporcu, disiplin ilkelerine göre, kurallara uymayan bir hareketinin cezalandırıldığı durumlarda, ceza yolu ile psikolojik acılar çekmelidir. Antrenör veya

yöneticinin, takım kaptanının vereceği cezai önlemler, sporcunun işlediği kabahate uygun olmalı ve verilecek ceza sporcunun maksadı da tahmin edilerek sporcuya uygun olmalıdır. Gerçekten suçlu olan sporcu cezalandırılmalıdır.

Pedagojik anlayışa göre ödül, herhangi bir hizmetin yahut yararlılığın karşılığı olan bir hediye değil, öğrencinin hareketi karşısında öğretmenin göstereceği bir sempattir, telkin mahiyetli bir teşviktir. Ödüllendirme olayı, tıpkı cezalandırma gibi, güç olan ve dikkat edilmesi gerekli olaylardandır. Sporculara verilecek ödüller çok sıklıkla verilirse değerini muhafaza etmeyebilir. Ödüller dağıtılırken her türlü aşırılıktan sakınmak ve ödülü hak eden sporcuya vermek gerekir. Sporcu ödül yolu ile gayrete sevkedilmeli, fakat aşırı duygular uyandırmamalıdır (Aytuna, 1940: S, 109).

Sporcular, topluma ait bireylerin yükümlü oldukları görevler gibi takım içinde, kulüplerinde tam ve doğru olarak yapmakla yükümlü oldukları görevleri harfi harfine uygulamalıdır. “Spor eğitiminde, yarışmalarda kazanmaya aşırı önem verilmesi, ne pahasına olursa olsun mutlaka birinci olmanın şart olduğu fikrinin sporculara empoze edilmesi, onları dürüst olmayan hareketlere itebilir. Sporcu ahlâkını bozar. Genellikle başarılı sporcuların en çok önem verdiği, eğitim ve değerler, vatanseverlik, onur, hoşgörü kısaca sporcu ahlâkını kapsayan kavramlardır”. Görüldüğü gibi sporda kazanma yanında, centilmence davranışların daha çok vurgulanması gerektiği açıkça görülmektedir. Bu hislerin sporculara kazandırılması ve evrensel adalet değerlerine sahip olmalarının sağlanması, sporla ilgili herkesin önem vermesi gereken konulardan biridir (Çankaya, 1994: s, 134).

Sonuç olarak, spor ahlâkı bazı ciddi problemlerle karşı karşıyadır. Çünkü spor alanlarında ve spor medyasında, ahlaki kurallara uymayan ve centilmenliği zedeleyici pek çok hadise cereyan etmektedir. Özellikle, spor faaliyetlerinin politikaya alet edilmesi ve profesyonel hale gelmesi centilmenliğin, ahlak kurallarının zarar görmesine yol açabilmektedir. Sporcuların bir bölümü hak etmedikleri halde büyük paralar kazanmış, politikacıların bazıları da propaganda

uğruna spor ahlâkına gölge düşürücü davranışlarda bulunabilmişlerdir. Yine, gizli veya açık profesyonellik, sporda işin içine başka duygular, başka eylemler getirince, tablo bataklık kompozisyonuna bürünmektedir. Kazanmanın çoğu kez parasal olanakları da beraberinde getirmesi, terin yanında, kanın da akıtılmasına neden olmaktadır (Yalınkılıç, 1979: s, 10).

Buradan da anlaşıldığı gibi, spordaki başarıların ve galibiyetlerin maddi olanakları da beraberinde getirmesi, bazı sporcuları kazanmak için “her yol meşrudur” ilkesine yöneltebilmekte ve ahlaki değerler düşünülmeden hareket edilebilmektedir.

II.16. SPORDA EKONOMİK AÇIDAN ÖDÜL ve CEZA-MOTİVASYON

Sporda ekonomik açıdan motivasyon, genellikle sporcuların ve özellikle yöneticilerin yeteneklerini ve gelişme olanaklarını ortaya koyacak şekilde onların kişisel, toplumsal ve ekonomik tercihlerini tatmin ederek teşvik edilmeleri olarak düşünülebilir. Ekonomi, yönetim konularına psikolojinin ve psikolojik kavramların girmesiyle çeşitli araştırma ve çalışmalar yapılmış ve motivasyon sayesinde çalışanların tatmini ve maksimum verimin alınması yoluna gidilmiştir.

Bu konuda sporcuların da, hem antrenmanlar, hem kararlar ve hem de prim ve cezalar konusunda yöneticilerle birlikte karar verme süreçlerine katılmaktan memnun olacakları bir gerçektir. Bu bakımdan sporda motivasyon konusunda sporcuların motive edilebilmelerinde karar süreçlerine katılmaları önemli bir faktör olarak kabul edilebilir. Çalışanlar, çalışma koşullarını yaratan çevre ile ilgili etkenlerin iyileştirilmesinden çok, kendi tabiatları ve tercihleri ile ilgili etmenlerin iyileştirilmesinden etkilenmektedirler. Organizasyonları motivasyon yaklaşımı ile ele

alan yazarlardan biri olan Mary Parker Follet kişileri motive edecek dört ana prensip ortaya koymuştur;

- **Direkt ilişki ile koordinasyon:** Bununla anlatılmak istenen, çalışmaların pozisyonları ne olursa olsun birbirleri ile direkt ilişki kurmaları gerektiğidir. Dikey ilişkiler kadar, yatay ilişkiler de önemlidir.
- **Alt kademelerde Koordinasyon:** Çalışanlar, politika ve kararlardan daha ilk aşamalarda haberdar olmalıdır. Bu şekilde ortak çalışmanın faydalarından yararlanılacak, büyük ölçüde motivasyon ve moral sağlanmış olacaktır.
- **Herhangi bir durumda bütün faktörlerin karşılıklı ilişki şeklinde koordinasyonu:** Organizasyonun bütün faktörleri birbiri ile ilişkide olmalıdır. ve bu ilişkiler dikkate alınmalıdır.
- **Devamlı bir süreç şeklinde koordinasyon:** Bir yürütme kararı süreç içinde bir andır. Yetki ve sorumluluk, hiyerarşik yerinden dolayı değil, yapılacak işin fonksiyonundan dolayı oluşmalıdır. Bütün bu prensiplerin ışığı altındaki motivasyon yaklaşımında, bir kişi diğer bir kişiye emir vermemelidir, ikisi de emirlerini, içinde bulundukları durumdan alacakları konusunda birleşmelidirler. Organizasyonu kaynaşmış bir ünite olarak ele alan bu fikir, klasik teorideki sorumluluk, liderlik ve güç kavramlarına oldukça yakından benzemektedir (Yozgat, 1992, ss. 217-218)".

Sportif faaliyetler düşünüldüğünde, sporcularda motivasyon eksikliğinde kulüp yöneticileri veya antrenörler yüzeyde kalmamalı, enerjik çalışmayı önleyen kişisel engelleri ortaya çıkarmak için derinlere inilmelidir. Bu konuda doğrudan doğruya amaçlara yönelik teşvik araçları da faydalı olabilmektedir.

“Cezalar ya da öteki disiplin tedbirlerinin uygulanması halinde, bu tedbirlerin uygulandığı kişilerin çabalarını arttırması nadiren mümkün olur. Bununla birlikte, personel arasında normal bir davranış düzeni tesis etmek için, kurallara uymayanlara zaman zaman disiplin tedbirleri uygulanması gerekli görülebilir. Tutarlı bir disiplinle birlikte düzenli bir mükâfatlandırma, teşkilat bağıntılarını çabalarının karşılıklarını beklemeye sevkeder; bu yolla gelecek için arzulanan davranış, düzeltme tedbirlerine başvurulmasına gerek kalmadan teşvik edilmiş olur” (Yozgat, 1992: s, 356).

Spor kulüplerinde iyi bir ücret düzeni kurulması ve bu düzenin başarı ile yönetilmesi de çok önemlidir. Kulüp yöneticileri bu düzeni kurmak, uygulanacak ücret sistemlerini belirlemek ve gerektiğinde düzenlemeler yapmak durumundadırlar. Sporcuları, aldıkları para miktarı ile bu paraların veya ödüllerin adaletle dağıtılıp, dağıtılmamış olması da çok ilgilendirir. Zira, evrensel adalet ilkeleri zedeleneyecektir. Verilecek ödül ve cezaların hakkaniyet ölçüleri dahilinde olması önemlidir. Cezada insaf ölçüleri aşıldığında, haksızlıklar söz konusu olduğundan cezanın sporcu tarafından tolere edilebilmesi güçleşecektir.

Yine kulüplerin veya federasyonların başında bulunan kişiler, sporcular ve antrenörlerin çalışma ve çabalarıyla yönetim amacına ulaşabilecekleri için, bu insanların tutumlarını, davranışlarını, isteklerini ve bunlar üzerinde kulüp içi ve kulüp dışı etkileri gözönünde bulundurmak zorundadırlar. Sporcuların istekleri üzerinde herşeyden önce, o insanların bağlı bulunduğu kültürel çevrenin büyük etkisi vardır. Personel yönetimini konu alan bazı ilim adamlarının da bu konuda görüşleri bulunmaktadır. “Yönetici, buyruğu altında çalıştırdığı insanların davranışlarını, tutumlarını ve güdülerini anlamaya çalışmalı ve çalıştırdığı insanların davranışlarının aynı yolda olması gerektiği ön yargısından kendisini kurtarmalıdır Bu da astların üstlerinden çok küçük kusurlarını görmezlikten gelmeleri beklentileri içinde olduklarını gösterir” (Cemalcılar ve diğerleri, 1985: s, 287).

Sporculara verilecek doyurucu maddi imkanlar, akla uygun gelebilecek çalışma süreleri, sosyal güvenlik gibi ekonomik bazı ihtiyaçlarına cevap verilse bile,

insanları etkileyen maddi olmayan çeşitli faktörler de vardır. Sporcular da geniş ölçüde, sosyal alışkanlıklarının, ailelerinin ve toplumsal çevrelerinin etkisi altındadır. Ayrıca, kendilerinin bir adalet anlayışı vardır. Bu faktörler gözönünde tutulmadan, yalnız dolgun primler verilmesi veya iyi yaşama koşullarının sağlanması, sporcuları motive etmede yeterli olmayacaktır. Yönetici ve antrenörlerin baskısı, seyircilerin verdiği aşırı önem, sporcularda aşırı gerginliğe yol açarak, kazanma, ulaşılacak tek amaç halini alabilir, sportmenlik ortadan kalkabilir.

Son yıllarda, sportif karşılaşmalarda galibiyete karşılık sporculara çok büyük parasal ödüller verildiği görülmektedir. Ülkemizde genellikle futbolculara bir işçinin beş, on yıllık maaşı tutarında para ve araba, ev gibi vaatlerde bulunmaktadır. Bütün bu girişimlerin amacı, sporcuların motivasyonunu çok büyük oranda arttırmak olmakta ve bu şekilde başarılar elde edileceği düşünülmektedir. Bu konuda izlenen yolun yanlış olduğunu düşünen görüşler mevcuttur. Faydalı olan, sporculara bir beceriyi özellikle de zor bir beceriyi öğrenme olanağı sağlamaktır. Vaadedilecek ve verilecek en değerli ödül de budur. Bu yolla biriken, öğrenilen beceriler sonunda nasıl olsa olumlu sonuçlar verecektir. Eğer motivasyon ve başarı için tek etken olarak parayı kabul ediyorsanız ve meselâ bir takımın belirli bir maçta 1-0 galip gelmesi halinde her oyuncuya bir milyon lira vaadediyorsanız, bunun yerine dört milyon vaadedin 4-0 kazansınlar! Gerçeğin böyle olmadığını hemen her zaman görmekteyiz. Dikkatini, oyundan, hareketlerinden, maharetlerinden çok vaadedilen büyük para etrafında toplayan sporcu, sonunda, başarısız olmaktadır (Özbaydar, 1983: s.,201).

Bu konuda ödül olarak kabul edilen şeylerin neler olduğunun önemi büyüktür. Diğer alanlarda olduğu gibi, sporda da, maddi ve manevi ödüller, bireyleri motive edici güce sahip olmakla beraber, bunların dozunu iyi ayarlamak önem kazanmaktadır. Yöneticiler, sporculardaki bireysel farklılıkları bilerek, kontrolleri altındaki ödüllerini ve cezalarını bireyselleştirmelidirler.

Bireylerin temel ihtiyaçları ve ihtiyaçlar aracılığı ile motive edilmeleri konusunda Douglas Mc Gregor iki varsayım ortaya koymuştur. “X” teorisi, bireyin esas itibarıyla tembel olduğunu kabul eder. Halbuki “Y” nazariyesi içgüdü ile ilgili motivasyon ihtiyaçlarını ele alır. Öte yandan hem “X” hem de “Y” teorileri bireyin çevresinin, onun davranış ve tutumlarını değiştirebileceğini kabul ederler. “X” teorisi insan tutumunda dış kontrole, “Y” teorisi ise bir bireyin kendi kendini yönetmesi fikrine ağırlık vermektedir.

“X” teorisi esas olarak şu görüşleri kapsar:

- Vasat bir insan doğal bir hal olarak iş yapmayı sevmez ve fırsat buldukça da iş görmekten kaçınır.
- İş görmeğe karşı isteksizlikleri nedeni ile insanların çoğuna işletmenin belirli amaçlarına hizmet edecek tarzda iş gördürebilmek güçtür. Onları adeta dürtmek, sıkı bir kontrole tabi tutmak, yönetmek ve ceza ile tehdit etmek gerekmektedir.
- Vasat bir insan kendisine yol gösterilmesini ve yönetilmeyi ister; sorumluluktan kaçınır; ihtirastan uzaktır ve en çok arzuladığı şey yarınından emin olabilmektir (Öztürk, 1994: s, 43).

“X” teorisi ‘sebeup ve sonuç’ konusunda hatalı bir görüşe dayanarak ortaya atılmış bulunmaktadır. Motivasyon konusunu incelemek yoluyla, Mc Gregor yöneticilikteki geleneksel tutuma karşı çıkmış ve bu tutumu yetersiz kılan nedenleri açıklamıştır. İnsanların motive edilebilmeleri; yani işlerini şevkle yapabilmeleri ve çalıştıkları müesseseye, yöneticilerine bağlanabilmelerini sağlayabilme konusunda Mc Gregor, Maslow’un görüş ve inançlarının çok etkisi altında kalmıştır. Maslow’a göre insanlar önce fizyolojik, bedensel, daha sonra güvenlik, sevmek ve sevilmek, itibar görme, statü kazanma, sağlık ve nihayet kendini gerçekleştirme

gereksinimlerini tatmin etmeye çalışırlar. İhtiyaçlar hiyerarşisinde önemli hususlardan birisi, tatmin edilmiş bir ihtiyacın, artık insanı motive edemeyişidir. Mc Gregor'un ortaya attığı "Y" teorisi' varsayımında insanları yönetmede, insan tabiatına daha fazla yer verilmiştir. "Y" Teorisi şöyle özetlenebilir. Yöneticilerden beklenen asıl iş, elemanları teşvik etmek ve gelişebilmeleri için onlara olanaklar sağlayabilmektir (Baykal, 1978: s, 13-19).

Mc Gregor'un analizi hakkındaki bir başka görüşe göre "Her iki grup varsayımlarını doğrulayacak kanıtlar bulunmamakta, belirli durumlarda ya "X" teorisinin, ya da "Y" teorisinin varsayımları geçerlilik kazanmaktadır" (Öztürk, 1994: s, 45).

Kulüpler, sporcuların fizyolojik ve kendine güven hissi ile ilgili ihtiyaçlarını öncelikle karşılayınca bunlar artık o kimseleri teşvik edici faktör olmaktan çıkarlar. Sporcuların maddi olanaklara sahip olmasına rağmen, verimliliklerinin artmaması bu yüzden olabilir. İhtiyaçlar, sporcunun kendisine saygı duyması, birşeyler başarabilmesi noktasına yönelmiştir. Geleneksel yönetimde akla gelebilecek ödülller, teşvik unsurları ve zorlayıcı önlemler sanayileşmiş ülkelerde sadece aşağı düzeydeki ihtiyaçları karşılayabilen unsurlar olarak kabul edilmektedir. Bir ihtiyacın yerini başka tip ihtiyacın alması için, o ihtiyacın yüzde yüz tatmin edilmesi gerekir düşüncesi, kişileri yanlış inanca yöneltebilir. Tüm insanlar gibi, sporcular da, temel ihtiyaçları yönünden kısmen tatmin olmuş, kısmen de tatmin olmamış durumdadırlar. Bu nedenle sporcuların motive edilmesinde ödül ve cezaya başvurulurken, onların ekonomik tercihlerini ve kararlarını gözönünde bulundurmak gerekmektedir.

II.17. SPORDA PSİKOLOJİK AÇIDAN ÖDÜL ve CEZA-MOTİVASYON

Gerek spor yapanlar, gerekse seyirciler yönünden motivasyon spor psikolojisinde önemli bir yer tutar. Sporcunun motivasyonel hazırlığı, sporcuların

değişik güdülerle farklı sonuçlara ulaşmaları veya farklı sporlara yönelmeleri, bazı yenilgileri göze alabilmeleri gibi konular, sporda motivasyonun önemini ortaya koymaktadır. Çünkü günümüz öğrenme psikolojisinin en önemli ilkelerinden birisi, öğrenmeye ne kadar fazla motive olunursa, öğrenmenin de o kadar iyi olacağı ilkesidir. Öğrenme için uyarılma ve öğrenme olayına katılma, öğrenmeyi o kadar arttırıcı bir etki yapar. Daha önce de açıklandığı gibi, “Motivasyon, sadece bireyin iç dünyasında cereyan eden bir iç olay değildir. Çevre ile düzenli, normal bir ilişkiyi de kapsamaktadır”. Bu sebeple bireyi amaçlara yönlendiren ve bunları sevk ve idare eden faktörlerin sonucu olarak da tanımlanabilir. Bireyin içinde bulunduğu uyarıcı şartları ve az çok kararlı amaç yönelmeleri, bunlara önem ve anlam dereceleri, davranışın istikamet, yoğunluk ve devamlılığındaki eylemlerin ayarlanması, o andaki motivasyonu ortaya çıkarır. Kısaca, öğrenme motivasyonu, dinamik bir yapıda karşımıza çıkmaktadır (Dietrich, 1984, s, 130-160).

Bu dinamik yapı içinde sporcu öğrenme eylemlerini ayarlar, davranışlarının istikameti, yoğunluğu ve etkilerine göre, öğrenme eylemlerini değiştirebilir. Sporcular davranışları, hareketleri sonunda olumlu sonuç alıcı bir durumla karşılaşılırsa o davranış ve hareketlerin yapılma sıklığı artabilir. Yaptıkları davranışların sonuçlarına bakarak bazı davranışları sürekli yaparlar, bazılarını da hemen terkederler. Sporcunun bir davranışı sonucu olumsuz uyarıcı gelir ya da uygulanırsa bu davranışın yapılma sıklığı azalır. Bu bir ceza durumudur. Yine sporcunun yaptığı davranıştan sonra, bu davranışın yapıldığı ortamdaki olumlu uyarıcı kaybolur ya da ortamdan çekilebilir. Bu da bir tür ceza işlemi sayılabilir.

Atılan bir gol, yönetici ve taraftarın memnunluğunu getirirse, burada gol atılmasını hoşla giden bir durum izlemektedir. Antrenörün bir güzel bakışı, sözü bile yapılan bir hareket için olumlu bir pekiştirici, uyarıcı rolü oynayabilir. Antrenörün bir azarı ile karşılaşmamak, yakınlarını üzmemek, primlerin kesilmesini önlemek için bir sporcunun antrenmanlara katılmayı sürdürmesi olumsuz bir pekiştirme örneğidir. İster olumlu, ister olumsuz olsun, pekiştirme daima bir davranışın yapılma sıklığını arttırabilir.

Sporcular için etkili olabilecek çok sayıda olumlu pekiştirici uyarıcı vardır. Gruba seçilme, takıma alınma, bağımsız çalışma, yarışma ve yarışmalarda başarılı olma, değer verdiği kişiler tarafından kabul görme, yıldız olma, faaliyetleri sonucu takdir kazanma ve para kazanma gibi uyarıcılar sporcuyu olumlu olarak motive eder. Olumlu ve olumsuz pekiştirme yollarıyla davranışların sıklığı artmaktadır. Ceza yoluyla ise istenmeyen davranışlar baskı altında tutulur ve tamamen ortadan kaldırılmaya çalışılır (Fidan, 1986: s, 53).

Sporcuların bir davranışı acı veren, sıkıntılı veya istenmeyen bir durum yaratıyorsa, o davranışın tekrar edilme sıklığı azalabilir. Gelecek bir zaman süresinde sporcu o hareketi yapmaktan kaçınabilir. Burada davranıştan sonra ortaya çıkan olayın istenmeyen olması, o davranışı yapan sporcunun algılayışına bağlıdır. Antrenmanda istenileni yapmayan sporcuya antrenörün fazladan çalışma idmanı vermesi bir cezadır. Yine antrenmana katılmayan bir sporcuyu yedeğe almak da bir ceza işlevi görür. Burada verilen ceza idmanı, davranıştan sonra istenmeyen bir durumla karşılaşılması, yedeğe alma veya maça çıkarmama ise, davranıştan sonra iyi bir durum ya da ödülün ortamdaki kaldırılması anlamına gelmektedir.

Genellikle ceza, istenilmeyen davranışın bastırılmasını sağlar. Fakat cezalandırılan kişide endişe, sıkıntı, utanma, suçluluk, kendini küçük görme, hiddet, kin saldırganlık gibi olumsuz duygular uyandırır. Bu tür olumsuz duygular kişide başka olumsuz davranışlara sebep olabilir. Mesela, sürekli cezalandırılan bir sporcu ürkekleşebilir, sürekli faule maruz kalan futbolcu oyuna küsebilir veya saldırgan olabilir. Ayrıca, ceza verenler şiddet, saldırganlık ve kuvvet kullanan örnekler oldukları için, cezalandırılanı görenler cezanın başkalarıyla mücadelede etkili bir yol olduğunu örneklerden öğrenirler. Böylece ceza veren örnek cezanın başka alanlarda da uygulanmasına sebep olabilir. Cezalandırılan kişi sadece tek bir davranışı bastırmaz. Buna bağlı olarak başka davranışları da bastırabilir. Hele çeşitli davranışları için cezalandırılmışsa, geniş bir alanda genellemeler yapar. Ceza görmemek için fikrini söylemez, hep ikinci planda kalmaya çalışır. Haklı olduğu

halde hakkını savunamaz. Silik bir kişilik yapısı oluşabilir. Bunun en güzel örneği utangaçlık, sıkılganlık davranışlarında görülmektedir.

Ceza gören sporcu hem cezadan kaçınmayı, hem de ceza verenden kaçma yollarını öğrenir ve cezayı atlatmak, etkisiz kılmak için yollar aramaya başlar. Ceza, sürekli aynı kişi tarafından verildiğinde de ona karşı saygı da ortadan kalkar. Saygının yerini korku alır. Dolayısıyla cezanın motivasyona etkisi az olacak veya hiç olmayacaktır. Ceza vermenin kaçınılmaz olduğu durumlarda şu hususlara dikkat edilmelidir:

- Davranışlar cezalandırılmalıdır, insanlar değil, Şahsiyete atıf apılmamalıdır, 'işe yaramazsın', 'aptalın birisin' gibi.

- Cezanın yol açtığı olumsuz sosyal ilişki, cezalandırılan davranışla sınırlandırılmalı, bu davranışla ilgili olmayan durumlara yayılmamalıdır ve ceza uzatılmamalıdır.

- Ceza, başkalarının yanında verilmemelidir. Çünkü bu ikinci bir ceza olur ve olumsuzluğu kalıcı olur veya tam tersine pekiştirici olabilir. Çünkü cezalandırılan kişi dikkati çeker, ilgi toplar.

Gerek cezanın, gerekse pekiştirmenin etkili olabilmesi için birtakım şartlara uygun olarak verilmesi gerekir. En önemli şartlardan biri de, ister itici ister çekici olsun, birtakım sonuçların davranışları izlemesidir. Sonuçlar davranışları izlemediği zaman ne ceza, ne de pekiştirme işlemediği gibi, insanlar aciz kılınır (Tevrüz, 1989: s, 57).

Spor faaliyetlerinde de antrenör ve teknik adamlar ceza verdiklerinde, cezanın iyi sonuçlar verdiğini görmeye başlayınca, ceza yolu ile disiplin sağlamayı bir önlem olarak düşünüp, uygulayabilirler. Bunun başarılı olduğunu görünce, herhangi bir

başarısızlık durumunda ise, cezayı şiddetlendirmek durumunda kalabilirler. Böyle bir ceza şekli, sporcuyu, spordan kopma noktasına getirebilmektedir.

Faaliyetleri iyi yaptığı için takdir edilen sporcu, o alandaki olumlu katkılarını arttıracak davranışlar göstermeye başlayabilir. Sporcu, bu davranışları yaptıkça kendini ödüllendirmiş olabilir. Buna karşılık, sporcunun devamlı eleştirilmesi veya suçlanması sporcu, devamlı eleştiren, suçlayan kişilerden ya uzaklaşacak ya da bu kimselerle mümkün olduğunca ilişkiye girememeye çalışacak yani kaçınacaktır. “İnsanların davranış sıklığını bilmek, onları hangi uyarıcıların pekiştireceğini bilmekten daha kolaydır” (Tevrüz, 1989: s, 42).

Bu yüzden antrenörler bunu kullanabilirler. Sporcuların sık sık yapmakta oldukları davranışları bilen bir antrenör, sporcudan iyi bir antrenman çalışması istediği zaman ‘bunu yaptıktan sonra o davranışta bulunabilirsin’ diyebilir. Aynı prensip ile sporcunun çok az yaptığı bir davranış, uygun olmayan, fakat sıkça tekrarladığı bir davranışı cezalandırarak, seyrek olanı arttırmak için de kullanılabilir. Bir sporcu antrenmanlara geç geliyor ve bunu çok sık yapıyor olabilir. Sporcunun seyrek olarak yaptığı davranış ise fazladan antrenman veya alanındaki yayınları okumak olsun. Bu sporcuya ‘bir daha gecikirsen bir ay süreyle her hafta bir kitap okuyacaksın’ dendiğinde yine bu prensip kullanılmaktadır” (Tevrüz, 1989: s, 45).

“Uyarıcılar çevremizden gelebileceği gibi, kendi içimizden de gelebilir. Başka insanların davranışları, sözleri, bakışları, herhangi bir nesne(para, hediye, alev gibi) dış uyarıcı olarak; kendi düşünce, duygu ve isteklerimiz ise iç uyarıcı olarak etkili olabilirler (Tevrüz, 1989, s. 36)”.

Bir futbolcu maçlardaki başarısı ile duyduğu hazdan dolayı işini layıkıyla yapmayı sürdürüyorsa, burada bir iç uyarıcı pekiştirici olmuştur. Antrenmana geç gelen sporcunun antrenöründen işittiği azar bir dış uyarıcıdır ve cezadır. Geç

kalmalarından dolayı maçta başarılı olamama ihtimalinin vereceği endişe bir iç uyarıcıdır. Ama yine cezadır.

“Ceza davranış sıklığını azaltan yollardan biridir. Belli bir davranış, olumsuz bir uyarıcıya maruz kalırsa, buna cezalandırma denir. Cezalandırmada işleyen prensip, tıpkı olumlu pekiştirme prensibine benzer. Davranışı izlemesi ve o davranışla bağlantılı olması ve ayrıca verilen cezanın o kişi için gerçekten itici olması gerekir. Davranışın bastırılma hızı, cezanın hem şiddetine, hem de davranışı izleme süresine bağlıdır. Çok şiddetli cezalar davranışı hemen durdurur. Geciken ve aralıklı gelen cezalar pek etkili olmaz. Bir insan belli bir davranışı yapma ihtiyacına ne kadar fazla sahip ise, o davranışı bastırmak için kullanılan ceza, o kadar etkisiz olur. Bazen belli bir davranışın sonucu, hem ceza hem de pekiştirme olabilir ve tabii karşıt etkiler meydana gelir. Hangisinin daha etkili olacağı, hangisinin daha şiddetli olduğuna bağlıdır. Antrenmanı yavaşlatan bir sporcuya, antrenörü ihtarda bulunurken (hafif ceza arkadaşları ona kahramanmış gibi davranırlarsa kuvvetli pekiştirme) ceza etkisiz kalır. (Tevrüz, 1989, ss. 53-55)”.

Ödül ve ceza, cezayı verene bağımlıdır. Bu sebeple gözetim, kontrol önemlidir. Bazen gözetim ve kontrol kolaylıkla sağlanabildiği halde, ödül ve cezanın uygulanması gerektiği hallerde zor olmaktadır. Mesela, sporcunun antrenmanlarda çalışıp, çalışmadığı takip edilebilir. ‘Takıma girmen, çalışmana bağlı’ dendiğinde ise, ceza mı yoksa ödül mü kabul edildiği meselesi karşımıza çıkar. Bunun için yöneticilerin ceza yerine (gayret edersen, takıma girmende yardımcı olmaya hazırım) kullanmaları daha yararlı olacaktır. Bunun sebepleri şöyle açıklanabilir:

- Ceza, sporcuyu olumsuz düşünmeye iter. Ödül ise, ödül verenin sevilme ihtimalini artırır.

- Ceza, ilişkileri koparmaya, ödül ise ilişkileri sürdürmeye sevk edebilir.

Çünkü ödül alan sporcu, ödül vereni kendi başarısından haberdar etmek isteyecektir. Tersi durumda ise başarısızlığını gizlemeye çalışacaktır.

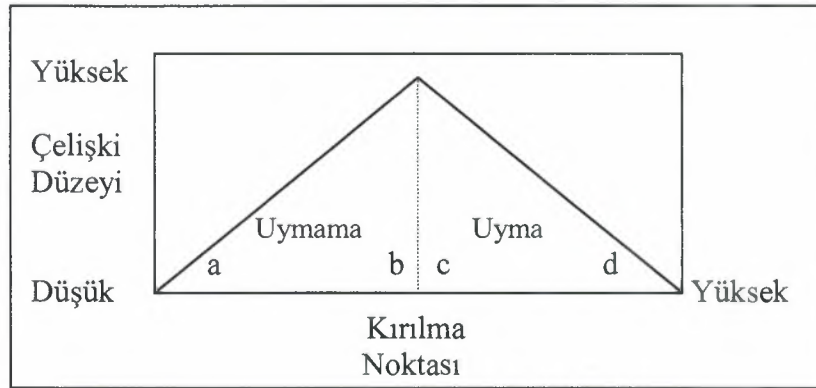
- Ceza alan sporcular düşüncelerini saklamaya çalışırlar. Yöneticilerin düşüncelerini benimsemeye fazla istekli olmazlar.

Gerçek hayatta cezayı bir tehdit unsuru olarak kullanan yöneticiler, sporcuların kendilerini sevmediklerini, görüşlerini doğru olarak kabul etmek istemediklerini, kontrol edildikleri sürece uyum göstereceklerini ve davranışlarını saklamaya çalışacaklarını görebilirler. Bu sebeple, cezayı, sadece itaat sağlamak için değil, davranışların saklı tutulmasını önlemek amacıyla da kullanmak zorunda kalabilirler. Gözetim ve kontrol, yöneticinin gözlemlediği sporcuya kuşkuyla bakmasına, ondan şüphelenmesine sebep olabilir.

Ceza konusunda, cezayı veren makamın meşruluğu da önemli bir konudur. Çünkü, ceza verenin ceza konusundaki yetkisi tartışılır ise o kişiye karşı düşmanlıklar artacak ve performans da düşecektir. Ceza verildiği durumlarda aşırı uyum, düşmanlığı ve fikir ayrılığını belirtmenin bir yolu olarak da kullanılabilir. Meselâ, sporcular davranışlarıyla yöneticilere şöyle demek isterler: 'Daha ne istiyorsunuz, tamam istediğiniz buysa, biz de onu yapıyoruz. İsteddiğinizin ne kadar saçma olduğunu siz de görüyorsunuz'. Yani, sporcular aşırı uyum davranışları ile yöneticileri bir nevi protesto etmiş de olurlar. Bu da yetersiz motivasyona sebep olabilir. Fakat sporcular kendilerine zorla empoze edilen değişiklikleri zamanla kabul eder ve bunlara inanabilirler. Bazen de davranış değişikliği, davranışların temelindeki tavırlarda değişmeye yol açabilir. Ceza ve ödül, bağımlı veya bağımsız bir davranış değişikliğine sebep olabilir (Mungan, 1998).

Davranışı değiştirmek amacıyla verilen ödül veya ceza aşırı olmayıp, ılımlıysa tutarsızlık(çelişki) beklenmektedir. Uymayı sağlamaya yeterli asgari ödül veya ceza derecesini bulmak çok hassas bir iştir. Daha kötüsü, ödül veya ceza

uymayı sağlayamayacak kadar az ise, tutum güç kazanabilir. Bundan dolayı ılımlı ödül ve ceza kişilerin uyum göstermelerinin gerçek nedenlerini karıştırmalarına neden olabilir. Kişinin nedenlerini anlamadan uyduğu diğer ince, ustalıkla etki türleri çelişkiye ve kişisel kabullenmeye yol açabilir.

Şekil 3: Ödül veya ceza gücü düzeyi

Zorla Kabul (Forced Compliance): Ödül veya ceza gücü düzeyinin bir fonksiyonu olarak çelişki. Hoşuna gitmeyen bir isteğe uyma kararı vermeden önce, bireyin içindeki çatışma 'kırılma noktası'nda en yüksek düzeydedir. (Şekil 3) Birey bu noktanın ötesinde uyma gösterirken, berisinde uyma göstermez. Vaadedilen ödül veya ceza çok yüksek ya da çok düşükse, kişi karar vermeden önce, hiçbir çatışma, karar verdikten sonra da hiçbir çelişki yaşamaz. Çelişki de çatışma da kırılma noktası etrafında en yüksek dozdadır. İnsanlar en küçük bir pahaya karşılık en büyük zevki elde etme eğilimindedirler. Buna göre, en yüksek ödüle karşılık en küçük bedeli ödemek söz konusudur (Bilgin, 1988: s, 98-175)".

Sporcunun hayatında aynı iki veya daha fazla motivasyon bulunması, o sporcuyla bir çatışma durumuna sokmaktadır. Birçok antrenöre göre, motivasyon, arzu edilen öğrenme veya başka bir davranışın başarılmasında dış güçlerin (ödül veya ceza) gerekliliğini belirtir. Ödül ve ceza, ara sıra etkili oluyorsa, sürekli motive

edilmiş öğrenme için gerekli uyarılmayı sağlayamaz. Ceza ve ödül, sporcuda bulunması arzu edilen içten gelen motivasyonu yaratamaz. Antrenmanda uygulanan dış baskı, hareketlere verilen notlar yoluyla olmaktadır. Bir yandan bazı antrenörler iyi not beklentisinin sporcuları motive edeceğine inanırken, diğer bazı antrenörler ise, bırakma tehdidini motivasyon olarak kullanmaktadırlar. “Motivasyon, öğrenmenin hem sebebi hem sonucudur. Dıştan gelen olumlu ve olumsuz motivasyon, dikkatli ve özenli kullanılmalıdır. Bunlara belirli zamanlarda ihtiyaç duyulur. Çünkü bunların her biri sporcunun içten motive edilmesini her zaman belirleyemez. Takım antrenmanlarında motivasyonu arttırmak için şu uygulamalar yapılabilir (Kazancı, 1989: s, 190)”.

- Sporcuların mevcut motivasyonları ve ilgileri faydalı şekilde kullanılırken, yeni motivasyonlar geliştirmek,

- Öğrenilen hareketleri mümkün olduğu kadar anlamlı ve açık, seçik hale getirmek,

- Sporculara gerçekçi hedefler belirlemelerinde yardımcı olmak ve her aşamada onlara temel bilgiler sağlamak,

- Bilme ve kavramaya ait motivleri ve zihinsel merakı arttırmak. Bunu da dikkati artırıcı materyaller kullanarak ve antrenman sonunda başarı sağlayacak şekilde düzenleyerek yapmak.

- Sporcuların motivasyonlarında bireysel farklılıkları ve değişimleri dikkate almak gerekmektedir.

II.18. SPORDA EĞİTİM AÇISINDAN ÖDÜL ve CEZA-MOTİVASYON

Sporda öğrenme motivasyonunda dört motiv grubu önemli rol oynamaktadır. Bu motiv gruplarını aşağıda kendi özelliklerine göre şöyle özetleyebiliriz:

II.18.i. Sporda Konuyu Öğrenme Motivleri

Bunlar, aşağıda belirtilen alt gruplara ayrılabilir.

- Sporda öğrenme konusunu keşfetme, tanıma ve bilginin doğruluğunu kontrol. Bunlar arasında şu özellikler önemli rol oynamaktadır: Uyarıcıları arama, merak, meydan okuma, ilgi bilgiyi isteme tavrı, bilgi ve gerçeği arama çabası.
- Sporda öğrenme konusu ve durumun içeriği ve zihni uyarımları.
- Değerler ve önemlilik dereceleri, uyarılma, yeni ve uyarıcı olan şeyler, bilgiler, bilgi içerikleri, yargılar ve gerçekliğin duyuları uyandırabilmesi.

II.18.ii. Sporda Başarı ile İlgili Öğrenme Motivleri

Bu motiv grubu da üç alt gruba ayrılmaktadır.

- Sporcunun kendi öğrenme ve başarı yeteneğinin iyileştirilmesi, spordaki görevi en iyi şekilde başarma ve normlara uygun yapabilme konusunu kapsar. Bu grupta öğrenebilme, başarı motivasyonu ve hareketi yapabilme (yaratıcılık) ihtiyaçları sayılabilir.

- Hareketlerin normlarıyla, hareket görevleri ve başarı alanı olarak sporda öğrenme konusu.

- Etkinlik, beceri, ustalık, konuya uygunluk, yaratıcılık ve hareketi yapabilme gücü etrafında toplanan değerler ve bunların önem dereceleri.

II.18.iii. Benlikle İlgili Spordaki Öğrenme Motivleri.

- Kendi benliğini koruma, geliştirme, şekillendirme ve gerçekleştirme. Bu motivler spordaki öğrenme tecrübelerinin kazanılmasını veya iyileştirilmesini sağlar. Meselâ, güvenlik ihtiyaçları, duygusal denge, gelecek hayata hazırlanma ve bunu mümkün olduğu kadar iyi yapabilme gayreti, büyüme, yükselme ve kendini gerçekleştirme eğilimleri.

- Hayat gerçekliğine ait benlik ve benlik ilişkileri. Sporunun kendisi ile ilgili topladığı bilgiler, onun benliğini oluşturur. Bu bilgilere göre kişi, hayat gerçekliğine bakış açısını ayarlamaktadır.

- Dengeli olma, duygusal hayat hürriyeti, hayat planlaması ve hayat tecrübesi. Anlamlı değerlerde sporunun kendi yetenekleri, hürriyeti, bağımsızlığı ve olgunluğunu arttırması.

II.18.iv. Sosyal Alana Ait Spordaki Öğrenme Motivleri.

- Uygun öğrenme ve sosyal ilişkileri düzeltebilen öğrenme tecrübelerini sağlayan ilişkiler. Mesela, toplumla bütünleşme ihtiyaçları, toplumda kendini gösterme eğilimleri (müsabakalar, kendi kuvvetlerini kıyaslama, rekabet), sosyo-

kültürel dünyayı başkalarıyla paylaşma (sosyo-kültürel dünyaya katılma, eleştirebilme ve yaratıcı şekilde kendi görevlerini yerine getirebilme).

- Sosyo-kültürel dünyanın uyarıcı olma rolü ve öğrenmeleri mecbur kılması.

- Sosyal uyum, işbirliği, kendine yardım, üstün olma ve başkalarından ileri olma gibi.

Bu motiv grubuna bir başka grup da eklenebilir. Meselâ, öğrenmek için öğrenmek. Yani öğrenmeden haz duymak, öğrenme aktivitesi, öğrenme temposu, öğrenme zorunluluğunun seviyesi, öğrenmenin sporcuya uygun olarak ayarlanması, öğrenme konuları, başarılı veya başarısız olunca ortaya çıkan başarı veya başarısızlık duyguları gibi (Dietrich, 1984: s, 162).

Görüldüğü gibi eğitim-öğretim açısından motivasyon sporda önemli rol oynamaktadır. Meselâ sporcunun öğrenmesinde, öğrenme motivasyonunu, başarı motivasyonu, spor konusuna yönelik motivler ve sosyal motivasyonlar belirlemektedir.

“Her spor eğitimcisinin amacı motivasyon olayını sporcuları için olumlu amaçlara yöneltmek olmalıdır. Spor eğitimcisi açısından motivasyon, sporcuyu bir şeyler yapmaya yönelten, harekete geçiren özelliktir. Antrenmanı pekiştirici, sürekliyici ve uyarıcı bir güç ve bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Birçok sporcu antrenmanlarda kendi kapasitesini ortaya koyamaz. Uygun ve yeterli motivasyon sporcuyu umulandan çok daha fazla ileriye götürebilir. Ne zaman antrenör antrenmanı sporcu için anlamlı bir hale getirirse, o zaman sporcu gerçek bir doyum mutluluğuna ulaşır. İyi bir antrenman bu tür motivasyon üzerine kurulmalıdır. Sporcuların motive edilmesinde antrenörün kullanabileceği bazı suni motivleri şöyle sıralayabiliriz.

- Sporcuların antrenör tarafından sevilip sayılması (övgü formu). Bu, kabahat bulma ve azarlamadan her zaman daha etkili bulunmuştur. Kısa vadede azarlama belki etkili olabilmektedir. Uzun vadede etkisini kaybetmekte ve nefret uyandırmaktadır.

- Kişinin kendisi ile kişilerin diğer kişi ya da gruplarla rekabete sokulması. Ancak iyi kontrol edilmezse sosyal problemler yaratabilir.

- Başarıları gösteren grafikleri kullanma, antrenman sonuçlarını testlerle sık sık ilân etme.

- Yeni bir aktivitenin sunulduğu sırasında etkili olma, hayranlık uyandırıcı olma.

- Örneklerin becerikli kişiler tarafından sunulması ya da güzel örneklerin gösterilmesi. Yapılan araştırmalara göre gerek sözlü, gerekse resimlerle ve gözlem yolu ile sunulan uyarımlar sporcularda daha büyük istem uyandırmaktadır.

- Antrenör takım ya da sporcuların hangi yaylarının gerilmesine izin vereceğini, onu nasıl şarz edebileceğini ve bu güçten nasıl yararlanabileceğini bilmelidir.

- Sporcuları motive eden çalışma şekilleri farklıdır. Antrenman sonunda sporcuların farklı şekilde etkilenmiş olacakları dikkate alınmalıdır.

- Bir tekniği ya da taktiği ardarda denemek beklenen ilgiyi uyandırmayabilir. Teknik ya da taktiği etüt etmek bazı hedeflere yöneltmek, amaçlı ve maksatlı yorumlama yollarını kullanmak ilgiyi arttırır. Amaçsız 'top ayaklığı' hem ilerlemeyi önler hem de 'zaman kaybı' olur.

- Sadece bir görevi yerine getirmiş olmak için yapılan antrenmanlar zaman kaybından ileri gidememektedir.
- Dewey'in belirttiği gibi; yaşanan her tecrübe ve olaya zahmete değer bir anlam kazandırmayan hal ve şartlara (antrenmanlara) çok özen gösterilmelidir.
- Antrenmanlar sadece makine gibi tekrar etmekten çok arayıp bulma, problem çözme ve sosyal ilişkilere yol açtığı zaman anlamlıdır.
- Antrenmanlarda bir yol da, takımla birlikte işbirliği halinde çalışarak belirlenen hedefe ulaşmayı sağlayacak en kestirme yolu birlikte olanlamaktır. Bu, başlangıçta zaman kaybı gibi görünse de herkesin kendisinin kabul ettiği kuralları uygulamak, verim bakımından bir kayıp değildir.
- Unutmamalıdır ki sporcunun davranışlarına yön vermeden etkili olan motivlerin büyük bir kısmı 'öğrenme' ile kazanılmıştır.

Motivasyonun kullanılmasında, sporcunun yapacağı işle ilgili düşünceleri tam bir huzura kavuşturulmalı, belirli bir istek düzeyi meydana getirip hedefe yönlendirilmelidir. Ayrıca sporcuya sonuçlar hakkında devamlı bilgi verilerek kendi gelişiminden haberdar edilmeli, hedefe varış yolu ya da yolları gösterilmelidir. Sporculuk yaşamında herşeyin daima yolunda gitmeyebileceği fikrini benimsemesi ve güçlükler karşısında ayakta durabilmeyi öğrenmesi sağlanmalı, sıkıntıya düştüğü anlarda kendisine yeniden yön verebilme becerisinin gelişmesini sağlayacak ipuçları verilmelidir.

Profesyonel sporcular sürekli daha iyi transferler yaparak çabaları karşısında daha fazla para kazanmayı isterler ve kazanacakları paranın miktarı o takım ya da kulüpte hatta o sporda kalmalarını etkiler. Yapılan araştırmalar sporcuları teşvik için verilecek maddi ödüllerle ilgili olarak, önerilen ödülün verilen kişi için gerçekten

ödül değerinde olup olmadığını, sporcunun ödülde tatmin olma ve böylece performansını etkileme düzeyine dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

Ödülün veriliş aralıklarının belirlenmesi 'pekiştirme tarifeleri' kavramı ile açıklanmaktadır. Bu bakımdan ödüller;

- Eşit zaman aralıkları ile verilebilir (maaş interval tarife).
- Belirlenen sayı ya da miktardaki üretim, başarı ya da işe karşılık ödül verme (oranlı tarife).
- Zaman aralığı ve yapılacak iş miktarı sabit tutularak verilen ödül şekli (sabit aralıklı ve sabit oranlı tarifeler).

Yapılan araştırmalar belli miktarda çalışma ya da iş üretimine göre ödüllendirilen grupların, belirlenmiş aralıklarla yani ay sonunda maaş alır gibi verilen ödüllerle çalışan gruplara göre on kat daha başarılı olduğu bildirilmiştir (Kasap, 1991: s, 44-47)".

Spor faaliyetlerinde de verilecek paraların veriliş aralıklarının iyi ayarlanması hatta bu konuda sporcu ve yöneticilerin ortak kararlarına başvurulması motivasyonu olumlu yönde etkileyecektir. Hakedilenden daha az kazanç elde edildiğinde duyulan öfke ve kaygı insanları denklili kurmaya doğru güdülendirmektedir.

II.19. SPORCUYU MOTİVE ETME KURAMI

Dürtü olarak bilinen canlanma hallerinin belli şartlarda tetiğinin çekildiğini varsayalım. Dürtü; yiyecek, su, cinsellik veya acıdan kaçınma gibi bazı biyolojik

ihtiyaçlar sonucunda organizmada genel bir canlanmaya, uyanmaya sebep olan haldir.

Organizmada ihtiyaç duyulan şeyin sağlanması durumunda birey harekete sürüklenir ve motive olmuştur.

Organizmanın içgüdülerce harekete itilmediği, teşvik edici dıştan gelen uyaranların davranışı canlandırdığı bilinmektedir. Motivasyonun fizyolojik hal ile çevresindeki uyaranların karşılıklı etkileşimi olarak değerlendirilmesinin daha anlamlı olacağı belirtilmektedir(Arkonaç, 1998, s. 245-246).

Çevre uyaranlarını spor ortamında yorumladığımızda spora başlamış bireyin kendini gerçekleştirmesi, takdir edilme duygusu, bulunduğu sınıf veya takım içinde prestij sağlama duygusu, çevre ve arkadaş edinme duygusu, sosyal statü sağlama duyguları, ele alınan sporcularda uyarılmış olarak antrönörün önüne gelmektedir.

Spor uygulayıcısı ele aldığı gruba yaklaşımı belli kuramlara uyularak gerçekleşmelidir. Bu durum öğrencinin veya çalıştırılacak grubun psiko – sosyal ihtiyaçları tespit edilerek uygulamaya başlanmasını gerektirmektedir.

Sporcu motive edilme noktasında uygulamaya yönelik olarak aşağıdaki gibi yaklaşımlarda bulunulmalıdır.

a. Sporcunun, başarı ve başarısızlığını nasıl değerlendirdiğini anlayın. O anki psikolojisine inin. Onların ruhen ve nasıl, ne hissettiklerini anlamaya çalışın.

b. Sporcunun bir iste-görevde yetkinleşmeye, ustalaşmaya yönelik olmasına yardımcı olun.

c. Kazanma ve kaybetmekten çok kişinin kendi performansına dayalı olarak karar vermesini sağlayın.

d. Her sporcu için bireysel hedefler belirleyin ve hedeflere istenilen şekilde ulaşıldığında onları ödüllendirin.

e. Sporcu, istenilen hedefi başaramadı ama gayret etti, çaba harcadı. Onun bu çabasını da ödüllendirin.

f. Her sporcuya, beceriyi uygulama ve kendini oyunda gösterme şansını tanıyın. Sadece iyileri oynatmayın. Örneğin müsabakada rakibiniz sizden daha güçsüz. İşte orada, istenilen hedefi başaramayan sporcuya yer verin. Bu sporcuya güven duygusunu getirecektir.

g. Burada sadece antrenör motive etmeyebilir. Sporcu yeri geldiğinde kendi kendine motive olacaktır (Tiryaki, 2000, s. 95-96).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve süreci verilerin analizi ile kullanılan istatistiksel teknikler üzerinde durulacaktır.

III.2. Evren ve örneklem

III.2.i.Evren: KKTC'deki Spor Federasyonlarına bağlı kuluplerde oynayan sporculardan oluşmaktadır.

III.2.ii.Örneklem: Çalışmaya yaşları 16-35 arasında olan; Yakın Doğu Üniversitesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi bayan ve erkek Basketbol Voleybol ve Hentbol takımları, Lefke Avrupa Üniversitesi bayan ve erkek voleybol takımları, Vakıflar bayan ve erkek voleybol takımları, Kooperatifspor bayan ve erkek basketbol takımları, Girne Amerikan Üniversitesi erkek hentbol takımları, Fast Break bayan ve erkek basketbol takımları, Lefke Türk Spor Kulubu bayan ve erkek voleybol takımları, Yeşilovaspor bayan basketbol takımları, Kotkutelispor, Darbazspor ve Marmaraspör erkek hentbol takımları Şahlanspor bayan hentbol takımı ve Girne Yükseliş erkek basketbol takımlarında aktif olarak spor yaşamlarını sürdüren 109 bayan ve 120 erkek sporcu örneklem alınmıştır.

III.3. Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süresi

Sporda motivasyon faktörü olarak ödül ve ceza konusunda yapmağa çalıştığımız bu araştırmada, bu genel amaç doğrultusunda sporcuların, ödül ve ceza konusunu nasıl algıladıklarının belirlenmesi ve elde edilecek bulgular ışığında sporcu, yönetici ve eğiticilere yol gösterme gayesiyle hazırlanmış bu anket’de 56 soru cevaplandırılmıştır. Sporcuların branş olarak federasyonlar dağılımı da şöyle oluşmaktadır.

Basketbol 81 sporcu, Voleybol 58 sporcu, Hentbol 90 sporcuya 56 sorudan oluşan güvenilirliği ve geçerliliği saptanmış anket uygulanmıştır. Bu çalışma 1 Mart 2004-30 Mart 2004 tarihleri arasında adı geçen kuluplerdeki sporcularla bire bir görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Toplamda 229 anket 109 bayan, 120 erkek sporcu değerlendirmeye alınmıştır. Bu sorular hazırlanırken, istenilen bilgilere ulaşabilmemiz düşüncesiyle, spora başlama nedenleri, spor yaparken güdülen amaç, sporda motivasyonun önemi, sporda ceza ve ödül, takım antrenörlerinin rolü, sporcuların çeşitli olaylar karşısında psikolojik davranışları gibi ana öğeler dikkate alınmıştır.

III.4. Verilerin Analizi

Spor fedarasyonlarına bağlı kuluplerde oynayan sporculara uygulanan anketlerden elde edilen verilerin analizinde “SPSS 10.0” istatistik paket programı kullanılarak ankete katılan sporcuların verdiği cevaplara ortalama ve standart sapma testleri uygulanmıştır.

BÖLÜM IV.

BULGULAR-TARTIŞMA-SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde farklı branşlardaki sporculara uygulanan anket sonuçlarının istatistiki bilgileri yer alacaktır.

IV.1. BULGULAR.

IV.1. i. BASKETBOL:

Basketbol sporuyla uğraşan 81 sporcuya ait anket sonuçlarının ortalama (x) ve standart sapma (sd) değerleri tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Basketbol sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama(x) ve standart sapma (sd) değerleri

Sorular	n	X	Sd
S1(Spora Beden Eğitimi öğretmeninim teşvikiyle başladım)	81	3,30	1,71
S2(Spora ailemin teşvikiyle başladım)	81	3,00	1,67
S3(Spora kendi isteğimle başladığıma)	80	1,43	,77
S4(Sporcunun amacı şöhret olmaktır)	80	4,12	1,36
S5(Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir)	81	3,12	1,30
S6(spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir)	81	1,93	,95
S7(sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur)	81	1,50	,65
S8(sporda en önemli motivasyon başarma duygusudur)	80	1,55	,65
S9(sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir)	81	3,03	1,43
S10(sporda en önemli motivasyon ödüllendirir)	81	2,14	1,16
S11(sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır)	81	2,71	1,50
S12(antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum)	81	2,24	1,01
S13(Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir)	81	1,69	,71
S14(Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür)	80	1,52	,79
S15(sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır)	81	1,58	,75
S16(Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir)	81	1,77	,92
S17(sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır)	80	2,70	1,35
S18(sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır)	81	2,55	1,40
S19(sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır)	81	2,50	1,26
S20(sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır)	81	3,35	1,33
S21(Ödülün az oluşu başarıyı etkiler)	81	2,82	1,44
S22(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemekvermelidir)	81	1,43	,86
S23(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir)	81	2,51	1,41
S24(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir)	80	1,73	,95
S25(Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler)	81	1,40	,73
S26(Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynarım)	81	1,83	1,30
S27(Bir maçta çok iyi perform göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir edilmeyi ...)	81	1,71	1,01
S28(Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarım)	81	1,37	,71
S29(Sporculara prim sezon sonu verilmelidir)	79	3,26	1,42
S30(Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir)	80	2,43	1,43

S31(Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur)	81	1,95	1,02
S32(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir)	80	1,87	1,04
S33(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon gereklidir)	81	1,34	,59
S34(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır)	81	4,08	1,27
S35(Antrenörümüzde teknik – takdik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	81	1,33	,50
S36(Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	81	1,29	,48
S37(Antrenörümün otoriter biri olmasını isterim)	81	1,83	,92
S38(Takım antrenörümün bana yakın ilgi gösterir mi göstermesini isterim mi?)	81	2,23	1,02
S39(Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim)	81	1,56	,74
S40(Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim)	80	2,28	1,19
S41(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm)	81	2,33	1,16
S42(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenörümün beni yedekte bırakmasını isterim)	81	3,66	1,27
S43(Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum)	81	3,50	1,22
S44(Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim)	81	2,41	1,02
S45(sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman bana özel antreman yapılmasını isterim)	80	2,10	1,09
S46(Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim)	80	3,70	1,47
S47(Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm)	81	4,27	1,16
S48(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim)	80	4,51	1,03
S49(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım)	80	2,35	1,34
S50(Bir maç kaybettiğide daha sık antreman yapmak isterim)	80	2,33	1,28
S51(Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülün mahrum edilmelidir)	80	1,65	,83
S52(Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır)	80	1,81	1,02
S53(Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır)	80	2,27	1,29
S54(Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır)	80	1,87	1,20
S55(Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır)	80	3,10	1,61
S56(Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulube verilmesidir)	79	3,96	1,55

Basketbolculara ait sonuçların yer aldığı Tablo 3'te şu bulgulara rastlanmaktadır.

Soru 1'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Spora Beden Eğitimi öğretmenimin teşvikiyle başladım) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spora, spor öğretmenlerinin teşviki dışında başka nedenlerle de başlanabileceği düşünülmektedir.

Soru 2'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Spora ailemin teşvikiyle başladım) soruya "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spora, ailemin teşviki olmadan da başlanabileceği düşünülüyor.

Soru 3'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Spora kendi isteğimle başladığıma) dair soruya "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir sporcunun spora başlayabilmesi için, buna herşeyden önce, kendisinin arzu etmesi gerektiği önemle vurgulanıyor.

Soru 4'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Sporcunun amacı şöhret olmaktır) sorusuna "ortadan az" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcunun, şöhret olmaktan çok daha önemli amaçları olduğu belirtiliyor.

Soru 5'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir) sorusuna "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların, spor yaparken boş zamanlarını değerlendirme amaçları kadar başka amaçları da vardır.

Soru 6'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, sporun yalnız bedeni değil, ruhsal gelişmeği de sağladığının bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 7'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporcular, sorumluluk duygusu olmadan başarı sağlanamayacağına inanıyorlar.

Soru 8'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Sporda en önemli motivasyon başarıma duygusudur) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Başarı motivasyonunun sporcular üzerinde büyük etkisi olduğu görülmektedir.

Soru 9'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir) sorusuna "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporda, yaşantı zenginliğinin önemli bir motivasyon faktörü olmadığı belirtilmektedir.

Soru 10'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Sporda en önemli motivasyon ödüllendirilmedir) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporda ödüllendirmenin etkili motivasyon türü olduğu vurgulanıyor.

Soru 11'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır) sorusuna “orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporcuyu motive etmek için “maaş bağlamanın çok kabul görmediği anlaşılmaktadır.

Soru 12'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporcular, antremanların başarılı geçtiğine ve bundan mutluluk duyduklarını belirtiyorlar.

Soru 13'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporda motivasyonun kaçınılmaz bir faktör olduğu vurgulanıyor.

Soru 14'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Burada, başarı motivasyonunun önemi vurgulanıyor.

Soru 15'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporda, cezalandırılmadan çok ödüllendirilmenin olumlu bir etken olduğu belirtiliyor.

Soru 16'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu

bağlamda, sporcular, testiyi dolu götürenle boş götürenin veya turanın aynı potaya konulmaması gerektiği görüşünde birleşiyorlar.

Soru 17'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, maaş bağlamanın monotonluk yaratarak motivasyon etkisini azaltabileceği ve ayrıca mali güçleri yüksek olan sporcuların motive edemeyebileceği kuşkusunu taşıyorlar.

Soru 18'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Prim vermenin, özellikle zengin sporcular üzerinde etkili olup olamayacağına dair şüpheleri vardır.

Soru 19'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, tatile göndermenin tüm sporcular üzerinde etkili olmayabileceği kanaati vardır.

Soru 20'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır) sorusuna "orta az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarı belgesi vermenin ödüllendirmede çok az etkili bir motivasyon türü olduğu görüşü ağır basıyor.

Soru 21'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Ödülün az oluşu başarıyı etkiler) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarıya ulaşmada motivasyon faktörü olarak ödüllendirmenin yanı sıra manevi değerlerini de etkili olabileceği vurgulanmak isteniyor.

Soru 22'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemek vermelidir) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir.

Bu bağlamda, bir şampiyonluktan sonra takdir edilme ve ödüllendirme her sporcuyla mutlaka memnun edecektir.

Soru 23'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Koca bir şampiyonluğu bir takım eşofmanla ödüllendirmek, sporcular tarafından çok iyi karşılanmamaktadır.

Soru 24'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Şampiyonluktan sonra bir ödüllendirme türü olarak verilen primin sporcuları mutlu ve motive edeceği inancı hakimdir.

Soru 25'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir sporcunun, gerek eğitim, kültür gerekse spor bakımından yetiştirilmesinde ailenin rolünün çok büyük olduğu gerçeği geniş çapta kabul edilmektedir.

Soru 26'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynarım) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Denk güçteki bir takıma karşı daha hırslı ve zevkli oynamanın başarıya ulaşmadaki şanslarını artıracığına inanmaktadırlar.

Soru 27'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Bir maçta çok iyi performans göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir

edilmeyi beklermisiniz?) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, “Takdir” bir tür ödüllendirme, ödüllendirme ise en etkili motivasyon şekli olduğuna göre, sporcuların böyle bir beklenti içerisinde girmeleri normal karşılanıyor.

Soru 28’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarım) sorusuna “Tam katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Centilmence bir cevap verilmiştir.

Soru 29’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 79 basketbolcu(Sporculara prim sezon sonu verilmelidir) sorusuna “Orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Primin sezon sonu verilmesinin, motivasyonun sezon boyunca düşme olasılığı doğurabileceği kaygısı vardır.

Soru 30’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, her ay verilecek primin sporcuların motivasyon üzerinde etkili olacağı inancı vardır.

Soru 31’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, birçok ödülün sonra alınan cezanın, sporcu psikolojisi üzerinde olumsuz etki yaptığına inanılıyor.

Soru 32’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, böyle bir durumda gösterilecek yakın ilgi, kadirbilirliğin bir göstergesi ve aynı zamanda moral yükseticisi olması nedeni ile sporcular tarafından olumlu karşılanıyor.

Soru 33’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon

gereklidir) sorusuna “Tam katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ciddi bir sakatlıktan sonra, sporcuya moral ve motivasyon verilmesinin şart olduğu noktasında tüm sporcuların aynı görüşte oldukları gözlemleniyor.

Soru 34’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır) sorusuna “Ortadan az katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, böyle bir durumdan sonra, yalnızca para yardımıyla bulunulmasının ilgili sporcuyu yeterli derecede tatmin etmeyeceği görüşü belirtilmektedir.

Soru 35’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Antrenörümüzde teknik – taktik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna “Tam katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Antrenörde teknik-taktik gibi özelliklerin fazla olması, kendisine olan güven artıracığından sporcular tarafından çok olumlu karşılanmaktadır.

Soru 36’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna “Tam katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, moral ve motivasyonun başarıda en önemli etken olduğunun bilinci içerisindeyler.

Soru 37’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Antrenörümün otoriter biri olmasını isterim) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, disiplinsiz bir çalışmanın başarıya ulaşamayacağının bilinci içerisindeylerler.

Soru 38’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Takım antrenörüm bana yakın ilgi gösterir mi göstermesini isterim mi?) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Antrenörü tarafından bir

sporcuyla ilgi gösterilmesinin moral yüksetici olması nedeni ile bu durum sporcular tarafından olumlu karşılanmaktadır.

Soru 39'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcularda, elde edilen bir başarının başka başarılarla yol açabileceği inancı vardır.

Soru 40'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda,sporcuların, yeni sezonun açılışını sabırsızlıkla beklemiş olmaları, başarılarının ve iyi motive edilmelerinin kanıtıdır.

Soru 41'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir.Bu bağlamda, sporcuların kendilerine olan öz güvenlerinin yüksek derecede olduğunu gösterir.

Soru 42'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenörümün beni yedekte bırakmasını isterim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Böyle bir davranış dürüst ve samimi olmasına rağmen sporcular buna sıcak bakmıyor.

Soru 43'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda bir yarışmada başarının tamamen şansa bırakılmasının doğru olamayacağı kanısı vardır.

Soru 44'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu(Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim) sorusuna "Katılıyorum"

cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, sakatlanarak kadro dışı kalan bir sporcunun motivasyona gereksinimi olduğu noktasında birleşiyorlar.

Soru 45'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (sakatlanarak kadro dışı kaldığı zaman bana özel antreman yapılmasını isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, böyle durumdaki bir sporcuya özel antreman yapılması normal bir davranış olarak algılanıyor.

Soru 46'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir kez antremana gitmeyerek yalan söylemek; daha sonra aynı durumda aynı suçu işleyeceği anlamına gelmediği belirtilmek isteniyor.

Soru 47'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 81 basketbolcu (Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, normal bir sporcunun yapmıyacağı bir davranış olarak algılanıyor.

Soru 48'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim) sorusuna "Hiç katılmıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bu gibi disiplinsiz davranışların, asla onaylanmadığı belirtilmek isteniyor.

Soru 49'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım) sorusuna "katılıyorum" cevabın vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların bu gibi gentilmence davranışlar içerisinde olmaları onaylanıyor.

Soru 50'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Bir maç kaybettiğide daha sık antreman yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını

vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların samimi davranışlar ve sorumluluklarının bilinci içerisinde olmaları isteniyor.

Soru 51'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülünden mahrum edilmelidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, başarısızlıkta en büyük etken olan disiplinsiz davranışların cezasız bırakılmamasını uygun görüyorlar.

Soru 52'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, sporda disiplinin tavizsiz uygulanmasından yana olduklarını belirtiyorlar.

Soru 53'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, disiplinsiz davranan sporculara ağır cezalar verilmesi bile sporcular tarafından onaylanıyor.

Soru 54'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcu(Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, kadro dışı bırakılmasının bir sporcu için ne denli ağır bir ceza olduğunun bilinci içerisinde oldukları.

Soru 55'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 80 basketbolcuya(Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuya verilecek en ağır cezanın, antreman sayısını çoğaltmak olamayacağının bilinci içerisinde oldukları.

Soru 56'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 79 basketbolcu(Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulube verilmesidir) sorusuna "Ortadan az katılıyorum"

cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuya verilecek en ağır cezanın başka bir kulube verilmesi olduğuna sporcular pek az inanıyorlar.

IV.I. ii. VOLEYBOL:

Voleybol sporuyla uğraşan 57 sporcuya ait anket sonuçlarının ortalama (x) ve standart sapma (sd) değerleri tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Voleybol sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama(x) ve standart sapma (sd) değerleri

Sorular	n	X	Sd
S1(Spora Beden Eğitimi öğretmenimin teşvikiyle başladım)	57	2,14	1,38
S2(Spora ailemin teşvikiyle başladım)	56	2,28	1,42
S3(Spora kendi isteğimle başladığıma)	56	1,37	,70
S4(Sporcunun amacı şöhret olmaktır)	57	3,82	1,24
S5(Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir)	57	3,31	1,27
S6(spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir)	57	1,96	,99
S7(sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur)	57	1,52	,62
S8(Sporda en önemli motivasyon başarıma duygusudur)	57	1,28	,59
S9(Sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir)	56	2,41	1,26
S10(Sporda en önemli motivasyon ödüllendirmedir)	57	1,89	,93
S11(Sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır)	57	3,10	1,04
S12(antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum)	57	2,26	1,11
S13(Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir)	56	1,35	,58
S14(Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür)	56	1,71	1,18
S15(Sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır)	56	1,41	,65
S16(Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir)	57	1,82	1,05
S17(Sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır)	57	3,14	1,10
S18(Sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır)	56	2,78	1,15
S19(Sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır)	55	3,40	1,36
S20(Sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır)	55	3,25	1,17
S21(Ödülün az oluşu başarıyı etkiler)	54	2,44	1,26
S22(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemekvermelidir)	55	1,52	,92
S23(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir)	55	3,00	1,45
S24(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir)	55	2,14	1,06
S25(Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler)	55	1,54	,85
S26(Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynarım)	55	1,27	,48
S27(Bir maçta çok iyi perform göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir edilmeyi ...)	55	1,36	,58
S28(Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarım)	54	1,31	,54
S29(Sporculara prim sezon sonu verilmelidir)	54	2,92	1,24
S30(Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir)	53	3,01	1,18
S31(Birçok ödülünden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur)	55	2,01	1,06
S32(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir)	55	1,72	,80
S33(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon gereklidir)	55	1,34	,47
S34(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır)	55	3,70	1,08
S35(Antrenörümüzde teknik – taktik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	56	1,28	,49
S36(Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	57	1,15	,36
S37(Antrenörümüzün otoriter biri olmasını isterim)	56	1,80	,94
S38(Takım antrenörüm bana yakın ilgi gösterir mi göstermesini isterim mi?)	57	2,19	1,12
S39(Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim)	57	1,61	,88
S40(Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim)	56	2,00	,87

S41(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm)	57	1,87	,92
S42(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenöründen beni yedekte bırakmasını isterim)	57	3,14	1,17
S43(Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum)	57	3,38	1,16
S44(Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim)	56	2,05	,99
S45(sakatlanarak kadro dışı kaldığı zaman bana özel antreman yapılmasını isterim)	57	1,98	,91
S46(Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem. ondan sonra da devam ederim)	55	4,21	1,19
S47(Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm)	55	4,18	1,07
S48(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim)	56	4,42	1,07
S49(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım)	57	3,01	1,39
S50(Bir maç kaybettiğide daha sık antreman yapmak isterim)	57	1,77	1,00
S51(Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülünden mahrum edilmelidir)	57	1,78	1,19
S52(Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır)	56	1,69	1,02
S53(Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır)	56	2,14	1,29
S54(Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır)	57	1,66	,96
S55(Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır)	57	3,66	1,18
S56(Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulube verilmesidir)	57	3,75	1,34

Voleybolculara ait sonuçların yer aldığı Tablo 4'te şu bulgulara rastlanmaktadır.

Soru 1'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Spora Beden Eğitimi öğretmenimin teşvikiyle başladım) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcu öğrencilerin yeteneklerinin, genellikle okullarda, özellikle Beden Eğitimi öğretmenleri tarafından saptandığı gerçeği vurgulanıyor.

Soru 2'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Spora ailemin teşvikiyle başladım) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, kişileri spora yönlendirmede ailenin rolünün büyük olduğu kabul ediliyor.

Soru 3'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Spora kendi isteğimle başladım) sorusuna "Tam Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, herşeyden önce kişinin kendi arzusu olmadan spora başlayamayacağı gerçeği, sporcular tarafından tam olarak kabul ediliyor.

Soru 4'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Spor yaparken sporcunun amacı şöhret olmaktır) sorusuna "ortadan az" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken, amaç olarak şöhret olmaktan daha önce gelen daha önemli ve gerçekçi amaçların olduğu vurgulanmak isteniyor.

Soru 5'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir) sorusuna "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken amaç olarak boş zamanları değerlendirmenin yanı sıra başka amaçların da var olduğu belirtiliyor.

Soru 6'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken bedensel ve ruhsal gelişmeği amaçlamanın önemi kabul ediliyor.

Soru 7'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sorumluluk bilincinin olmadığı yerde başarının da olamayacağı gerçeği kabul edilmektedir.

Soru 8'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporda en önemli motivasyon başarma duygusudur) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, başarının en yüksek derecede motive gücü olduğunun tamamen bilinci içerisinde oldukları kabul edilmektedir.

Soru 9'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, refahın olmadığı yerde moral ve dolayısıyla motivasyonun da olamayacağı gerçeği kabul görüyor.

Soru 10'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporda en önemli motivasyon ödüllendirilmedir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, sporda en önemli ve en etkili motivasyon türünün ödüllendirme olduğu gerçeğine katılıyorlar.

Soru 11'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır) sorusuna "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, maaş bağlamanın sporcu motivasyonu üzerinde fazla etkisi olmayacağı görüşü vardır.

Soru 12'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, motive edildiklerine göre antremanların başarılı geçmekte olduğu kanısındadırlar.

Soru 13'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, motivasyonun kaçınılmaz bir gereklilik arzettiği gerçeği tartışmasız kabul görüyor.

Soru 14'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, şampiyonluğun motivasyon unsuru olarak etkisi kabul edilmektedir.

Soru 15'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporda ödüllendirmenin etkili bir faktör olduğu tartışmasız kabul görüyor.

Soru 16'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarı ile başarısızlığın aynı pota içerisine konulmaması gerektiğine inanılmaktadır.

Soru 17'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta" katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, maaş bağlamanın, gerekli motivasyonu sağlayıp sağlayamayacağı hususunda şüpheler vardır.

Soru 18'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, primin sporcu gereksinimlerini daima karşılayıp gerekli motivasyonu sağlayabileceğine tam olarak inanmıyorlar.

Soru 19'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ödüllendirme çeşidi olarak tatile göndermenin etkili bir motive faktörü olabileceğine tam olarak inanılmıyor.

Soru 20'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybol (Sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, başarı belgesinin sporcuları motive etmede yeterli derecede etkili olamayacağının bilinci içerisinde dirler.

Soru 21'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 54 Voleybol (Ödülün az oluşu başarıyı etkiler) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, kendilerini tatmin etmeyen bir ödüllendirmenin başarıyı olumsuz yönde etkileyeceği görüşündedirler.

Soru 22'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemek vermelidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir lig şampiyonluğundan sonra sporculara bir yemek verilmesi, normal ve yerinde yapılmış bir hareket olarak algılanıyor.

Soru 23'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, dengesiz ödüllendirmenin sporcuları yeterince motive edemeyeceği kanısındadırlar.

Soru 24'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, şampiyonluktan sonra prim verilmesi ödüllendirme anlamına geldiği için sporcular tarafından olumlu karşılanmaktadır.

Soru 25'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 voleybolcu (Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, aile ortamının sporcu psikolojisini ve dolayısıyla sporcu motivasyonunu etkilediği kabul ediliyor.

Soru 26'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynarım) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, denk güçteki bir takıma karşı hırslı ve zevkli oynamanın başarı için şart olduğuna inanılıyor.

Soru 27'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Bir maçta çok iyi performans göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir edilmeyi beklermisiniz?) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bu durumda, şu veya bu şekilde ödüllendirilmenin sporcular tarafından tam olarak desteklendiği belirtiliyor.

Soru 28'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 54 Voleybolcu (Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarım) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu

bağlamda, tüm sporcuların gentilmence davranışlar içerisinde olmaları tamamıyla uygun görülüyor.

Soru 29'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 54 Voleybolcu (Sporculara prim sezon sonu verilmelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, primin sezon sonu verilmesinin, motivasyonu olumsuz yönde etkileyeceği kuşkusu vardır.

Soru 30'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 53 Voleybolcu (Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların, primlerin maaş gibi her ay ödenmesinin motivasyon üzerinde yeterince etkili olmayacağına inanmaktadırlar.

Soru 31'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybol (Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, birçok ödülünden sonra ceza almanın sporcu psikolojisi üzerinde olumsuz etki yapacağı kanaati vardır..

Soru 32'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bu durumdaki bir sporcuya gösterilecek yakın ilgi, o sporcunun moralini yükseltip onu motive edebileceği inancı vardır.

Soru 33'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon gereklidir) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlantıda, ciddi bir sakatlıktan sonra, büyük bir moral çöküntüsü içerisinde olan sporcuya moral ve motivasyon verilmesi gerektiği görüşü tam olarak benimseniyor.

Soru 34'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ödüllendirmede paranın etkisinin daima olumlu olamayacağına inanılmaktadır.

Soru 35'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Antrenörümüzde teknik – takdik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, teknik ve taktiğin başarıda önemli etken olduklarının tam bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 36'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna "Tam katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, moral ve motivasyonun başarıda çok önemli etken olduklarının bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 37'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Antrenörümün otoriter biri olmasını isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, disiplinin başarıdaki önemli rolünün bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 38'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Takım antrenörüm bana yakın ilgi gösterir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcularda, gösterilen ilginin kendilerini mutlu ettiği inancı vardır.

Soru 39'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, başarının moral ve motivasyon bakımından olumlu etkileri olduğunu ve kendilerini başka başarılarla ulaşmak için teşvik ettiğinin bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 40'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybol (Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların, sezon bitiminde yeni bir sezonun açılışını sabırsızlıkla beklediklerini, belirtmeleri, mutlu olduklarının bir göstergesidir.

Soru 41'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuları, moralin başarıdaki önemli etkisinin bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 42'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenörümün beni yedekte bırakmasını isterim) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir maç öncesinde kendini iyi hissetmeyen bir sporcunun antrenöründen kendisini yedekte bırakmasını istemesi, daima rastlanan bir olay olmadığı belirtilmektedir.

Soru 43'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Bir yarışmada tesadüfen çok büyük rol oynadığına inanıyorum) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, yarışmalarda tesadüfün çok büyük rol oynadığı tam olarak katılmıyorlar.

Soru 44'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sakatlanarak kadro dışı kalan bir sporcunun moral takviyesine gereksinimi olduğu sporcular tarafından kabul edilmektedir.

Soru 45'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sakatlanarak kadro dışı kaldığı zaman bana özel antreman yapılmasını isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sakatlanarak kadro dışı kalan bir sporcuya özel ilgi gösterilmesi, sporcular tarafından olumlu karşılanıyor.

Soru 46'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, yalan söylemenin bir sporcuya yaraşmayan davranış biçimi olduğunun bilinci içerisinde dirler.

Soru 47'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 55 Voleybolcu (Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcunun gösterdiği tepki, bir disiplinsizlik olayı olarak algılanıyor ve onaylanıyor.

Soru 48'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, antrenörü ile kavga etmenin kötü bir davranış biçimi ve disiplinsizlik olayı olduğu ve kabul görmediği belirtiliyor.

Soru 49'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, böyle erdemli bir davranışın tüm sporcular tarafından yapılamıyacağı belirtilmektedir.

Soru 50'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Bir maç kaybettiğimde daha sık antreman yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların sorumluluk bilinci içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

Soru 51'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülün mahrum edilmelidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını

vermişlerdir. Bu bağlamda, disiplinsiz davranışların sporcular tarafından onaylanmadığı belirtilmektedir.

Soru 52'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların, disiplinsizliği uygun bir davranış biçimi olarak görmedikleri vurgulanmaktadır.

Soru 53'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 56 Voleybolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, disiplinsizliğin başarıyı engellediğiniz bilinci içerisinde olan sporcular bu tür davranışları onaylamıyor.

Soru 54'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, kadro dışı bırakılmanın sporcu için ne denli üzücü bir olay olduğunu bildiklerinden bunun en ağır ceza olduğuna inanmaktadırlar.

Soru 55'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, antreman sayısını çoğaltmanın en ağır ceza olabileceğine yeterince inanmıyorlar.

Soru 56'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 57 Voleybolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulube verilmesidir) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcu için en ağır ceza olduğu fikrine sporcular genellikle katılmıyor.

IV.I. iii. HENTBOL

Basketbol sporuyla uğraşan 90 sporcuya ait anket sonuçlarının ortalama (x) ve standart sapma (sd) değerleri tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Hentbol sporcularına ait anket sonuçlarının ortalama(x) ve standart sapma (sd) değerleri

Sorular	n	X	Sd
S1(Spora Beden Eğitimi öğretmenimin teşvikiyle başladım)	87	2,86	1,65
S2(Spora ailemin teşvikiyle başladım)	90	3,35	1,43
S3(Spora kendi isteğimle başladığıma)	89	1,42	,75
S4(Sporcunun amacı şöhret olmaktır)	89	3,80	1,41
S5(Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir)	89	3,20	1,08
S6(spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir)	90	2,13	1,06
S7(sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur)	90	1,80	,90
S8(Sporda en önemli motivasyon başarıma duygusudur)	89	1,80	,86
S9(Sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir)	89	2,88	1,08
S10(Sporda en önemli motivasyon ödüllendirir)	89	2,38	1,12
S11(Sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır)	89	2,79	1,32
S12(antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum)	90	2,38	,88
S13(Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir)	90	1,85	,91
S14(Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür)	90	1,78	,91
S15(Sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır)	90	1,85	,96
S16(Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir)	90	1,92	,99
S17(Sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır)	90	3,11	1,40
S18(Sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır)	89	2,61	1,26
S19(Sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır)	89	2,60	1,21
S20(Sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır)	89	2,79	1,18
S21(Ödülün az oluşu başarıyı etkiler)	85	2,88	1,36
S22(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemekvermelidir)	88	1,67	,79
S23(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir)	88	2,36	1,27
S24(Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir)	89	2,15	1,20
S25(Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler)	89	1,91	,99
S26(Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynarım)	89	1,96	1,15
S27(Bir maçta çok iyi perform göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir edilmeyi ...)	87	1,96	1,14
S28(Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarız)	87	1,97	1,03
S29(Sporculara prim sezon sonu verilmelidir)	89	3,32	1,29
S30(Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir)	88	2,87	1,58
S31(Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur)	88	2,44	1,07
S32(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir)	88	1,93	,98
S33(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon gereklidir)	87	1,67	,73
S34(Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır)	87	3,58	1,20
S35(Antrenörümüzde teknik – taktik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	90	1,60	,73
S36(Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim)	90	1,66	,88
S37(Antrenörümüzün otoriter biri olmasını isterim)	89	1,89	,81
S38(Takım antrenörüm bana yakın ilgi gösterir mi göstermesini isterim mi?)	89	2,59	1,05
S39(Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim)	90	1,62	,74
S40(Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim)	89	2,22	1,15
S41(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm)	88	2,71	1,23
S42(Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenörüm beni yedekte bırakmasını isterim)	90	3,16	1,47
S43(Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum)	90	3,13	1,53
S44(Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim)	88	2,44	1,05
S45(sakatlanarak kadro dışı kaldığı zaman bana özel antreman yapılmasını isterim)	90	2,84	1,30
S46(Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim)	89	3,74	1,34

S47(Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm)	90	3,90	1,28
S48(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim)	90	4,20	1,14
S49(Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım)	89	2,77	1,39
S50(Bir maç kaybettiğide daha sık antreman yapınak isterim)	90	2,04	1,12
S51(Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülünden mahrum edilmelidir)	90	2,04	1,10
S52(Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır)	89	1,91	1,02
S53(Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır)	90	2,11	1,10
S54(Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır)	90	2,32	1,27
S55(Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır)	90	3,60	1,19
S56(Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulube verilmesidir)	90	4,13	1,31

Hentbolculara ait sonuçların yer aldığı Tablo 5'te şu bulgulara rastlanmaktadır.

Soru 1'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 87 Hentbolcu (Spora Beden Eğitimi öğretmenlerinin teşvikiyle başladığına) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Spora başlamada Beden Eğitimi öğretmenin yanı sıra başka etkenlerin de bulunduğu belirtilmek isteniyor.

Soru 2'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Spora ailemin teşvikiyle başladığıma dair) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spora başlamada, ailenin teşvikine ilâveten başka etkinliklerin de var olduğu görüşü mevcuttur.

Soru 3'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Spora kendi isteğimle başladığıma) sorusuna "Tam Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spora başlamada, sporcunun kendi arzusu olmadan başlanamayacağı hususunda tam olarak görüş birliği vardır.

Soru 4'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporcunun amacı şöhret olmaktır) sorusuna "ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken, amacın sadece şöhret olamayacağı konusunda görüş birliği vardır.

Soru 5'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Spor yaparken sporcunun amacı boş zamanları değerlendirmektir) sorusuna "orta sıklıkta

katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken amacın, yalnız boş zamanları değerlendirme olmayıp, başka amaçların da bulunduğu vurgulanmak isteniyor.

Soru 6’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (spor yaparken sporcunun amacı bedensel ve ruhsal gelişmektir)sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, spor yaparken, en başta bedensel ve ruhsal gelişmenin amaçlandığı kabul görmektedir.

Soru 7’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (sporda en önemli motivasyon sorumluluk duygusudur) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporcular, sorumluluk duygusunun başarıdaki önemli rolünün bilinci içerisinde.

Soru 8’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda en önemli motivasyon başarıma duygusudur) sorusuna “ Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarı için duyulan inancın, en etkin motivasyon olduğu inanılmaktadır.

Soru 9’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda en önemli motivasyon yaşantı zenginliğidir) sorusuna “Orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, yaşantı zenginliğinin etkin bir motivasyon olduğu kabul edilmemektedir.

Soru 10’a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda en önemli motivasyon ödüllendirilmedir) sorusuna “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ödüllendirmenin, en etkili motivasyon türü olduğu, inancı vardır.

Soru 11’e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda en önemli motivasyon aylık maaş bağlamadır) sorusuna “Orta sıklıkta katılıyorum” cevabını

vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, aylık maaş bağlamanın en etkin motivasyon olmadığına daha önemli motivasyon türlerinin de bulunduğuna inanmaktadırlar.

Soru 12'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Antremanlarda gerekli motivasyonu aldığımıza inanıyorum) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, antremanlarda gerekli motivasyonu aldıklarını belirten sporcular, antremanların başarılı geçmekte olduğuna değinmek istiyorlar.

Soru 13'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Motivasyonun maç öncesi veya sonrası mutlaka gereklidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, Sporcular, motivasyonun başarıdaki etkin rolünün bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 14'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Şampiyonluk benim için kamçılayıcı bir faktördür) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, şampiyonluğun, sporcuları motive etmede çok etkili olduğu belirtiliyor.

Soru 15'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporda ödülün sporcu üzerinde olumlu etkisi vardır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ödüllendirmenin etkili bir motivasyon türü olduğu kabul ediliyor.

Soru 16'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Ödül ve Ceza spor karşılaşmalarında gereklidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarılı ve başarının ayırt edilmesi gerektiğine inanılmaktadır.

Soru 17'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi maaş bağlama olmalıdır) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporda ödüllendirme çeşidi yalnız maaş bağlama olmayıp, onun yanı sıra daha başka ödüllendirme çeşitlerinin de varolduğu belirtilmek isteniyor.

Soru 18'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır) sorusuna “orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporda, ödüllendirme çeşidi olarak prim vermeğe ilâveten daha başka çeşitlerin olduğu vurgulanıyor.

Soru 19'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme olmalıdır) sorusuna “orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sadece tatile göndermenin ödüllendirme çeşitlerinin varolduğu belirtilmek isteniyor.

Soru 20'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi olmalıdır) sorusuna “orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sadece başarı belgesi vermenin bir ödüllendirme türü olamayacağı, bunun yanı sıra daha başka ödüllendirme türlerinin de bulunduğu belirtilmek isteniyor.

Soru 21'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 85 Hentbolcu (Ödülün az oluşu başarıyı etkiler) sorusuna “orta sıklıkta katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarıyı etkileyen faktörün ödüllendirme olduğu, ödülün az veya çok oluşunun önemli olmadığı belirtilmek isteniyor.

Soru 22'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir yemek vermelidir) sorusuna “Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir lig şampiyonluğundan sonra sporcuları yemek vermek suretiyle ödüllendirmenin iyi bir motivasyon türü olduğu kabul edilmektedir.

Soru 23'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara bir takım eşofman vermelidir) sorusuna “ katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir lig şampiyonluğundan sonra

yönetimin sporculara bir takım eşofman vermesinin iyi bir motivasyon olabileceği belirtilmektedir.

Soru 24'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Bir lig şampiyonluğundan sonra yönetim sporculara prim vermelidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir lig şampiyonluğundan sonra yönetimin sporculara prim vermesinin yerinde bir ödüllendirme olduğu kanısı vardır.

Soru 25'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Aile ortamı bir sporcunun motivasyonunu çok etkiler) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, aile ortamının, sporcunun psikolojisi ve dolayısıyla motivasyonu üzerinde büyük etkisi olduğu kabul edilmektedir.

Soru 26'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynamım) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, denk güçteki bir takıma karşı daha hırslı ve şevkli oynamak suretiyle başarıya ulaşabileceklerinin bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 27'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 87 Hentbolcu (Bir maçta çok iyi performans göstererek takımınıza galip gelmesini sağladınız. Antrenörden takdir edilmeyi beklermisiniz?) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, bir başarıdan sonra takdir edilmek suretiyle ödüllendirilmenin beklentisi içerisinde olduklarını vurguluyorlar.

Soru 28'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 87 Hentbolcu (Kaybedilen maç sonrasında da rakibi kutlarım) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda sporcular, yenilgiden sonra centilmence olacak davranışlar içerisinde olmaları gerektiğinin bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 29'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sporculara prim sezon sonu verilmelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, primin sezon sonu verilmesi halinde, sezon boyunca gerekli motivasyonun sağlanamama olasılığı bulunduğu inanılmaktadır.

Soru 30'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Sporculara prim maaş gibi her ay verilmelidir) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporculara primin maaş gibi her aya sonu verilmesinin gerekli motivasyonu yeterince sağlayamayacağı kanısı vardır.

Soru 31'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, başarılarından ve bunun sonucu olarak ödüllendirmelerden sonra alınan cezanın sporcu psikolojisi üzerinde olumsuz etki yapacağı kabul edilmektedir.

Soru 32'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuyu motive etmek için onun yakın ilgiye gereksinimi olduğuna inanılmaktadır.

Soru 33'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 87 Hentbolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moralce motivasyon gereklidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlantıda, sporcu üzerinde moral çöküntüsü yaratan ciddi bir sakatlıktan sonra sporcuya güvenini tekrar kazandırabilmek için moral ve motivasyon verilmesinin gerekliliği kabul edilmektedir.

Soru 34'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 87 Hentbolcu (Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmasının, moral ve motivasyon için yeterli olmadığı belirtilmektedir.

Soru 35'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Antrenörümüzde teknik – takdik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, teknik – taktik gibi özellikleri yüksek olan antrenörlerin, morallerini yüksetip kendilerini başarıya ulaştırabileceklerine inanıyorlar.

Soru 36'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Antrenörümüzde moralce motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, moral ve motivasyonun başarıda büyük etkileri olduğu kabul ediliyor.

Soru 37'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Antrenörümün otoriter biri olmasını isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, disiplinin başarıdaki önemli etkisinin bilinci içerisindeyler.

Soru 38'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Takım antrenörüm bana yakın ilgi gösterir) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, antrenörlerinin kendilerine tam olarak ilgi göstermediğini belirtmek istiyorlar.

Soru 39'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların başarı motivasyonlarının yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

Soru 40'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, yeni sezonun açılışını sabırsızlıkla bekleyen sporcuların, geçmiş sezon boyunca iyi motive edilerek başarılı oldukları kabul edilmektedir.

Soru 41'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir maç öncesinde kendini iyi hissetmeyen bir sporcunun kendi kendine moral vermesi tam olarak kabul edilmiyor.

Soru 42'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenöründen beni yedekte bırakmasını isterim) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir maç öncesinde kendini iyi hissetmeyen bir sporcunun, antrenöründen kendisini yedeğe almasını istemesi, tam olarak kabul görmüyor.

Soru 43'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir yarışmada başarının tamamen şansa bırakılmasının doğru olmayacağı kanısı vardır.

Soru 44'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 88 Hentbolcu (Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sakatlanarak kadro dışı kalan bir sporcunun kendisine moral verilmesinin beklentisi içerisinde olması, normal karşılanmaktadır.

Soru 45'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sakatlanarak kadro dışı kaldığı zaman bana özel antreman yapılmasını isterim) sorusuna "orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, sakatlanarak kadro dışı kalan bir sporcuya özel antreman yapılması düşüncesine tam olarak katılmıyorlar.

Soru 46'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söyleyen bir sporcunun, ondan sonra da yalan söylemeye devam edeceği düşüncesi genellikle kabul görmüyor.

Soru 47'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Maçta çok kötü oynayarak antrenörün beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, maçta çok kötü oynayıp antrenörü tarafından saha dışına alınan bir sporcunun çok tepki göstermesi, disiplinsiz bir davranış olduğu için onaylanmıyor.

Soru 48'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Müسابakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığını öğrenen bir sporcunun antrenörü ile kavga etmesi, sporcu ettiğine uygun bir davranış olarak algılanmıyor.

Soru 49'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Müسابakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım) sorusuna "Orta sıklıkta katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, müsabakaya çıkmadan önce kadroda kaldığını öğrenen bir sporcunun bunu takdirle karşılaması, bir kısım sporcular tarafından onaylanmıyor.

Soru 50'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Bir maç kaybettiğide daha sık antreman yapmak isterim) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, bir maç kaybedildiği zaman daha sık antreman yapmak isteyen sporcuların bu davranışları, sorumluluk duygusu içerisinde hareket etmiş olmalarından dolayı, uygun görülüyor.

Soru 51'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu ödülünden mahrum edilmelidir) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, disiplinsizliğin bir suç olduğunun ve cezalandırılması gerektiğinin bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 52'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 89 Hentbolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu yedeğe alınmalıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuların, disiplinsiz davranışların cezasız bırakılmamasını istiyorlar.

Soru 53'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Disiplinsiz davranan bir sporcu kadrodan çıkartılmalıdır) sorusuna "katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, disiplinsiz davranışların cezalandırılmasını onaylamaktadırlar.

Soru 54'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza kadro dışı bırakılmasıdır) sorusuna "Katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, kadro dışı bırakılmanın, bir sporcu için en ağır ceza olduğunun bilinci içerisinde olduklarıdır.

Soru 55'e ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza antreman sayısı çoğaltmaktır) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcular, antreman sayısının çoğaltılmasının en ağır ceza olduğu düşüncesine katılmıyorlar.

Soru 56'a ait sonuçlar incelendiği zaman, 90 Hentbolcu (Sporcuya verilecek en ağır ceza başka bir kulübe verilmesidir) sorusuna "Ortadan az katılıyorum" cevabını vermişlerdir. Bu bağlamda, sporcuya verilecek en ağır cezanın başka bir kulübe gönderilmesi olduğu düşüncesinin doğruluğu onaylanmıyor.

IV.2. TARTIŞMA

IV.2.i. 81 Basketbolcudan elde edilen anket sonuçları aşağıdaki gibidir:

1- Spora Başlama Nedenleri:

Basketbol sporcularının spora başlama nedenlerinin, beden eğitimi öğretmenleri veya ailelerinin teşviklerinden ziyade, kendi istek ve arzularıyla olduğu saptanmıştır.

Aile ile beden eğitimi öğretmenlerinden ne kadar teşvik gelirse gelsin, sporcuda istek ve arzu olmadığı takdirde, sporda başarı elde etmenin olasılığı yoktur.

Bir kimse bir işi yapmağa niyetli olduğu takdirde, tüm çalışma gücünü o doğrultuda yoğunlaştırır ve bu suretle başarı için en önemli adımlardan birini atmış olur.

2- Spor Yaparken GÜdülen Amaç:

Spor yaparken sporcunun amacının, sadece şöhret olmak veya boş zamanlarını değerlendirmek olmadığı, esas amacın, kendi ruhsal ve bedensel gelişimini sağlamk olduğu görülmektedir.

Ahmet Çöndü'ye göre (1999) günümüzde beden eğitimi ve spor, yetişmekte olan yeni nesillerin temel kaynağı olan insana, fikren ve bedenen sağlık kazandıran bir faaliyet plânı olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple, henüz çocukluk ve gençlik devresinde olan, çeşitli bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar kazanma çağını yaşayan her kademedeki okul öğrencilerinin, çağımız eğitim anlayışına uygun bir şekilde, kendi kapasite ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirilmeleri önemle ele alınmalıdır.

Bu bağlamda Ahmet Çöndü'nün önerileri ile basketbolcu sporcuların amaçlarının örtüşdüğü görülmektedir.

3- Sporda Motivasyonun Önemi:

Bir sporcu teknik açıdan ne kadar yeterli olursa olsun, başarı olabilmesi için mutlaka iyi bir şekilde motive edilmesi gerekmektedir. Motivasyonun başlangıç noktası sporcunun sorumluluk taşıma duygusudur. Aile ortamı ve antrenör tarafından antremanlarda takdir edilme motivasyonu etkilemektedir. Motivasyon, maç öncesi ve sonrası gerekli bir olgudur. Sporcunun bir sakatlık öncesi ve sonrası da morale ihtiyacı vardır. Özet olarak, en önemli motivasyon başarma ve ödüllendirme duygusudur.

Ergün Başer'e göre (1994) sporda yüksek performans bedensel değil, aksine tamamen psikolojik bir kavramdır. Bir sporcunun kondisyonu, tekniği ve taktik kapasitesi ne kadar yüksek olursa olsun, bunları bir oyunda sahaya yansıtamazsa hiçbir değeri yoktur. Bunun için, hırs, irade, istek, özveri, sabır, azim, zekâ ve kültür gibi çeşitli psikolojik özelliklere gereksinim vardır.

Başer'in motivasyon hakkındaki görüşleri, sporcuların bu konudaki düşüncelerini teyit edici nitelikte olduğu görülmektedir.

4- Sporda Ceza ve Ödül:

Sporda ödül ve ceza gereklidir.

Ödüllendirmenin sporcu motivasyonu üzerinde çok önemli ve olumlu etkisi vardır. Sporcular, başarıdan sonra ödüllendirilmenin beklentisi içerisindeyler. Primlerin, maaş gibi her ay sonu verilmesini arzu etmektedirler

Sporcular, disiplinsiz davranışların mutlaka cezalandırılması gerektiğine ve bir sporcu için en ağır cezanın kadro dışı bırakılması olduğuna inanmaktadırlar

Sporcular, ayrıca birçok kez ödüllendirilmeden sonra cezalandırılmanın büyük etkisi olacağını belirtmektedirler.

Sporda ödül ve ceza gerekli olmakla beraber ödül ve cezanın çok ölçülü kullanılması gerekmektedir. Bir sporcunun kabul ettiği bir ödülü diğer bir sporcu kabul etmiyebilir. Bu nedenledir ki ödül ve ceza verilirken de sporcuların sosyal ve psikolojik durumlarının dikkate alınmasının çok yararlı olacağı kanısındayız.

5- Takım Antrenörünün Önemi:

Sporcular, antrenörlerinin, her şeyden önce otoriter ve ayrıca, teknik-taktik bilgi düzeyi ile motivasyon gücünün yüksek olmasını istiyorlar.

Sporcuyu çalıştıran antrenör, hedefleri dikkatle saptamalı bu hedeflere ulaşma yollarını araştırmalı, elde edilen ara performansları çeşitli testler ile saptayıp, analiz etmeli ve ara performanları gerçekleştiren koşulları incelemelidir. Bütün bu işlemler üç aşamada düşünülebilir.

Bilgi – Karar – Uygulama ve Denetim

Dr. Ergün Başer'e göre (1998) bu üç aşamalı uygulama stratejisini en iyi şekilde, antrenör – spor psikoloğu ve spor hekiminden oluşan üçlü bir ekip gerçekleştirebilir.

Başer'in bu konudaki önerilerinin uygulamaya konulması halinde, sporcuların arzu ettikleri nitelikte antrenörlerin yetiştirilebileceğine inanmaktayız.

6- Sporcuların Çeşitli Olaylar Karşısında Psikolojik Davranışları:

Sporcular, bir sporcunun herşeyden önce, antrenör, yönetici ve rakip takım oyuncularına karşı centilmence davranışlar içerisinde olması gerektiğini belirtiyorlar. Ayrıca, sakatlanmaları halinde, kendilerine özel ilgi gösterilmesinin beklentisi içerisinde olduklarını vurguluyorlar.

Sporcuların çeşitli olaylar karşısında psikolojik davranışlarını yakinen izlemek gerekmektedir. Bunu yapabilmek için de sporcunun o anki psikolojisine inmek gerekir. Olaylar karşısında ruhen ne hissetmekte, ne tür davranışlar içerisine girmekte olduğunu saptamak, sporcuyu yönlendirmek bakımından çok yararlı olabileceği görüşündeyiz.

IV.2.ii. 58 Voleybolcudan elde edilen anket sonuçları aşağıdaki gibidir:

1- Spora Başlama Nedenleri:

Voleybolcu sporcular, spora başlamalarında aile ve öğretmenlerinin teşviklerinin etken olabileceğini kabul etmekle beraber, en önemli etkenin kendi istekleri olduğunu belirtiyorlar.

Sporcular, spora başlamada olduğu gibi, herhangi bir işe başlamada da kişinin istekli olması gerektiğini vurguluyorlar. Başkalarının teşvikinden ziyade, başarabilmeleri için, kendilerinin istekli olmalarını ön şart olarak görüyor, isteksiz başlanan bir işte başarı sağlanamayacağına inanıyorlar.

2- Spor Yaparken Gütülen Amaç:

Sporcular, spor yaparken, esas amaçlarının beden ve ruhen gelişmek olduğunu; sırf şöhret olmak için spor yapmadıklarını; bunun yanında, boş zamanlarını değerlendirmek için spor yapanların da bulunduğunu belirtiyorlar.

Sporcular, sporun beden ve ruh sağlığını geliştirdiğini ve bunun ise, sporda olduğu kadar, sağlıklı yaşam için de bir gereklilik olduğunu vurgulamak istiyorlar.

3- Sporda Motivasyonun Önemi:

Sporcular, başarıma duygusunun motivasyonda en etkili unsur olduğu kanısındadırlar, motivasyonun maç öncesi ve maç sonrası mutlaka gerekli olduğunu, iyi bir performans gösterip galip geldikten sonra takdir edilme beklentisi içerisinde bulunduklarını, ciddi bir sakatlıktan sonra, güven kazanmak için, mutlaka moral ve motivasyona gereksinim duyduklarını vurguluyorlar. Ayrıca, ödüllendirmenin, sorumluluk duygusunun, şampiyonlukların, kendi kendine moral vermenin, aile ortamı ile yaşantı zenginliğinin motivasyon üzerinde etkili unsurlar olduğunu da kabul ediyorlar.

Motivasyonun başarıda çok önemli bir faktör olduğu gerçeğinden hareketle, motivasyonun en iyi bir şekilde uygulanabilmesi için, sporcunun ve çalıştırılacak grubun psiko-sosyal ihtiyaçlarının saptanmasının en iyi yöntem olduğu görülmektedir.

4- Sporda Ceza ve Ödül

Voleybolcu sporcular, ödül ve cezanın spor karşılaşmalarında gerekli olduğu, özellikle ödüllendirmenin sporcular üzerinde olumlu etki yaptığı kanaatindedirler.

Şampiyonluklardan sonra ödüllendirmenin gerekli olduğunu, ödülün az oluşunun başarıyı olumsuz olarak etkilediğini, bir çok ödülün sonra alınan cezanın etkisinin büyük olduğunu, disiplinsiz sporcuların cezalandırılması gerektiğini ve bir sporcu için en büyük cezanın kadro dışı kalmak olduğunu vurguluyorlar.

Sporcular; maaş bağlama, prim verme, tatile gönderme gibi ödüllendirme çeşitlerine tam olarak katılmıyorlar. Sporculara primlerin sezon sonu veya maaş gibi her ay sonu verilmesine de sıcak bakmıyorlar. Ödüllendirmenin gerektiğinden az olmamasına özen gösterilmesini istiyorlar.

Ödüllendirme en sık kullanılan ve en etkili motivasyon şeklidir. Sporcuya vaat edilen ya da verilen ödüller, maddi ve manevi olabilir. Önemli olan, verilen ödüllerin, sporcunun gereksinimlerini karşılayabilmesidir. Sporcunun psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin bilinmesi bu açıdan da önemlidir. Verilecek parasal bir ödül zengin bir sporcuya hiçbir şey ifade etmezken fakir bir sporcu için çok önemlidir. Bunun yanı sıra dikkat edilmesi gereken diğer bir konu, sporcuların bu ödüllerle doyuma ulaşmamalarıdır. Sürekli bir şey ummalıdır sporcu. Çünkü tam doyum kısa zamanda bıtkınlığa dönüşebilir ve ödül, motive edici niteliğine kaybeder (Bayer, 1998, s. 197)

Ödül ve ceza çok ölçülü olarak kullanılmalıdır.

C.Çankaya'ya göre (1994) sporculara ceza verilirken bu ceza şahsiyete kaçmamalıdır. Ceza, antrenör ya da yöneticilerin heyecanlarına mağlup olarak uygulanmamalıdır. Sporcu kendisine verilen cezanın nedenlerini algılayabilmelidir. Cezadan kurtulmanın imkansız olduğu düşüncesi sporculara hakim olmalıdır. Spor eğitimini alan öğrenciler ve sporcular yaptıkları fiilin hemen arkasından, sonuçlar konusunda kendileri ile hesaplaşılacağını bilmelidir. Böylece, sporcu kulak asmama gibi bir eğilime yönelmeyecektir

Sporculara ödül ve ceza uygulanırken Bayer ile Çankaya'nın yukarıda belirtilen görüşlerinin dikkate alınmasında büyük yarar olduğu kanısındayım.

5- Takım Antrenörünün Önemi

Voleybolcu sporcular, antrenörlerinin otoriter olmasını ve kendilerine yakın ilgi göstermesini arzu etmekle beraber, teknik-taktik, moral ve motivasyon gibi özelliklere yüksek düzeyde sahip olan antrenörleri tercih ettiklerini belirtmektedirler.

Ergün Başer'e göre (1994) bir sporcu ne kadar yetenekli olursa olsun, ne kadar çalışırsa çalışsın kazanmak için bir antrenörün yardımına gereksinim duyar. Bir antrenörün görevi yalnızca çalıştırmak ya da sporun nasıl yapıldığını göstermekten ibaret değildir. O spor bilimcilerinden, spor hekimlerinden ve spor psikologlarından aldığı bilgileri, yorumlayıp kendi deneyimleri ile karşılaştırdıktan sonra sporcuya aktarır. Sporu ve sporcuyu en yakından tanıyan kişi olarak antrenör, bilim adamlarına, araştırmalar için gerekli ip uçlarını da verir. Bu şekilde bilim adamı, sporcu, antrenör üçlüsünün orta halkası olarak bilgi alış verişini düzenler. Bunun yanı sıra, antrenör, sporcunun başarılı olabilmesi için gerekli kişilik özellikleri ve motivasyon gibi faktörleri kazandırmak için özel çalışmalar yapar. Antrenör-sporcu işbirliğinin başarılı olmasında, antrenörün kişiliği ve çalışma yöntemi iki önemli faktördür

Başer'in belirtmiş olduğu yöntemlerle çalışan, gerekli özelliklere sahip antrenörler, sporcuların tercih ettiği antrenörler olduğu görülmektedir.

6- Sporcunun Çeşitli Olaylar Konusunda Psikolojik Davranışları

Sporcular, denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynadıklarını belirtirken sorumluluklarının bilinci içerisinde olduklarını, kaybedilen maç sonrasında rakiplerini kutlamak gerektiğini belirtmek suretiyle de centilmence davranışlarını vurguluyorlar. Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklemeleri morallerinin yüksek, daha fazlasını başarmak istemeleri ise arzu ve istekli olmalarının kanıtıdır.

Sporcular, ayrıca, sakatlıkları halinde özel ilgi bekliyorlar. Disiplinsiz davranışlar ile yalan söylemenin karşısında olduklarını belirten sporcular, kadro dışı ve yedekte kalmağı arzu etmedikleri, maçlarda tesadüflere ise inanmadıklarını belirtiyorlar.

Bir sporcunun teknik-taktik bilgisi, nefes ve kondisyonu ne kadar yüksek olursa olsun, o sporcu da hırs ve istek yoksa, bu özelliklerini sahaya yansıtamaz. Sporda başarının, bedensel-ruhsal-zihinsel üst performansların bir birleşimi olduğuna göre, sporda psikolojik performans yükseltme yöntemlerinin araştırılması, bulunması ve uygulanması gerektiği kanısındayız.

IV.2.iii. 90 Hentbolcudan elde edilen anket sonuçları aşağıdaki gibidir:

1- Spora Başlama Nedenleri:

Hentbolcu sporcuların tümü spora kendi istekleriyle başlamış olduklarını belirtiyorlar. Aile ile öğretmenlerinin teşviklerinin ikinci plânda olduğu görülmektedir.

Sporda başarı elde etmek için, içten gelen bir isteğin en önemli etken olduğu, böyle bir istek olmadan başarıya ulaşmanın olasılığı bulunmadığı bir gerçektir.

Belirli hedeflere yöneltilen istekli ve arzulu bir sporcunun, o hedeflere ulaşabilme olasılığının çok yüksek olduğu görülmektedir.

2- Spor Yaparken GÜdülen Amaç:

Hentbolcu sporcuların, spor yaparken esas amaçlarının, kendilerini ruhen ve bedenen geliştirmek olduğu görülmektedir. Bunun yanında boş zamanlarını

değerlendirmek için de spor yapanlar bulunmaktadır. Şöhret olmak için spor yapanların sayılarının ise çok az olduğu belirtilmektedir.,

Sporcular, ruh ve beden sağlığının yaşamları için çok önemli olduğunun, ruhun ve bedenlen sağlıksız olan kişilerin, özellikle spor dallarında başarılı olamayacaklarının bilinci içerisinde dirler. Atalarımız, “Her işin başı sağlık” deyimini boş yere söylememişlerdir.

3- Sporda Motivasyonun Önemi:

Hentbolcu sporcular; ödüllendirmenin, başarıma duygusunun antrenmanlar ile şampiyonlukların, aile ortamı ve takdir edilmenin motivasyon üzerinde etkili faktörler olduklarını belirtmektedirler. Maç önceleri ile maç sonlarında ve ayrıca ciddi sakatlıklar sonrasında sporcuların moral ve motivasyona gereksinimleri olduğu vurgulanıyor. Yaşantı zenginliği ile aylık maaş bağlanması motivasyon üzerinde fazla etkili olmadığı, ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanmak için para verilmesinin uygun olmadığı, görüşündedirler. Para verilmesi yerine sporculara yakın ilgi gösterilmesinin başarılarından sonra takdir edilmelerinin onları daha çok motive edeceğini belirtiyorlar.

C. Çankaya’ya göre (1994) Sporda başarı için motivasyon temel faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bir sporcunun veya bir kişinin şampiyonluk, ödül kazanmak, sağlıklı bir hayata kavuşma, kendine güvenme veya topluma hakim olma gibi motivlerle motive edilmesi, başarılı olmasını da sağlayacaktır.

Başarıda motivasyonun önemi konusunda Çankaya’nın görüşleri ile, bu konuda hentbolcu sporcuların düşüncelerinin aynı doğrultuda oldukları görülmektedir.

4- Sporda Ceza – Ödül.

Hendbolcu sporcular, ödül ve cezanın spor karşılaşmalarında gerekli olduğunu, ödüllendirmenin sporcu üzerinde olumlu etkisi bulunduğunu belirtiyorlar. Şampiyonluklardan sonra ödüllendirmenin gerekli olduğunu vurgulayan sporcular birçok ödülden sonra alınan cezanın etkisinin çok olduğu, ödülün az oluşunun başarıyı olumsuz yönde etkileyeceği görüşündedirler. Sporcular, ayrıca, primlerin sezon sonu veya maaş gibi her ay sonu verilmesine ödüllendirme çeşidi olarak maaş bağlanmasına, prim veya başarı belgesi verilmesine tatile gönderilmeğe sıcak bakmıyorlar.

En ağır cezanın kadro dışı bırakılmak olduğunu belirten sporcular, disiplinsiz davranan sporcunun ödülünden mahrum edilmesi, yedeğe alınması, kadrodan çıkarılması gerektiği fikrine katılıyorlar. Bir sporcuya verilecek en ağır cezanın, antrenman sayısını çoğaltmak veya başka bir kulübe verilmek olduğu fikrine katılmıyorlar.

Ödül ve ceza verilirken sporcuların psiko-sosyal durumlarının gözönünde bulundurularak dengeli bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, her sporcu hakkında gerekli bilgileri içeren birer dosya hazırlanmasının büyük yararı olacağı düşüncesindeyiz..

5- Takım Antrenörünün Önemi:

Hentbolcu sporcular, antrenörlerinin herşeyden önce, otoriter olmasını, teknik-taktik, moral ve motivasyon gibi özelliklere sahip olmasını istiyorlar. Takım antrenörünün, kendilerine özel ilgi göstermesine sıcak bakmıyorlar.

Sporcular, başarıya ulaşabilmeleri için, disiplinli olmanın, teknik-taktik bilgisinin, moral ve motivasyonun gerekli olduğunun bilinci içerisinde dirler.

6- Sporcunun Çeşitli Olaylar karşısında Psikolojik Davranışları:

Hentbolcu sporcuların; sporda şimdiye kadar başardıklarından daha fazlasını başarmak istemeleri, yeni sezonun açılışını sabırsızlıkla beklemeleri, bir maç kaybedildiğinde daha sık antreman yapmak istemeleri, denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkli oynadıklarını bildirmeleri, onların, sorumluluk duygusu içerisinde bulunduklarının, istekli, hırslı ve morallerinin yerinde olduğunun göstergesidir. Sporcuların centilmence davranışlar içerisinde olmaları gerektiğini, ciddi sakatlıktan sonra özel ilgi beklediklerini belirtiyorlar.

Yedekte kalma veya kadro dışı bırakılmağı arzu etmeyen sporcular, yarışmalarda tesadüflerin büyük rol oynadığına inanmıyorlar. Sporcular ayrıca, yalan söylemeğe ve disiplinsiz davranışlara karşı olduklarını vurguluyorlar.

İyi motive edilmiş morali yüksek sporcuların, daima sportmence davranışlar içerisine girdikleri ve başarılı oldukları gözlemlenmektedir.

IV.3. Sonuç

Tüm sporcular, spora, aile ve öğretmenlerinin teşviklerinden ziyade, kendi istekleriyle başladıklarını belirtmişlerdir.

Spor yaparken sporcunun amacının şöhret olmadığı, boş zamanlarını değerlendirmek gayesiyle spora başlayanların bulunduğu gibi, esas amacın, bedensel ve ruhsal gelişmelerini sağlamak olduğu saptanmıştır. Buna göre Sporcuların spora başlamalarında kendi istekleri esas olduğuna göre spora özendirilmenin üzerinde önemle durulması.

Sporcular, motivasyonun başarıda çok önemli bir faktör olduğunu kabul ediyorlar . Motivasyonun maç öncesi ve maç sonrası mutlaka gerektiğine inanan sporcular, ciddi sakatlıklardan sonra kendilerine ilgi gösterilerek moral verilmesini istiyorlar. Ayrıca; ödüllendirmenin, sorumluluk duygusunun, şampiyonlukların, aile ortamı ile yaşantı zenginliğinin motivasyon üzerinde etkili unsurlar olduğuna da inanıyorlar. Buna göre Motivasyonun başarıda çok önemli bir faktör olduğu dikkate alınarak sporcuların en iyi bir şekilde motive edilebilmeleri için gerekli titizliğin gösterilmesi.

Sporcular, ödül ve cezanın spor karşılaşmalarında gerekli olduğuna, özellikle ödüllendirmenin sporcular üzerinde olumlu etki yaptığını inanıyorlar. Şampiyonluklardan sonra ödüllendirmenin gerekli olduğunu vurgulayan sporcular, prim verilmesini arzu etmekle beraber, primlerin sezon sonu veya maaş gibi her ay sonu verilmesine, ödüllendirme çeşidi olarak da maaş bağlanmasına, başarı belgesi veya bir takım eşofman verilmesine, tatile gönderilmeğe sıcak bakmıyorlar.

Disiplinsiz davranan sporcuların cezalandırılması gerektiğine, en ağır cezanın kadro dışı bırakılmak olduğunu belirten sporcular, birçok ödülünden sonra

alınan cezanın etkisinin çok olduğuna, disiplinsiz davranan sporcunun ödülünden mahrum edilmesi, yedeğe alınması, kadrodan çıkarılması gerektiği fikrine katılıyorlar. Ödülün az oluşunun sporcuları olumsuz yönde etkileyebileceğine değinen sporcular, en ağır cezanın antreman sayısını çoğaltmak veya başka bir kulübe verilmek olduğu fikrine katılmıyorlar. Buna göre sporda gerekli olan ödül ve ceza uygulanırken sporcuların sosyal ve psikolojik durumlarının dikkate alınması.

Antrenörlerinin otoriter, teknik-taktik, moral ve motivasyon gibi özelliklere sahip olmasını isteyen sporcular, antrenörlerinden kendilerine yakın ilgi gösterilmesini, de arzu ediyorlar.

Sporcular; sporda şimdiye kadar başardıklarından daha fazlasını başarmak istemeleri, yeni sezonun açılışını sabırsızlıkla beklemeleri, bir maç kaybedildiğinde daha sık antreman yapmak istemeleri, sakatlanarak kadro dışı kaldıkları zaman kendilerine özel antreman yapılmasını beklemeleri, denk güçteki bir rakibe karşı daha hırslı ve zevkle oynadıklarını bildirmeleri, onların sorumluluk duygusu içerisinde bulunduklarının, istekli, hırslı ve morallerinin yerinde olduğunun göstergesidir. Sporcular, centilmence davranışlar içerisinde olmaları gerektiğini, ciddi sakatlıklardan sonra özel ilgi beklediklerini ayrıca belirtiyorlar.

Yedekte kalma veya kadro dışı bırakılmayı arzu etmeyen sporcular, bu gibi durumlarda anlayışlı davranılması gerektiğine inanıyorlar. Yarışmalarda tesadüflerin büyük rol oynadığına inanmayan sporcular, yalan söylemeye ve disiplinsiz davranışlara karşı olduklarını vurguluyorlar. Buna göre Antrenörlerin sporcularına yakın ilgi gösteren otoriter, teknik, taktik, moral ve motivasyon gibi özelliklere sahip olmaları başarıyı artıracığından dolayı antrenörlere gerekli eğitimin verilmesi.

IV.4. Öneriler:

1. Sporcuların spora başlamalarında kendi istekleri esas olduğuna göre, spora özendirilmenin üzerinde önemle durulması,
2. Motivasyonun başarıda çok önemli bir faktör olduğu dikkate alınarak sporcuların en iyi bir şekilde motive edilebilmeleri için gerekli titizliğin gösterilmesi,
3. Sporda gerekli olan ödül ve ceza uygulanırken sporcuların sosyal ve psikolojik durumlarının dikkate alınması,
4. Antrenörlerin, sporcularına yakın ilgi gösteren, otoriter, teknik-taktik, moral ve motivasyon gibi özelliklere sahip olmaları,
5. Bu çalışmanın daha farklı yaş gruplarında gerçekleştirilmesi
6. Bu çalışmanın diğer spor branşlarına da uygulanması
7. Bu çalışmanın okul sporlarına da uyarlanması düşünülebilir.

KAYNAKÇA

1. ARACI, Hikmet. **Okullarda Beden Eğitimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2001, s, 76.
2. ASLAN, Refik. **Beden Eğitimi Bilgileri**, Bimaş Maatbaacılık LTD. ŞTİ. Ankara, 1979, s, 76.
3. BAŞER, Ergün. **Sporda Motivasyon Faktörü**, Spor Hekimliği Dergisi 1976 İzmir, s, 66-70.
4. BAŞER Ergün, **Spor psikolojisi**, İzmir, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı yayınları, 1999, s, 187-195.
5. BAŞER, Ergün. **Uygulamalı Spor Psikolojisi**, İzmir, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1986, s, 43 – 64.
6. BAYKAL, B. **Motivasyon Kavramına Genel Bir Bakış**, İstanbul Üniversitesi Yayınları İstanbul 1978.
7. BİLGİN, N. **Sosyal Psikolojiye Giriş**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayın, No: 48 İzmir, 1988, s 98 – 175.
8. CEMALCILAR, İ, **Bayar. İşletmecilik Bilgileri**, Eskişehir, 1985
9. ÇANKAYA, C. **“Sporda Başarı Kistasları”** Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1994, s, 129 – 134.
10. DIETRICH, G. **Pedagogiscle, Psychologie Klinkhard Bad Heilbrum** 1984.

11. DENİZ, Çimen. **Yönetimde Motivasyon**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003, YDÜ Lefkoşa.
12. EREN, Erol. **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, Beta basım, Yayım Dağıtım AŞ, 2001, İstanbul s, 474.
13. ERKAL, Mustafa. **Sosyolojik Açıdan Spor**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, Kutsun Matbaa, İstanbul 1992, s, 74 – 104.
14. ERSİN, Meharet. İKİZLER, C. **Sporda Başarı Psikolojisi**, Alfa Basım AŞ, İstanbul 1994.
15. FİDAN, **Genel Çocuk Gelişimi** M.E. Basımevi İstanbul 1991, s, 53.
16. Gelişim Hachette, Alfabetik genel kültür Ansiklopedisi, 1993, s, 3814.
17. GUPGUT, İdil. **Başarı için Stratejiler**, Sistem Yayıncılık İstanbul, 1995, s, 168-169.
18. İMAMOĞLU, O. “**Türkiye’de Sporcu ve Seyirci Sağlığı**”, Doktora Tezi, İstanbul 1991, s, 9.
19. KURU, Emin. **Sporda Psikoloji**, İletişim Fakültesi Basımevi Ankara, 2000.
20. KASAP, H. **Spor Metodik ve Didaktiği** Türkiye Futbol Federasyon Eğitim Yayınları No. 9 İstanbul, 1991, s, 43 – 47.
21. KAZANCI, O. **Eğitim Psikolojisi**, Kazancı Hukuk yayınları No. 67 Ankara, 1989, s, 178 – 190.
22. MEYDAN Lausse, cilt II 1973, s, 523

23. MORPA, **Spor Ansiklopedisi**, Marpa Kültür yayınları LTD, ŞTİ Orhan Ofset İstanbul, 1997, s, 11 – 17.
24. MÜNGAN, Serap. **Sporda Motivasyon**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1995, Marmara Üniversitesi İstanbul.
25. ÖZBAYDAR, Sabri. **İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi**, Altın Kitapları Yayınevi, 1983, s, 30 – 201.
26. ÖZCAN, A, O. **Spor ve Spor Psikolojisi**, M.Ü. Spor Bilim Dergisi s.1, İstanbul, 1989.
27. ÖZKALP, E. Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Fasikül: 2. Ankara, 1981, s, 197.
28. ÖZMEN, Öner, **Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni**, MEK yayınları Ankara 1999, s, 114.
29. ÖZTÜRK, Ümit. **Orta Dereceli Okullarda Beden Eğitimi**, Kaya Matbaacılık, İstanbul, 1982, s, 5 – 43.
30. SEL Ruhi, **İlk ve Ortaokullarda Beden Eğitimi**, Aslımlar Basımevi, Ankara, 1985, s, 14 – 31.
31. ŞEN, S. **Psikoloji**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992, s, 97 – 102.
32. TERZİÖĞLU, A. “**Spor Eğitiminde Motivasyon Kavramı**”, M.Ü. Spor Bilim Dergisi, s, 2, İstanbul 1990, s, 124.
33. TEVRUZ, S. **Davranışlarımızdan Seçmeler**, Emek Ofset, Yalova, 1989.
34. TEZCAN, M. **Sosyolojik Açıdan Boş Zamanlar**, Doğa Matbaası, Ankara, 1980.

35. YALÇIN, Halil Fehmi. **Beden Eğitimi Öğretmeni El Kitabı**, Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları, Güler Ofset, Ankara, 1995
36. YERLİSU, T. “**Amatör Sporda başarılı Sporcuların Ödüllendirilmeleri**” Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1993.
37. YOZGAT, O. **İşletme Yönetimi**, M.Ü Nihad Sayar eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992, s, 217-356

Öneriler

- 1) Bu çalışmanın daha farklı yaş gruplarında gerçekleştirilmesi,
- 2) Bu çalışmanın diğer spor branşlarına da uygulanması
- 3) Bu çalışmanın okul sporlarına da uyarlanması düşünülebilir.

SPOR İLE İLGİLİ ÇEVRELERDE SPORDA MOTİVASYON FAKTÖRÜ OLARAK ÖDÜL VE CEZA KONUSUNA YÖNELİK ARAŞTIRMA

AÇIKLAMA

Değerli Sporcumuz;

Sporda motivasyon faktörü olarak ödül ve ceza konusunda yapmağa çalıştığımız bu araştırma, konuya daha bilimsel bir bakış açısı getirme amacını taşımaktadır.

Bu genel amaca ilaveten sporcuların, ödül ve ceza konusunu nasıl algıladıklarının belirlenmesi ve elde edilecek bulgular ışığında sporcu, yönetici ve eğitimcilere yol gösterme bir diğer amaçtır.

Ülkemizde sporun geleceği sporcu ve spor alanında çalışan kişi ve kuruluşların konuyu objektif bir bakış açısıyla değerlendirmeleri gerektiğini siz de takdir edersiniz.

Bu nedenledir ki sizlerin görüşlerine başvurmuş bulunuyoruz.

Anket formunda bulunan soruları dikkatlice okuyup objektif bir şekilde değerlendirdikten sonra uygun düşen seçeneği işaretlemeniz (X) yeterli olacaktır.

Vereceğiniz bilgiler herhangi bir kişi veya makama bildirilmeyecektir. Cevapların gizli tutulacağından ve sadece bu araştırmanın amacı için kullanılacağından emin olabilirsiniz. Kimliğinizi belirtmenize de gerek yoktur. Saygılarımla,

Lütfiye Fedai
Beden Eğitimi Öğretmeni
Yakın Doğu Üniversitesi
Eğitim Yöneyimi ve denetimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümdeki sorular çoktan seçmeli olarak düzenlenmiştir. Size uygun gelen seçeneği işaretlemeniz (X) yeterli olacaktır.

1- Cinsiyetiniz

- a- Kadın b- Erkek

2- Yaşınız

- a- 10-20 b- 21-31 c- 32-42 d- 43-53

3- Medeni Durumunuz

- a- Evli b- Bekar c- Dul/Boşanmış

4- Branşınız

- a- Futbol b- Basketbol c) Voleybol d) Hentbol

5- Bitirdiğiniz en son eğitim kurumu

- a- Ortaokul
b- Lise
c- Öğretmen Koleji
d- Üniversite
e- Diğer (lÜtfen belirtiniz)

6- Görev yaptığınız kurum

- a- Öğrenciyim
b- Özel sektörde çalışıyorum
c- Öğretmenim
d- Devlet memuruyum
e- Diğer (LÜtfen belirtiniz)

7- Aylık gelir düzeyiniz

- a- iyi
b- Pek iyi
c- Orta
d- Yetersiz
e- Hiçbiri

8- Şimdiki takımınızda kaç yıldır oynuyorsunuz?

- a- 1 – 2
b- 3 – 5
c- 6 – 7
d- 8 – 10
e- Hiçbiri

9- Şimdiye kadar kaç takımda oynadınız?

- a- 1 – 2
- b- 3 – 5
- c- 6 – 7
- d- 8 – 10
- e- Hiçbiri

10- Oynamakta olduğunuz takımda kaç iampiyonluk elde ettiniz?

- a- 1 – 3
- b- 4 – 7
- c- 8 – 10
- d- 11 ve yukarı
- e- Hiçbiri

	Tam katılıyorum	katılıyorum	Orta sıklıkta katılıyorum	Ortadan az katılıyorum	Hiç katılmıyorum
Beden Eğitimi öğretmenimin yle başladım.	()	()	()	()	()
ailemin teşvikiyle başladım.	()	()	()	()	()
kendi isteğimle başladım.	()	()	()	()	()
aparken sporcunun amacı olmaktır.	()	()	()	()	()
aparken sporcunun amacı bedensel sal gelişmektir.	()	()	()	()	()
aparken sporcunun amacı bedensel hsal gelişmektir.	()	()	()	()	()
a en önemli motivasyon sorumluluk sudur.	()	()	()	()	()
la en önemli motivasyon başarma sudur.	()	()	()	()	()
la en önemli motivasyon yaşantı nlığıdır.	()	()	()	()	()
a en önemli motivasyon endirmedir.	()	()	()	()	()
a en önemli motivasyon aylık bağlamadır.	()	()	()	()	()
manlarda gerekli motivasyonu mıza inanıyorum.	()	()	()	()	()
asyon maç öncesi veya sonrası aka gereklidir.	()	()	()	()	()
iyonluk benim için kamçılayıcı ıktördür.	()	()	()	()	()
la ödülün sporcu üzerinde olumlu vardır.	()	()	()	()	()
ve ceza spor karşılaşmalarında lidir.	()	()	()	()	()
da ödüllendirme çeşidi maaş bağlama lıdır.	()	()	()	()	()
da ödüllendirme çeşidi prim olmalıdır.	()	()	()	()	()

	Tam katılıyorum	katılıyorum	Orta sıklıkta katılıyorum	Ortadan az katılıyorum	Hiç katılmıyorum
Orda ödüllendirme çeşidi tatile gönderme() alıdır.		()	()	()	()
Orda ödüllendirme çeşidi başarı belgesi alıdır.	()	()	()	()	()
ülün az oluşu başarıyı etkiler.	()	()	()	()	()
Orda lig şampiyonluğundan sonra yönetim orculara bir yemek vermelidir.	()	()	()	()	()
Orda lig şampiyonluğundan sonra yönetim orculara bir takım eşofman vermelidir.	()	()	()	()	()
Orda lig şampiyonluğundan sonra yönetim orculara prim vermelidir.	()	()	()	()	()
Orda ile ortamı bir sporcunun motivasyonunu k etkiler.	()	()	()	()	()
Orda en güçlüteki bir rakibe karşı daha hırslı ve vklı oynarım.	()	()	()	()	()
Orda bir maçta çok iyi performans göstererek kımınıza galip gelmesini sağladınız. ntrenörden takdir edilmeyi beklersiniz.	()	()	()	()	()
Orda kaybedilen maç sonrasında da rakibi utlarım.	()	()	()	()	()
Orda Sporculara prim sezon sonu verilşmelidir. Sporculara prim maaş gibi her ay erilmelidir.	()	()	()	()	()
Orda Birçok ödüllerden sonra alınan cezanın sporcu üzerinde etkisi çok olur.	()	()	()	()	()
Orda Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için yakın ilgi gereklidir.	()	()	()	()	()
Orda Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için moral ve motivasyon gereklidir.	()	()	()	()	()
Orda Ciddi bir sakatlıktan yeni kurtulan bir sporcuya güven kazanması için para yardımı yapılmalıdır.	()	()	()	()	()
Orda Antrenörümüzde teknik-taktik gibi özelliklerin fazla olmasını isterim.	()	()	()	()	()

	Tam katılıyorum	katılıyorum	Orta sıklıkta katılıyorum	Ortadan az katılıyorum	Hiç katılmıyorum
Antrenörümüzde moral ve motivasyon gibi özelliklerin fazla olmasını isterim.	()	()	()	()	()
Antrenörümün otoriter biri olmasını isterim.()		()	()	()	()
Takım antrenörüm, bana yakın ilgi gösterir.()		()	()	()	()
Sporda şimdiye kadar başardığımdan daha fazlasını yapmak isterim.	()	()	()	()	()
Sezon bitiminde yeni sezonun açılmasını sabırsızlıkla beklerim.	()	()	()	()	()
Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam kendi kendime moral veririm.	()	()	()	()	()
Bir maç öncesinde kendimi iyi hissetmiyorsam antrenörümün beni yedekte bırakmasını isterim.	()	()	()	()	()
Bir yarışmada tesadüfün çok büyük rol oynadığına inanıyorum.	()	()	()	()	()
Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman moral enjekte edilmesini beklerim.	()	()	()	()	()
Sakatlanarak kadro dışı kaldığım zaman bana özel antreman yapılmasını isterim.	()	()	()	()	()
Önemli bir maç öncesinde antremana gitmeyerek yalan söylersem, ondan sonra da devam ederim.	()	()	()	()	()
Maçta çok kötü oynayarak antrenörüm beni saha dışına aldığı zaman çok tepki gösteririm	()	()	()	()	()
Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman antrenörümle kavga ederim.	()	()	()	()	()
Müsabakaya çıkmadan önce kadro dışı kaldığımı öğrendiğim zaman bunu takdirle karşılarım.	()	()	()	()	()
Bir maç kaybettiğimde daha sık antreman yapmak isterim.	()	()	()	()	()

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
SPOR DAİRESİ

Tel: , 90-392-22-75032, 90-392-22-86574 Fax: 90-392-22-83776

Sp.D/15-12/04

Tarih: 25 Mart 2004

Basketbol Federasyonu Başkanlığı,
Lefkoşa.

19/3/2004 tarihli Yakın Doğu Üniversitesi “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” Master öğrencisi Sn. Lütfiye Fedai’nin “Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül ve Ceza” konulu tezinin ek’inde sunulan anketini Federasyonunuzun Büyükler liginde yer alan (Kız-Erkek) sporcularınıza uygulama isteği Dairemizce incelenmiştir ve uygun görülmüştür. Gereğini saygılarımla rica ederim.

Besim ERDENAY
Müdür

Eki:

- Sn. Lütfiye Fedai’nin 19/3/2004 tarihli yazısı.

/K.

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
SPOR DAİRESİ**

Tel: , 90-392-22-75032, 90-392-22-86574 Fax: 90-392-22-83776

Sp.D/15-12/04

Tarih: 25 Mart 2004

**Voleybol Federasyonu Başkanlığı,
Lefkoşa.**

19/3/2004 tarihli Yakın Doğu Üniversitesi “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” Master öğrencisi Sn. Lütfiye Fedai’nin “Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül ve Ceza” konulu tezinin ek’inde sunulan anketini Federasyonunuzun Büyükler liginde yer alan (Kız-Erkek) sporcularınıza uygulama isteği Dairemizce incelenmiştir ve uygun görülmüştür. Gereğini saygılarımla rica ederim.

**Besim ERDENAY
Müdür**

Eki:

- Sn. Lütfiye Fedai’nin 19/3/2004 tarihli yazısı.

/K.Ü

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
SPOR DAİRESİ**

Tel: , 90-392-22-75032, 90-392-22-86574 Fax: 90-392-22-83776

Sp.D/15-12/04

Tarih: 25 Mart 2004

**Hentbol Federasyonu Başkanlığı,
Lefkoşa.**

19/3/2004 tarihli Yakın Doğu Üniversitesi “Eğitim Yönetimi ve Denetimi” Master öğrencisi Sn. Lütfiye Fedai’nin “Sporda Motivasyon Faktörü Olarak Ödül ve Ceza” konulu tezinin ek’inde sunulan anketini Federasyonunuzun Büyükler liginde yer alan (Kız-Erkek) sporcularınıza uygulama isteği Dairemizce incelenmiştir ve uygun görülmüştür. Gereğini saygılarımla rica ederim.

**Besim ERDENAY
Müdür**

Eki:

- Sn. Lütfiye Fedai’nin 19/3/2004 tarihli yazısı.

/K.Ü